

ISSN 1857-1999
E-ISSN 2345-1963

REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE

*Moldavian Journal
of International Law
and International Relations*

*Молдавский журнал
международного права
и международных отношений*

*Nr. 2 (Vol. 18)
2023*

**REVISTA MOLDOVENEASCĂ
DE DREPT INTERNAȚIONAL
ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE**

ISSN 1857-1999 E-ISSN 2345-1963

Apare din 2006 de 4 ori pe an, din 2018 apare de 2 ori pe an

Nr. 2 (Volumul 18), 2023

Publicație periodică științifico-teoretică
și informațional-practică fondată de

[Asociația de Drept Internațional din Republica Moldova](#)

Asociați:

Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice,
[Universitatea de Studii Europene din Moldova,](#)

[Asociația pentru Politică Externă](#)

[și Cooperare Internațională din Republica Moldova](#)

Înregistrată

de către Camera Înregistrării de Stat

de pe lângă Ministerul Justiției al Republicii Moldova

[Certificatul nr. MD 00039 din „04” august 2009](#)

Acreditată

prin Hotărârea C.S.Ș.D.T. al A.Ș.M. și C.N.A.A.

[Nr. 93 din 18.07.2017](#)

în calitate de publicație științifică de profil, Categoria „B”,
la specialitățile: 12.00.10 - drept internațional public; 12.00.03 - drept
internațional privat (*profilul drept*) și 23.00.04 – teoria și istoria
relațiilor internaționale și dezvoltării globale (*profilul științe politice*)

„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații
Internaționale” este o revistă științifică care publică articole
cu *acces deschis* în baza Licenței

[Creative Commons Attribution 4.0 International Public License](#) (CC BY).

Revista este inclusă în baza de date:

[Instrumentul Bibliometric Național](#)

pentru calcularea vizibilității revistei și indexului de citare

ADRESA NOASTRĂ:

Republica Moldova, mun. Chișinău,
str. Gh. Iablocikin, 2/1, bir. 802, MD 2069.

Tel: (+373) 69185527

Fax: (+373) 22.43.03.05

E-mail: alexandrurian@mail.ru; alexandrurian@yahoo.com;
alexandrurian2022@gmail.com

WEB pagina: <http://usem.md/md/p/rmdir>

Indexul poștal: PM 32028

Toate articolele științifice primite de biroul editorial al revistei în
mod obligatoriu sunt supuse recenzării. Revista folosește
recenzarea „*double-blind reviewing*” (recenzentul nu știe cine este
autorul articolului, autorul nu știe cine este recenzent).

Formulările și prezentarea materialelor nu reprezintă întotdeauna
poziția revistei și nu angajează în nici un fel redacția.

Responsabilitatea asupra conținutului articolelor
revine în exclusivitate autorilor.

©„Revista Moldovenească de Drept Internațional
și Relații Internaționale”, 2006-2023.

Toate drepturile rezervate

SUMAR

DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC

- **CAZACU Doina, BRAJNICOVA Ludmila.** Reglementări internaționale în domeniul prevenirii și combaterii abuzului față de copii.....9

COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE

- **PALINCHAK Mykola, BIELOVA Myroslava.** Recepția ca fenomen constituțional și legal.....17

TRIBUNA DISCUȚIONALĂ

- **BYELOV Dmytro.** Influența religiei romane asupra creștinismului.....25

TRIBUNA TINERILOR CERCETĂTORI

- **GUȘANU Corneliu.** Comitetul Internațional al Crucii Roșii în lumina funcțiilor sale în calitate de actor principal al procesului de asistență umanitară.....31
- **MUKHTAR Abdelaziz.** Studiu de caz privind efectele procesului de punere în aplicare a justitiei tranzitionale în unele țări ale Africii de Nord.....41
- **PÎRVU Daniela.** Dialogul judiciar între Curtea Europeană de Justiție și Curtea Europeană a Drepturilor Omului.....51

RUBRICA REVISTEI

- Consiliul redacțional al revistei „Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”.....66
- Colegiul de redacție (Recenzenții).....73
- Date despre autori.....78
- Cerințele privind condițiile de prezentare a manuscriselor pentru publicare în „Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”.....80
- Declarație privind etica publicațiilor științifice.....92

REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE

Nr. 2 (Volumul 18), 2023

ISSN 1857-1999 E-ISSN 2345-1963

CONSILIUL REDACȚIONAL:

REDACTOR-ȘEF:

BURIAN Alexandru

doctor habilitat în drept, profesor universitar

REDACTOR-ȘEF ADJUNCT, PREȘEDINTE AL COLEGIULUI DE REDACȚIE:

CHINDÎBALIUC Oleana

doctor în științe politice, conferențiar universitar

REDACTOR-ȘEF ADJUNCT:

LÎSENCO Vladlena

doctor habilitat în drept, conferențiar universitar

SECRETAR ȘTIINȚIFIC:

CHIRTOACĂ Natalia

doctor în drept, profesor universitar

MEMBRI AI CONSILIULUI REDACȚIONAL:

ANGEL Jose Luis IRIARTE

Doctor în drept, profesor universitar (Spania)

ABASHIDZE Aslan

Doctor habilitat în drept, profesor universitar (Federația Rusă)

BROCHKOVA Katarina

Doctor în drept, conferențiar universitar (Slovacia)

DERGACIOV Vladimir

Doctor habilitat în științe geografice, profesor universitar (Ucraina)

DYULGEROVA Nina

Doctor habilitat în economie, profesor universitar (Bulgaria)

DORUL Olga

Doctor în drept, conferențiar universitar (Republica Moldova)

FUAREA Augustin

Doctor în drept, profesor universitar (România)

JANAS Karol

Doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar (Slovacia)

KAPUSTIN Anatolie

Doctor habilitat în drept, profesor universitar (Federația Rusă)

KRUGLAȘOV Anatol

Doctor habilitat în științe politice, profesor universitar (Ucraina)

KUANG Zengjun

Doctor în drept, profesor universitar (China)

LIPKOVA Ludmila

Doctor în economie, profesor universitar (Slovacia)

PALINCHAK Mykola

Doctor habilitat în științe politice, profesor universitar (Ucraina)

POPA Dumitru

Doctor în drept, profesor universitar (România)

SAFAROV Nizami

Doctor în drept (Azerbaidjan)

SYCI Alexandru

Doctor habilitat în științe istorice, profesor universitar (Ucraina)

SEPASHVILI Eka

Doctor în economie, conferențiar universitar (Georgia)

TIMCENCO Leonid

Doctor habilitat în drept, profesor universitar (Ucraina)

VERESHCHETIN Vladlen

Doctor habilitat în drept, profesor universitar (Federația Rusă)

COLEGIUL DE REDACȚIE (RECENZENȚII):

REDACTOR-ȘEF ADJUNCT, PREȘEDINTE AL COLEGIULUI DE REDACȚIE:

CHINDÎBALIUC Oleana

doctor în științe politice, conferențiar universitar

MEMBRI AI COLEGIULUI DE REDACȚIE:

ANIȚEI Nadia Cerasela

Doctor în drept, profesor universitar (România)

ARHILIUC Victoria

Doctor habilitat în drept, profesor cercetător (Republica Moldova)

BALAN Oleg

Doctor habilitat în drept, profesor universitar (Republica Moldova)

BENIUC Valentin

Doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar (Republica Moldova)

BURIAN Cristina

Doctor în drept, conferențiar universitar (Republica Moldova)

CAZACU Doina

Doctor în drept, conferențiar universitar (Republica Moldova)

CIUCĂ Aurora

Doctor în drept, profesor universitar (România)

CIUGUREANU-MIHAILUȚĂ Carolina

Doctor în drept, conferențiar universitar (Republica Moldova)

GENTIMIR Alina Mirabela

Doctor în drept (România)

GLADARENCO-STOIAN Maia

Doctor în istorie (Marea Britanie)

IOVIȚĂ Alexandrina

Doctor în drept (Republica Moldova – Elveția)

ISMAYL Togrul

Doctor în istorie, doctor în economie, conferențiar universitar (Turcia)

MANUKYAN Zhak

Doctor în istorie, conferențiar universitar (Armenia)

MAZILU Dumitru

Doctor în drept, profesor universitar (România)

METREVELI Levan

Doctor în științe politice (Georgia)

SÂRCU Diana

Doctor habilitat în drept, conferențiar universitar (Republica Moldova)

SEDLIȚCHI Iurie

Doctor în drept, profesor universitar (Republica Moldova)

SCIUCHINA Natalia

Doctor habilitat în drept, conferențiar universitar (Republica Moldova)

SMOCHINĂ Carolina

Doctor în drept, conferențiar universitar (Cipru)

ZAHARIA Serghel

Doctor în drept, conferențiar universitar (Republica Moldova)

© „Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”, 2006-2023.

Toate drepturile rezervate

**MOLDAVIAN JOURNAL
OF INTERNATIONAL LAW
AND INTERNATIONAL RELATIONS**

ISSN 1857-1999 E-ISSN 2345-1963

Issued since 2006. Published 4 times a year
Since 2018, it is published 2 times a year

No. 2 (Volume 18), 2023

Scientific-theoretical and information-practical
periodical publication founded by
[Association of International Law from
the Republic of Moldova](#)

Co-founders:

[The University of European Studies of Moldova,
The Association of Foreign Policy
and International Cooperation from the Republic of Moldova](#)

Registered

by the State Registration Chamber
of the Ministry of Justice of the Republic of Moldova
[the Certificate No. MD 000039 „4” august 2009](#)

Accredited

by decision [Nr. 93 din 18.07.2017](#)
of the Supreme Council for Science and Technological Development
of the Academy of Sciences of Moldova and the National Council
for Accreditation and Attestation of the Republic of Moldova
as of profile scientific publication, Category „B”,
in the field of: 12.00.10 - Public International Law; 12.00.03 - Private
International Law (*profile of legal science*) and 23.00.04 - Theory and
History of International Relations and Global Development (*profile of
political science*)

„Moldavian Journal of International Law and International
Relations” is a scientific journal that publishes articles
with *open access*, is licensed under

[Creative Commons Attribution 4.0 International Public License](#) (CC BY).

The journal is included in the database:
[Instrumentul Bibliometric Național](#)

for calculating the journal visibility and citation index

OUR ADDRESS:

MD-2069, The Republic of Moldova, Chisinau, of. 305,
2/1 Ghenadie Iablocikin str.

Tel: (+373) 69185527

Fax: (+373) 22.43.03.05

E-mail: alexandruburian@mail.ru; alexandruburian@yahoo.com;
alexandruburian2022@gmail.com

WEB site: <https://www.rmdir.md>; <https://usem.md/md/p/rmdir>

Edition index PIN: PM 32028

All scientific articles, received by the Editorial Board of our journal
are subject to mandatory review. The journal uses *double-blind*
reviewing – (authors do not know who reviews their paper, and
reviewers do not know the names of the authors).

The views of of the Editorial Board does not necessarily coincide with
the views of authors.

The responsibility for the authenticity and accuracy of the facts
in the published articles rests with the authors.

© Moldavian Journal of International Law
and International Relations, 2006-2023.
All rights reserved.

CONTENTS

PUBLIC INTERNATIONAL LAW

- *CAZACU Doina, BRAJNICOVA Ludmila.* International regulations in the field of preventing and combating child abuse.....9

THE SCIENTIFIC COMMUNICATIONS

- *PALINCHAK Mykola, BIELOVA Myroslava.* Reception as a constitutional and legal phenomenon17

THE TRIBUNE OF DISCUSSION

- *BYELOV Dmytro.* Influence of roman religion on christianity.....25

THE TRIBUNE OF YOUNG SCIENTISTS

- *GUSANU Corneliu.* The International Committee of the Red Cross in the light of its functions as a main actor in the humanitarian assistance process.....31
- *MUKHTAR Abdelaziz.* Case study on the effects of the implementation process of transitional justice in some North African countries.....41
- *PIRVU Daniela.* The judicial dialogue between the European Court of Justice and the European Court of Human Rights.....51

OUR JOURNAL

- Editorial board of the „Moldavian Journal of International Law and International Relations”.....66
- Reviewers.....73
- About authors.....78
- Requirements to papers for publication in the „Moldavian Journal of International Law and International Relations”.....84
- Declaration on the ethical and legal basis of the editorial policy.....94

**MOLDAVIAN JOURNAL
OF INTERNATIONAL LAW AND INTERNATIONAL RELATIONS**

Nr. 2 (Volume 18), 2023

ISSN 1857-1999 E-ISSN 2345-1963

EDITORIAL BOARD (CONSILIUM):

EDITOR –IN – CHIEF:

BURIAN Alexander

Doctor of Juridical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR–IN–CHIEF, HEAD OF EDITORSHIP:

KINDIBALYK Olyana

Ph.D in Political Sciences, Associate Professor

DEPUTY EDITOR–IN–CHIEF:

LISENCO Vladlena

Doctor of Law, Associate Professor

SCIENTIFIC SECRETARY:

CHIRTOACA Natalia

Ph.D in Law, Professor

MEMBER OF THE EDITORIAL BOARD (CONSILIUM):

ANGEL Jose Luis IRIARTE

Doctor of Law, Professor (Spain)

ABASHIDZE Aslan

Doctor of Juridical Sciences, Professor (The Russian Federation)

BROCHKOVA Katarina

Ph.D in Law, Associate Professor (The Slovak Republic)

DERGACHEV Vladimir A.

Dr. Sc. (Geography), Professor, Expert in geopolitics (Ukraine)

DYULGEROVA Nina

Doctor of Economic Sciences, Professor (Bulgaria)

DORUL Olga

Ph.D in Law, Associate Professor (The Republic of Moldova)

FUAREA Augustin

Doctor of Law, Professor (Romania)

JANAS Karol

Doctor of Political Sciences, Associate Professor (The Slovak Republic)

KAPUSTIN Anatoly

Doctor of Juridical Sciences, Professor (The Russian Federation)

KRUGLAȘOV Anatoliy

Doctor of Political Sciences, Professor (Ukraine)

KUANG Zengjun

Doctor of Law, Professor (China)

LIPKOVA Ludmila

Doctor of Economics, Professor (The Slovak Republic)

PALINCHAK Mykola

Doctor of Political Sciences, Professor (Ukraine)

POPA Dumitru

Doctor of Law, Professor (Romania)

SAFAROV Nizami

Doctor of Law (Azerbaijan)

SYCI Alexandru

Doctor of History, Professor (Ukraine)

SEPASHVILI Eka

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor (Georgia)

TIMCHENKO Leonid

Doctor of Juridical Sciences, Professor (Ukraine)

VERESHCHETIN Vladlen

Doctor of Juridical Sciences, Professor (The Russian Federation)

EDITORSHIP (REVIEWERS):

DEPUTY EDITOR–IN–CHIEF, HEAD OF EDITORSHIP:

KINDIBALYK Olyana

Ph.D in Political Sciences, Associate Professor

MEMBER OF THE EDITORSHIP:

ANITEI Nadia Cerasela

Ph.D in Law, Professor (Romania)

ARHILIUC Victoria

Doctor of Juridical Sciences, Professor (The Republic of Moldova)

BALAN Oleg

Doctor of Juridical Sciences, Professor (The Republic of Moldova)

BENIUC Valentin

Doctor of Political Sciences, Associate Professor (The Republic of Moldova)

BURIAN Cristina

Ph.D in Law, Associate Professor (The Republic of Moldova)

CAZACU Doina

Ph.D in Law, Associate Professor (The Republic of Moldova)

CIUCA Aurora

Ph.D in Law, Professor (Romania)

CIUGUREANU-MIHAILUȚĂ Carolina

Doctor în drept, conferențiar universitar (Republica Moldova)

GENTIMIR Alina Mirabela

Ph.D in Law (Romania)

GLADARENCO-STOIAN Maia

Ph.D in History (United Kingdom)

IOVITA Alexandrina

Ph.D in Law (The Republic of Moldova – Switzerland)

ISMAYL Togrul

Ph.D in History, Ph.D in Economic Sciences, Associate Professor (Turkey)

MANUKYAN Zhak

PhD in Historical Sciences, Associate Professor (Armenia)

MAZILU Dumitru

Doctor of Law, Professor (Romania)

METREVELI Levant

Doctor of Political Sciences (Georgia)

SARCU Diana

Doctor of Juridical Sciences, Associate Professor (The Republic of Moldova)

SEDLITSCHI Yuri

Ph.D in Law, Professor (The Republic of Moldova)

SCIUCHINA Natalia

Doctor of Juridical Sciences, Associate Professor (The Republic of Moldova)

SMOCHINA Carolina

Ph.D in Law, Associate Professor (Cyprus)

ZAHARIA Serghei

Ph.D in Law, Associate Professor (The Republic of Moldova)

© Moldavian Journal of International Law and International Relations, 2006-2023.

All rights reserved.

**МОЛДАВСКИЙ ЖУРНАЛ
МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА
И МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ**

ISSN 1857-1999 E-ISSN 2345-1963

Выходит с 2006 года. Издавался 4 раза в год
С 2018 года издаётся 2 раза в год

№ 2 (Том 18), 2023 год

Научно-теоретический и информационно-практический
периодический журнал, основанный
Ассоциацией международного права Республики Молдова

Соучредители:

Европейский университет Молдовы,
Ассоциация внешней политики
и международного сотрудничества Республики Молдова

Зарегистрирован

Государственной Регистрационной Палатой
при Министерстве юстиции Республики Молдова
Сертификат № MD 000039 от «4» августа 2009 года

Аккредитован

решением № 93 din 18.07.2017

Верховного Совета по Науке и Технологическому развитию
Академии наук Молдовы и Национального Совета по
Аккредитации и Аттестации Республики Молдова как
профильная научная публикация, категория «Б»,
по специальностям:

12.00.10 - международное публичное право; 12.00.03 –
международное частное право (*профиль юридические науки*) и
23.00.04 - теория и история международных отношений и
глобального развития (*профиль политические науки*)

«Молдавский журнал международного права и международных
отношений» является научным журналом, который публикует
статьи с *открытым доступом* под лицензией
Creative Commons Attribution 4.0 International Public License (CC BY).

Журнал включен в базу данных:
Instrumental Bibliometric Național

для расчета видимости журнала и индекса цитирования

НАШ АДРЕС:

ул. Г. Яблочкин, 2/1, оф. 305, мун. Кишинёв,
Республика Молдова, MD 2069
Тел. (+373) 69185527
Факс: (+373) 22.43.03.05

E-mail: alexandruburian@mail.ru; alexandruburian@yahoo.com;
alexandruburian2022@gmail.com

WEB страница: <https://www.rmdir.md>; <https://usem.md/md/p/rmdir>

Почтовый индекс: RM 32028

Все научные статьи, поступившие в редакцию журнала,
подлежат обязательному рецензированию.

В журнале используются двустороннее слепое рецензирование
(„double-blind reviewing” – рецензент не знает, кто автор статьи,
автор статьи не знает, кто рецензент).

Мнения редакции не обязательно совпадают
с мнениями авторов публикаций.

Ответственность за точность проводимой информации
и изложение фактов лежит на авторах.

© «Молдавский журнал международного права
и международных отношений», 2006-2023.
Все права зарегистрированы

СОДЕРЖАНИЕ

МЕЖДУНАРОДНОЕ ПУБЛИЧНОЕ ПРАВО

- **КАЗАКУ Дойна, БРАЖНИКОВА Людмила.** Международные стандарты по предотвращению и борьбе с сексуальным насилием в отношении детей.....9

НАУЧНЫЕ СООБЩЕНИЯ

- **ПАЛИНЧАК Михаил, БЕЛОВА Мирослава** Рецепция как конституционно-правовой феномен....17

ДИСКУССИОННАЯ ТРИБУНА

- **БЕЛОВ Дмитрий.** Влияние римской религии на христианство.....25

ТРИБУНА МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ

- **ГУШАНУ Корнелиу.** Международный Комитет Красного Креста в свете его функций как главного участника процесса гуманитарной помощи.....31
- **МУХТАР Абдельазиз.** Тематическое исследование последствий процесса осуществления переходного правосудия в некоторых странах Северной Африки.....41
- **ПЫРВУ Даниела.** Судебный диалог между Европейским судом и Европейский суд по правам человека.....51

О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ

- Редакционный совет «Молдавского журнала международного права и международных отношений».....66
- Редакционная коллегия (Рецензенты).....73
- Наши авторы.....78
- Требования к оформлению статей для публикации в «Молдавском журнале международного права и международных отношений».....88
- Декларация об этических и правовых основах редакционной политики.....96

**МОЛДАВСКИЙ ЖУРНАЛ
МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА И МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ**

Nr. 2 (Том 18), 2023

ISSN 1857-1999 E-ISSN 2345-1963

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

БУРИАН Александр

доктор юридических наук, профессор

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА, ПРЕДСЕДАТЕЛЬ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

КИНДЫБАЛЮК Оляна

кандидат политических наук, доцент

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

ЛЫСЕНКО Владлена

доктор юридических наук, доцент

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

КИРТОАКЭ Наталья

кандидат юридических наук, профессор

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:

АНХЕЛ Хосе Луис ИРИАРТЕ

Доктор права, профессор (Испания)

АБАШИДЗЕ Аслан

Доктор юридических наук, профессор (Российская Федерация)

БРОЦКОВА Катарина

Кандидат юридических наук, доцент (Словацкая Республика)

ВЕРЕЩЕТИН Владлен

Доктор юридических наук, профессор (Российская Федерация)

ДЕРГАЧЕВ Владимир

Доктор географических наук, профессор (Украина)

ДОРУЛ Ольга

Кандидат юридических наук, доцент (Республика Молдова)

ДЮЛГЕРОВА Нина

Доктор экономических наук, профессор (Болгария)

КАПУСТИН Анатолий

Доктор юридических наук, профессор (Российская Федерация)

КРУГЛАШОВ Анатолий

Доктор политических наук, профессор (Украина)

КУАН Цзэньцзюнь

Доктор исторических наук, профессор (Китай)

ЛИПКОВА Людмила

Доктор экономических наук, профессор (Словацкая Республика)

ПАЛИНЧАК Михаил

Доктор политических наук, профессор (Украина)

ПОПА Дмитрий

Доктор права, профессор (Румыния)

САФАРОВ Низами

Доктор юридических наук (Азербайджан)

СЕПАШВИЛИ Эка

Кандидат экономических наук, доцент (Грузия)

СЫЧ Александр

Доктор исторических наук, профессор (Украина)

ТИМЧЕНКО Леонид

Доктор юридических наук, профессор (Украина)

ФУЕРЕА Августин

Доктор права, профессор (Румыния)

ЯНАС Карол

Доктор политических наук, доцент (Словацкая Республика)

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ (РЕЦЕНЗЕНТЫ):

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА,

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

КИНДЫБАЛЮК Оляна

кандидат политических наук, доцент

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

АНИЦЕЙ Надия Черасела

Доктор права, профессор (Румыния)

АРХИЛЮК Виктория

Доктор юридических наук, профессор (Республика Молдова)

БАЛАН Олег

Доктор юридических наук, профессор (Республика Молдова)

БЕНЮК Валентин

Доктор политических наук, доцент (Республика Молдова)

БУРИАН Кристина

Кандидат юридических наук, доцент (Республика Молдова)

ГЛАДАРЕНКО-СТОЯН Майя

Доктор истории (Великобритания)

ДЖЕНТИМИР Алина

Доктор права (Румыния)

ЗАХАРИЯ Сергей

Кандидат юридических наук, доцент (Республика Молдова)

ИОВИЦЭ Александрина

Кандидат юридических наук (Республика Молдова – Швейцария)

ИСМАИЛ Тогрул

Доктор истории, доктор экономики, доцент (Турция)

КАЗАКУ Дойна

Кандидат юридических наук, доцент (Республика Молдова)

МАНУКЯН Жак

Кандидат исторических наук, доцент (Армения)

МАЗИЛУ Думитру

Доктор права, профессор (Румыния)

МЕТРЕВЕЛИ Леван

Доктор политических наук (Грузия)

СЕДЛЕЦКИЙ Юрий

Кандидат юридических наук, профессор (Республика Молдова)

СЫРКУ Диана

Доктор юридических наук, доцент (Республика Молдова)

СМОКИНА Каролина

Доктор права, доцент (Кипр)

ЧИУКЭ Аурора

Доктор права, профессор (Румыния)

ЧУТУРЯНУ-МИХАЙЛУЦЭ Каролина

Кандидат юридических наук, доцент (Республика Молдова)

ЩУКИНА Наталья

Доктор юридических наук, доцент (Республика Молдова)

© «Молдавский журнал международного права и международных отношений», 2006-2023.

Все права зарегистрированы

REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE

„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”, a fost lansată în anul 2006 ca proiecție a unui forum ce promovează valorificarea diferitelor opinii, uneori diametral opuse, cu privire la starea actuală a dreptului internațional și a relațiilor internaționale, familiarizând cititorii săi cu punctele de vedere ale experților și oamenilor de știință din diferite țări, atât din Orient, cât și din Occident.

Revista publică articole cu *acces liber* , este licențiată de [Creative Commons Attribution 4.0 International Public License](#) (CC BY) , este acreditată în Moldova ca o publicație științifică, fiind inclusă în diverse baze de date: [Instrumentul Bibliometric Național](#) et al., pentru calcularea vizibilității revistei și indicii de citare. Revista folosește recenzarea „double-blind reviewing” — (recenzentul nu știe cine este autorul articolului, autorul nu știe cine este recenzent).

Actualmente, publicația este o revistă conceptuală despre diferite domenii ale dreptului internațional și relațiilor internaționale, devenind un centru de atracție pentru forțele de creație, care a obținut recunoașterea publicului și a creat un colectiv larg de autori.

De-a lungul perioadei 2006-2022 în revistă au fost publicate mai mult de 700 de articole a autorilor din peste 25 de țări (Republica Moldova - 454, Ucraina - 82, România - 61, Federația Rusă - 50, Republica Slovacă - 40, Bulgaria - 10, Republica Belarus - 8, Republica Federală Germania - 7, Georgia - 7, Republica Franceză - 6, Grecia - 5, Turcia - 5, Azerbaidjan - 4, Regatul Spaniei - 3, Tadjikistan - 2, Ungaria - 2, Republica Polonă - 4, Cehia - 1, Cuba - 1, Israel - 1, SUA - 1, Republica Populară Chineză - 1, etc.). Spectrul problemelor examinate a devenit extrem de larg. O atenție sporită este acordată elucidării problemelor teoretico-practice din domeniul dreptului internațional și al relațiilor internaționale.

MOLDAVIAN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW AND INTERNATIONAL RELATIONS

The „[Moldavian Journal of International Law and International Relations](#)” was launched in 2006 as an open forum for different, sometimes diametrically opposite points of view on the current state of international law and international relations, acquainting its readers with the views of scientists and experts from different countries, both in the East and the West.

The journal that publishes articles with *open access* , is licensed under [Creative Commons Attribution 4.0 International Public License](#) (CC BY) , accredited in the Republic of Moldova as a scientific publication, is included in the database: [Instrumentul Bibliometric Național](#) for calculating the journal visibility and citation index. The journal uses *double-blind* reviewing — (authors do not know who reviews their paper, and reviewers do not know the names of the authors).

Today it is a conceptual journal about various fields of international law and international relations, which became the centre of attraction of creative forces and managed to find its readers, forming around a wide group of authors.

Over the period 2006-2023 more than 700 articles have been published in the journal, by authors from more than 25 countries (The Republic of Moldova - 454, Ukraine - 82, Romania - 61, The Russian Federation - 50, The Slovak Republic - 40, Bulgaria - 10, The Republic of Belarus - 8, The Federal Republic of Germany - 7, Georgia - 7, The French Republic - 6, Greece - 5, Turkey - 5, Azerbaijan - 4, Spain - 3, Tajikistan - 2, Hungary - 2, Poland - 4, Czech Republic - 1, Cuba - 1, Israel - 1, USA - 1, The People's Republic of China - 1, etc.). Spectrum of the issues was as broad as possible. Particular attention is given to coverage of theoretical and practical issues of international law and international relations.

МОЛДАВСКИЙ ЖУРНАЛ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА И МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ

Издание «[Молдавского журнала международного права и международных отношений](#)» стартовало в 2006 г. как открытая трибуна для различных, подчас диаметрально противоположных точек зрения на современное состояние международного права и международных отношений, знакомя своих читателей с взглядами ученых и экспертов из разных стран, как с Востока, так и с Запада.

Журнал публикует статьи с *открытым доступом* , под лицензией [Creative Commons Attribution 4.0 International Public License](#) (CC BY) , аккредитован в Молдавии как научное издание, включен в базу данных: [Instrumentul Bibliometric Național](#) для расчета видимости журнала и индекса цитирования. В журнале используются двустороннее слепое рецензирование (*double-blind reviewing* – рецензент не знает, кто автор статьи, автор статьи не знает, кто рецензент).

Сегодня это концептуальный журнал о самых различных сферах международного права и международных отношений, который стал центром притяжения творческих сил и сумел найти своего читателя, сформировав вокруг себя широкий авторский коллектив.

За 2006-2023 гг. в журнале было опубликовано более 700 статей авторов из более 25 стран (Республика Молдова - 454, Украина - 82, Румыния - 61, Российская Федерация - 50, Словацкая Республика - 40, Болгария - 10, Республика Беларусь - 8, Германия - 7, Грузия - 7, Французская Республика - 6, Греция - 5, Турция - 5, Азербайджан - 4, Королевство Испания - 3, Таджикистан - 2, Венгрия - 2, Польша - 4, Чехия - 1, Куба - 1, Израиль - 1, США - 1, КНР - 1, и т.д.). Спектр рассматриваемых проблем стал максимально широким. Особое внимание уделяется освещению теоретических и практических вопросов международного права и международных отношений.

**DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC
PUBLIC INTERNATIONAL LAW
МЕЖДУНАРОДНОЕ ПУБЛИЧНОЕ ПРАВО**

**REGLEMENTĂRI INTERNAȚIONALE ÎN DOMENIUL PREVENIRII ȘI
COMBATERII ABUZULUI FAȚĂ DE COPII**

**INTERNATIONAL REGULATIONS IN THE FIELD OF PREVENTING AND
COMBATING CHILD ABUSE**

**МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ ПО ПРЕДОТВРАЩЕНИЮ И БОРЬБЕ
С СЕКСУАЛЬНЫМ НАСИЛИЕМ В ОТНОШЕНИИ ДЕТЕЙ**

CAZACU Doina/ CAZACU Doina / КАЗАКУ Дойна*
BRAJNICOVA Ludmila/ BRAJNICOVA Ludmila/БРАЖНИКОВА Людмила**

ABSTRACT:

**INTERNATIONAL REGULATIONS IN THE FIELD OF PREVENTING AND
COMBATING CHILD ABUSE**

Sexual violence against children remains a sensitive topic and, unfortunately, relevant, given the fact that it is gaining momentum, manifesting itself, including in the virtual space.

This article analyzes international instruments protecting the rights of children in general and from sexual violence in particular.

Key words: regulations, child, protection, abuse, exploitation.

JEL Classification: F50, K33.

Universal Decimal Classification: 347.02 ; 341.231.14

REZUMAT:

**REGLEMENTĂRI INTERNAȚIONALE ÎN DOMENIUL PREVENIRII ȘI
COMBATERII ABUZULUI FAȚĂ DE COPII**

Abuzul sexual față de copiii rămâne a fi un subiect sensibil, și din păcate, actual, având în vedere faptul că, acesta, ia amploare, manifestându-se și în spațiul virtual.

Prezentul demers științific își propune să analizeze instrumentele internaționale care vin să protejeze drepturile copilului, per general, iar împotriva abuzului sexual, în special.

* **CAZACU Doina** – doctor în drept, conferențiară universitară, Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, Departamentul Drept Internațional și European. (Chișinău, Republica Moldova). / CAZACU Doina – Ph.D in Law, Associate Professor, State University of Moldova, Faculty of Law, Department of International and European law. (Chisinau, Republic of Moldova). / **КАЗАКУ Дойна** – кандидат юридических наук, доцент, Государственный университет Молдовы, Факультет права, Департамент международного и европейского права. (Кишинев, Республика Молдова). <https://orcid.org/0000-0002-0425-189X> E-mail: doina.cazacu@yahoo.com

** **BRAJNICOVA Ludmila** – masterandă, Facultatea de Drept, Programul de master „Drepturile Omului”, procuroră în Serviciul Protecție Drepturi Copii Chișinău, Republica Moldova / **BRAJNICOVA LUDMILA** – master's student, Faculty of Law, „Human Rights” master's program, prosecutor in the Children's Rights Protection Service Chisinau, Republic of Moldova. / **БРАЖНИКОВА ЛЮДМИЛА** – магистрантка Магистерской программы Юридического факультета, «Права человека», прокурор Службы по защите прав детей. (Кишинев, Республика Молдова). <https://orcid.org/0009-0000-8889-718X> E-mail: lbrajnicova48@gmail.com

Cuvinte cheie: reglementare, copil, protecție, abuz, exploatare.

JEL Classification: F50, K33.

CZU: 347.02 ; 341.231.14

РЕЗЮМЕ:

МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ ПО ПРЕДОТВРАЩЕНИЮ И БОРЬБЕ С СЕКСУАЛЬНЫМ НАСИЛИЕМ В ОТНОШЕНИИ ДЕТЕЙ

Сексуальное насилие в отношении детей остаётся деликатной темой и, к сожалению, актуальной, учитывая тот факт, что оно набирает обороты, проявляясь в том числе и в виртуальном пространстве.

В настоящей статье анализируются международные инструменты, защищающие права детей в целом и от сексуального насилия в частности.

Ключевые слова: нормативные акты, ребенок, защита, насилие, эксплуатация.

JEL Classification: F50, K33.

УДК: 347.02 ; 341.231.14

Introducere

Drepturile copilului, potrivit reglementărilor internaționale, sunt indivizibile, universale și inalienabile.

Potrivit unui studiu realizat din 2023, unul din 5 copii din Europa astăzi sunt supuși unui fel de violență sexuală în viața lor. Numai în cele 27 de state membre ale UE, asta echivalează cu peste 16 mln. de copii care se confruntă cu stigmatizarea, trauma și durerea pe tot parcursul vieții¹. Odată cu dezvoltarea tehnologiilor informaționale, se accentuează vulnerabilitatea copiilor în fața situațiilor de risc în mediul online. Din acest motiv, la nivel internațional, este imperios necesar a întreprinde măsuri de prevenire și combatere a abuzului sexual față de copii, pentru că, doar așa pot fi reglementate acțiunile concrete care pot contribui la protecția copiilor față de aceste forme de abuzuri.

În dreptul internațional, Convenția ONU cu privire la drepturile copilului este instrumentul juridic principal pentru asigurarea protecției copilului la nivel de stat, care reclamă întregul spectru al drepturilor omului – civile, politice, economice, sociale, culturale – și prevede o dezvoltare completă a potențialului copilului într-o atmosferă de demnitate și justiție².

Unul din drepturile proclamate în Convenție ONU cu privire la drepturile copilului se referă la protecție împotriva exploatării sexuale și abuzului sexual, inclusiv prostituția și implicarea în pornografie.

În conformitate cu articolul 34 din Convenția Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului, statele părți se angajează să protejeze copilul de toate formele de exploatare sexuală și de abuz sexual. Întru realizării acestui drept, articolul 19 din Convenție ONU cu privire la drepturile copilului obligă statele părți de a întreprinde măsuri legislative, administrative, sociale și educative în vederea protejării copiilor împotriva oricăror forme de violență. Acestea obligății au fost dezvoltate în Protocolul opțional din 2000 al Organizației Națiunilor Unite³ la Convenția cu privire la drepturile copilului referitor la vânzarea de copii,

¹ Justice Unleashed: Ending Limitations, Protecting Children. [Online]: https://www.bravemovement.org/wp-content/uploads/2023/01/JusticeUnleashedInEurope_7_18_23_Final.pdf (Vizitat la: 26.10.2023).

² Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, adoptată în cadrul ONU în 1989. [Online]: <https://www.unicef.org/moldova/media/1401/file/Conventia-cu-privire-la-drepturile-copilului.pdf> (Vizitat la: 26.10.2023).

³ Protocolul opțional din 2000 al Organizației Națiunilor Unite. [Online]: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/optional-protocol-convention-rights-child-sale-children-child> (Vizitat la: 26.10.2023).

prostituția copiilor și pornografia infantilă reprezentând pași cruciali în procesul de consolidare a cooperării internaționale în acest domeniu.

Periodic, Comitetul ONU pentru drepturile copilului analizează evoluția modului în care drepturile copilului și protecția copilului sunt respectate și emite comentarii generale și recomandări de interpretare a obligațiilor statelor membre în conformitate cu Convenție ONU cu privire la drepturile copilului¹.

Bunăoară, în Comentariul General nr. 13² sunt descrise măsurile de protecție a copiilor împotriva tuturor formelor de violență și abuz sexual, urmate a fi implementate de către părțile semnatare a Convenție ONU cu privire la drepturile copilului.

Comitetul pentru drepturile copilului din cadrul Organizației Națiunilor Unite, în 2021, a subliniat importanța asigurării protecției și a îngrijirii necesare pentru interesul superior și bunăstarea copiilor în egală măsură și în mediul digital, iar statele trebuie să ia măsuri pentru a se asigura că copiii beneficiază de protecție adecvată și că drepturile lor la integritate fizică și demnitate sunt respectate în mod efectiv³.

La nivelul Uniunii Europene (în continuare – UE), protecția drepturilor copilului este asigurată de principalele reglementări: Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene⁴, Tratatul de la Lisabona⁵, Comunicările Comisiei Europene cu privire la locul special al copiilor în acțiunile externe ale Uniunii Europene⁶ și Orientările Consiliului Uniunii Europene pentru promovarea și protecția drepturilor copilului (revizuite în 2017)⁷. Acestea obligă Uniunea Europeană și statele membre să protejeze drepturile consacrate în Cartă atunci când pun în aplicare dreptul UE.

Primele mențiuni detaliate referitoare la drepturile copilului la nivelul constituțional al Uniunii Europene sunt prevăzute în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, care identifică trei principii fundamentale privind drepturile copiilor, și anume: dreptul de a-și exprima în mod liber opinia în funcție de vârsta și gradul lor de maturitate [articolul 24 alineatul (1)], toți copiii au dreptul la protecția și îngrijirile necesare pentru asigurarea bunăstării lor [articolul 24 alineatul (2)] și dreptul de a întreține cu regularitate relații personale și contacte directe cu ambii părinți [articolul 24 alineatul (3)]⁸.

Tratatul de la Lisabona, care a intrat în vigoare la 1 decembrie 2009, a adus importante schimbări instituționale, procedurale și constituționale în Uniunea Europeană, prin modificarea TUE și a fostului Tratat de instituire a Comunității Europene [în prezent Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE)].⁹ Aceste modificări au dus la creșterea potențialului Uniunii Europene de promovare a drepturilor copilului, ca obiectiv general declarat al Uniunii

¹ Comitetul ONU pentru drepturile copilului, Comentarii Generale. [Online] <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crc/general-comments> (Vizitat la: 26.10.2023).

² Comitetul ONU pentru drepturile copilului, Comentariul general nr. 13 (2011) Dreptul copilului de a fi protejat împotriva oricăror forme de violență. [Online] <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2022/07/ONU-CRC-C-GC-13-RO.pdf> (Vizitat la: 26.10.2023).

³ Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, Comentariul general nr. 25 (2021) privind drepturile copilului în raport cu mediul digital. [Online] <https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPPRiCAqhKb7yhsqIkirKQZLK2M58RF%2F5F0vEG%2BcAAx34gC78FwvnmZXGFU19nJBDpKR1dfKekJxW2w9nNryRsgArkTJgKelqeZwK9WXzMKZRZd37nLN1bFc2t> (Vizitat la: 26.10.2023).

⁴ Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. [Online] <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:ro:PDF> (Vizitat la: 26.10.2023).

⁵ Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene, semnat la Lisabona, 13 decembrie 2007. [Online] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:12007L/TXT&qid=1698778042657> (Vizitat la: 26.10.2023).

⁶ Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor o Agendă a UE pentru Drepturile Copilului. [Online] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:52011DC0060> (Vizitat la: 26.10.2023).

⁷ Revizuirea Orientărilor Consiliului Uniunii Europene pentru promovarea și protecția drepturilor copilului. [Online] <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6846-2017-INIT/ro/pdf.vizitat> (Vizitat la: 26.10.2023).

⁸ Carta Europeană a Drepturilor fundamentale, op.cit.

⁹ UE. Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene, semnat la Lisabona, JO 2007 C 306, p. 1–271.

[articolul 3 alineatul (3) din TUE] și ca aspect important al politicii UE privind relațiile externe [articolul 3 alineatul (5) din TUE]. TFUE include mai multe dispoziții specifice protecției copiilor, care permit Uniunii Europene să adopte măsuri legislative menite să combată exploatarea sexuală și traficul de persoane [articolul 79 alineatul (2) litera (d) și articolul 83 alineatul (1)].¹

În acest context, au fost adoptate: Directiva 2011/92/UE din 13 decembrie 2011 privind combaterea abuzului sexual asupra copiilor, a exploatării sexuale a copiilor și a pornografiei infantile², și Directiva 2011/36/UE din 5 aprilie 2011 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane și protejarea victimelor acestuia³. Ambele directive conțin norme minime privind definirea infracțiunilor și a sancțiunilor în ceea ce privește abuzul sexual asupra copiilor și exploatarea sexuală a copiilor, pornografia infantilă și ademenirea copiilor în scopuri sexuale și dispoziții referitoare la nevoile specifice ale copiilor victime. Prin Directiva 2012/29/UE din 25 octombrie 2012 au fost stabilite o serie de standarde minime privind drepturile, sprijinul și protecția acordată copiilor victime.⁴

La nivelul politicilor Comisiei Europene, a fost adoptată Comunicarea intitulată „*Copiii ocupă un loc special în acțiunile externe ale Uniunii Europene*”⁵, iar Consiliul Uniunii Europene a adoptat „*Orientărilor Uniunii Europene pentru promovarea și protecția drepturilor copilului*”, ambele au drept scop integrarea drepturilor copilului în toate activitățile desfășurate de Uniunea Europeană cu statele din afara sa.⁶

În 2011, Comisia Europeană a adoptat Agenda Uniunii Europene privind drepturile copilului, care stabilește prioritățile fundamentale în materie de dezvoltare a dreptului și politicilor privind drepturile copilului pe teritoriul statelor membre ale Uniunii Europene, inclusiv o analiză a proceselor legislative cu relevanță pentru protecția copilului, cum ar fi adoptarea menționată anterior a Directivei privind drepturile victimelor.⁷

Recent, aceste acțiuni au fost completate prin adoptarea la 24 iulie 2020, de către Comisia Europeană a Strategiei UE pentru combaterea mai eficace a abuzului sexual asupra copiilor⁸, care constituie un răspuns cuprinzător la amenințarea tot mai mare pe care o reprezintă abuzul sexual asupra copiilor, atât offline, cât și online, prin îmbunătățirea prevenirii și a investigării acestor infracțiuni, precum și prin îmbunătățirea asistenței acordate victimelor. Strategia include opt inițiative menite să instituie un cadru juridic solid pentru protecția copiilor și să faciliteze o abordare coordonată în rândul numeroșilor actori care participă la protejarea și sprijinirea copiilor. Aceste inițiative au scopul de a identifica lacunele legislative și de a asigura faptul că legislația Uniunii Europene permite un răspuns eficace, de a intensifica eforturile depuse de autoritățile de aplicare a legii la nivel național și la nivelul Uniunii Europene, de a crea posibilitatea ca statele membre să protejeze mai bine copiii prin prevenire, de a stimula eforturile depuse de sectorul economic pentru a asigura protecția copiilor atunci când utilizează serviciile pe care le oferă și de a îmbunătăți protecția copiilor la nivel mondial prin cooperarea multidimensională.⁹

La 24 martie 2021, Comisia Europeană a adoptat Strategia cuprinzătoare a UE privind drepturile copilului, care propune măsuri consolidate de protecție a copiilor împotriva tuturor

¹ A se vedea versiunile consolidate ale Tratatului de instituire a Comunității Europene. Tratatului privind Uniunea Europeană (TUE) și Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), JO C 326, 2012.

² Directiva 2011/93/UE, JO L 335, 2011, p. 1.

³ Directiva 2011/36/UE, JO L 101, 2011, p. 1.

⁴ Directiva 2012/29/UE, JO L 315, 2012, p. 57.

⁵ Comisia Europeană. Copiii ocupă un loc special în acțiunile externe ale Uniunii Europene: Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor, COM (2008) 55 final, Bruxelles, 5 februarie 2008.

⁶ Consiliul Uniunii Europene. Orientările Uniunii Europene pentru promovarea și protecția drepturilor copilului, Bruxelles, 10 decembrie 2007.

⁷ Comisia Europeană. O agendă a UE pentru drepturile copilului: Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor, COM (2011) 0060 final, Bruxelles, 15 februarie 2011.

⁸ Strategiei UE pentru combaterea mai eficace a abuzului sexual asupra copiilor.

⁹ Strategiei UE pentru combaterea mai eficace a abuzului sexual asupra copiilor din 24 iulie 2020.

formelor de violență, inclusiv a abuzului online. Această strategie invită întreprinderile să își continue eforturile de detectare, raportare și eliminare a conținutului online ilegal, inclusiv a abuzului sexual online asupra copiilor, de pe platformele lor și din cadrul serviciilor pe care le oferă. Propunerea de Declarație europeană privind drepturile și principiile digitale pentru deceniul digital include, de asemenea, angajamentul de a-i proteja pe toți copiii împotriva conținutului ilegal, a exploatării, a manipulării și a abuzului online și de a preveni utilizarea spațiului digital pentru comiterea de infracțiuni sau facilitarea comiterii de infracțiuni.¹

Necesitatea adoptării acestor strategii a fost bazată pe rezultatele unui studiu realizat la nivel mondial, în 2021², potrivit căruia peste o treime din respondenți au declarat că în copilărie li s-a cerut să aibă un comportament sexual explicit în mediul online și peste jumătate au suferit o formă de abuz sexual online asupra copiilor. Copiii cu handicap sunt expuși unui risc și mai mare de a fi victime ale unor acte de violență sexuală: până la 68 % din fetele și 30 % din băieții cu dizabilități intelectuale sau cu tulburări de dezvoltare vor fi abuzați sexual înainte de împlinirea vârstei de 18 ani. Materialele care conțin abuzuri sexuale asupra copiilor sunt rezultatul abuzului sexual fizic asupra copiilor. Detectarea și raportarea acestor materiale sunt necesare pentru a împiedica producerea și diseminarea lor și reprezintă un mijloc esențial în vederea identificării și a acordării de asistență victimelor. În contextul pandemiei de COVID-19, copiii au fost expuși într-o măsură semnificativ mai mare aborderilor online nedorite, inclusiv ademenirii în scopul abuzului sexual. În pofida faptului că abuzul sexual asupra copiilor, exploatarea sexuală a copiilor și materialele care conțin abuzuri sexuale asupra copiilor constituie infracțiuni în întreaga UE în temeiul Directivei privind abuzul sexual asupra copiilor, adoptată în 2011, este clar că, în prezent, UE nu reușește încă să-i protejeze pe copii împotriva abuzului sexual și că dimensiunea online reprezintă o provocare deosebită.

În acest context, pentru a contribui la buna funcționare a pieței interne prin stabilirea unor norme clare, uniforme și echilibrate de prevenire și combatere a abuzului sexual asupra copiilor într-un mod eficace și care să respecte drepturile fundamentale ale tuturor părților în cauză și având în vedere caracterul dinamic al serviciilor în cauză și tehnologiile utilizate pentru furnizarea acestora, respectivele norme ar trebui stabilite într-un mod neutru din punct de vedere tehnologic și adaptat exigențelor viitorului, astfel încât să nu împiedice inovarea, a determinat examinarea propunerii privind adoptarea Regulamentului de stabilire a normelor de prevenire și combatere a abuzului sexual asupra copiilor³, de către Comisia Europeană. În prezent, Regulamentul menționat supra se află în curs de examinare/adoptare.

La nivelul Consiliului Europei, principalul tratat privind drepturile omului este Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale⁴ care conține dispoziții specifice referitoare la copii și Carta socială europeană (CSE – revizuită în 1996), care asigură protecția drepturilor sociale, conținând prevederi specifice cu privire la drepturile copilului.⁵

Astfel, articolul 7 din Carta socială europeană (în continuare – CSE) prevede obligația de a proteja copiii împotriva exploatării economice, iar articolul 17 impune statelor să ia toate măsurile necesare și corespunzătoare prin care să protejeze copiii și tinerii împotriva neglijenței, violenței sau exploatării și să asigure protecția copiilor privați de sprijinul familiei lor. Transpunerea CSE este supervizată de Comitetul European al Drepturilor Sociale (în continuare – CEDS), care este alcătuit din experți independenți care hotărăsc cu privire la conformitatea

¹ Strategia cuprinzătoare a UE privind drepturile copilului din 24 martie 2021.

² UN Special Representative of the Secretary-General on Violence Against Children. Children with Disabilities. [Online] <https://violenceagainstchildren.un.org/content/children-disabilities> (Vizitat la: 26.10.2023).

³ Propunere de Regulament de stabilire a normelor de prevenire și combatere a abuzului sexual asupra copiilor. [Online] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:52022PC0209> (Vizitat la: 26.10.2023).

⁴ Convenția Europeană a Drepturilor Omului. [Online], https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ron (Vizitat la: 26.10.2023).

⁵ Carta socială europeană, CETS nr. 35, 18 octombrie 1961. [Online] <https://rm.coe.int/the-european-social-charter-treaty/1680a078c9> (Vizitat la: 26.10.2023).

legilor și practicilor naționale cu CSE fie prin procedura de adresare a unor reclamații colective, fie prin procedura națională de raportare.¹

Primul tratat regional dedicat în mod specific protecției copiilor împotriva tuturor formelor de violență sexuală, care a fost adoptat de Consiliul Europei, în anul 2007, este Convenția Consiliului Europei privind protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale (Convenția Lanzarote)², care extinde standardele juridice internaționale și regionale existente pentru acoperirea și incriminarea tuturor infracțiunilor sexuale împotriva copiilor, indiferent dacă sunt sau nu cu profit comercial, și cere statelor să ofere un răspuns holistic la violența sexuală împotriva copiilor.

Convenția de la Lanzarote include o serie de dispoziții pentru îmbunătățirea protecției copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale asupra acestora, care se încadrează în următoarele cinci axe: prevenirea, protecția victimelor, urmărirea penală a autorilor infracțiunilor, promovarea colaborării internaționale și interne, precum și participarea copiilor la procedurile care îi privesc. În fiecare din acestea, sunt incluse mai multe măsuri specifice care urmează să fie implementate, fie la nivel de acte normative, fie la cerințele privind disponibilitatea și furnizarea serviciilor.

Potrivit Convenției de la Lanzarote, măsurile legislative și administrative prevăzute pot intra în domeniul de aplicare ale mai multor sectoare ale administrației publice, inclusiv justiție, aplicarea legii, asigurări sociale, sănătate, educație. Acestea includ acțiuni care necesită implicarea activă și coordonată a părților interesate ale societății civile, organizații neguvernamentale care acționează în fiecare context specific fiecărei țări în domenii precum protecția copilului, drepturile civile, drepturile minorităților și ale grupurilor vulnerabile ale populației etc. Sectoare cum ar fi: organizațiile sportive, de agrement și cu profil religios sunt prevăzute să ia măsuri speciale pentru a proteja copiii Sectorul privat este inclus în domeniul de aplicare al Convenției, deoarece mai multe dispoziții ale acesteia prevăd implicarea sa (de exemplu, furnizorii privați de tehnologii ale informației și comunicațiilor, sectorul financiar și hotelier/turistic etc.), dar și angajarea răspunderii sale.

Ca urmare a extinderii domeniului de aplicare și a naturii sale intersectoriale, implementarea tuturor dispozițiilor Convenției Lanzarote nu este un „câștig rapid” care poate fi obținut instantaneu de orice stat. Dimpotrivă, este nevoie de eforturi continue de consolidare a protecției copilului și de creștere treptată a gradului de respectare a Convenției de către toate statele membre ale Consiliului Europei și de alte state părți la Convenție.³

În concluzie, menționăm că la nivel internațional au fost întreprinse mai multe eforturi pentru a dezvolta și consolida cooperarea internațională în vederea prevenirii și combaterii abuzului sexual față de copii, asigurării asistenței și protecției victimelor, dar și investigării infracțiunilor de abuz, comise împotriva copiilor.

În prezent, Uniunea Europeană și Consiliul Europei se concentrează asupra îmbunătățirii protecției copiilor împotriva abuzului sexual pe dimensiunea online, care poartă un caracter transfrontalier, fiind agravată de pandemia de COVID-19. Eforturile esențiale fiind îndreptate pe activitatea de prevenire, campanii de sensibilizare, identificarea lacunelor legislative, precum și elaborare cadrului normativ, care va proteja și promovarea drepturilor copiilor în mediul online, în special protecția copiilor împotriva abuzului și exploatării sexuale.

Bibliografie:

1) Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, [Online] <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:ro:PDF> (Vizitat la: 26.10.2023).

¹ Carta socială europeană (revizuită), CETS nr. 163, 3 mai 1996. [Online] <https://rm.coe.int/168047e170> (Vizitat la: 26.10.2023).

² Convenția Consiliului Europei privind protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale. [Online] <https://rm.coe.int/168046e1d9> (Vizitat la: 26.10.2023).

³ Convenția Consiliului Europei privind protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale op.cit.

- 2) Carta socială europeană (revizuită), CETS nr. 163, 3 mai 1996. [Online] <https://rm.coe.int/168047e170> (Vizitat la: 26.10.2023).
- 3) Carta socială europeană, CETS nr. 35, 18 octombrie 1961. [Online] <https://rm.coe.int/the-european-social-charter-treaty/1680a078c9> (Vizitat la: 26.10.2023).
- 4) Comisia Europeană. Copiii ocupă un loc special în acțiunile externe ale Uniunii Europene: Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor, COM (2008) 55 final, Bruxelles, 5 februarie 2008.
- 5) Comisia Europeană. O agendă a UE pentru drepturile copilului: Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor, COM (2011) 0060 final, Bruxelles, 15 februarie 2011.
- 6) Comitetul ONU pentru drepturile copilului, Comentarii Generale. [Online] <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crc/general-comments> (Vizitat la: 26.10.2023).
- 7) Comitetul ONU pentru drepturile copilului, Comentariul general nr. 13 (2011). Dreptul copilului de a fi protejat împotriva oricăror forme de violență. [Online] <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2022/07/ONU-CRC-C-GC-13-RO.pdf> (Vizitat la: 26.10.2023).
- 8) Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, Comentariul general nr. 25 (2021) privind drepturile copilului în raport cu mediul digital. [Online] <https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPPrICAqhKb7yhsqIkirKQZLK2M58RF%2F5F0vEG%2BcAAx34gC78FwvnmZXGFUI9nJBDpKR1dfKekJxW2w9nNryRsgArkTJgKelqeZwK9WXzmkZRZd37nLN1bFc2t> (Vizitat la: 26.10.2023).
- 9) Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor o Agendă a UE pentru Drepturile Copilului. [Online] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:52011DC0060> (Vizitat la: 26.10.2023).
- 10) Consiliul Uniunii Europene. Orientările Uniunii Europene pentru promovarea și protecția drepturilor copilului, Bruxelles, 10 decembrie 2007.
- 11) Convenția Consiliului Europei privind protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale. [Online] <https://rm.coe.int/168046e1d9> (Vizitat la: 26.10.2023).
- 12) Convenția Europeană a Drepturilor Omului. [Online]. https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ro (Vizitat la: 26.10.2023).
- 13) Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, adoptată în cadrul ONU în 1989. [Online]: <https://www.unicef.org/moldova/media/1401/file/Conventia-cu-privire-la-drepturile-copilului.pdf> (Vizitat la: 26.10.2023).
- 14) Justice Unleashed: Ending Limitations, Protecting Children. [Online]: https://www.bravemovement.org/wp-content/uploads/2023/01/JusticeUnleashedInEurope_7_18_23_Final.pdf (Vizitat la: 26.10.2023).
- 15) Propunere de Regulament de stabilire a normelor de prevenire și combatere a abuzului sexual asupra copiilor. [Online] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:52022PC0209> (Vizitat la: 26.10.2023).
- 16) Protocolul opțional din 2000 al Organizației Națiunilor Unite. Online: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/optional-protocol-convention-rights-child-sale-children-child> (Vizitat la: 26.10.2023).
- 17) Revizuirea Orientărilor Consiliului Uniunii Europene pentru promovarea și protecția drepturilor copilului. [Online] <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6846-2017-INIT/ro/pdf> (Vizitat la: 26.10.2023).
- 18) Strategia UE privind drepturile copilului din 24 martie 2021. [Online] https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/rights-child/eu-strategy-rights-child-and-european-child-guarantee_ro (Vizitat la: 26.10.2023).
- 19) Strategiei UE pentru combaterea mai eficace a abuzului sexual asupra copiilor din 24 iulie 2020.
- 20) Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene, semnat la Lisabona, 13 decembrie 2007. [Online] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:12007L/TXT&qid=1698778042657> (Vizitat la: 26.10.2023).
- 21) Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene, semnat la Lisabona, JO 2007 C 306, p. 1–271.
- 22) Tratatului de instituire a Comunității Europene. Tratatului privind Uniunea Europeană (TUE) și Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), JO C 326, 2012 (versiunile consolidate)

23) UN Special Representative of the Secretary-General on Violence Against Children, Children with Disabilities. [Online] <https://violenceagainstchildren.un.org/content/children-disabilities> (Vizitat la: 26.10.2023).

**Copyright©Doina CAZACU,
Ludmila BRAJNICOVA, 2023.**

Contacts/Contacte/ Контакты:

CAZACU Doina,

Doctor în drept, conferențiară universitar,
Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept,
Departamentul Drept Internațional și European.
Chișinău, Republica Moldova,
Str. M. Kogălniceanu 67, bloc 2, bir. 106.

E-mail: doina.cazacu@yahoo.com

<https://orcid.org/0000-0002-0425-189X>

<https://doi.org/10.61753/1857-1999/2345-1963/2023.18-2.01>

BRAJNICOVA Ludmila,

Masterandă, Facultatea de Drept,
Programul de master „Drepturile Omului”,
Procuroră în Serviciul Protecție Drepturi Copii
Chișinău, Republica Moldova,
Str. M. Kogălniceanu 67, bloc 2, bir. 106.

E-mail: lbrajnicova48@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0000-8889-718X>

<https://doi.org/10.61753/1857-1999/2345-1963/2023.18-2.01>

COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE
THE SCIENTIFIC COMMUNICATIONS
НАУЧНЫЕ СООБЩЕНИЯ

RECEPTION AS A CONSTITUTIONAL AND LEGAL PHENOMENON

RECEPȚIA CA FENOMEN CONSTITUȚIONAL ȘI LEGAL

РЕЦЕПЦИЯ КАК КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВОЙ ФЕНОМЕН

PALINCHAK Mykola* / PALINCHAK Mykola / ПАЛИНЧАК Михаил

BIELOVA Myroslava** / BIELOVA Myroslava / БЕЛЮВА Мирослава

ABSTRACT:

RECEPTION AS A CONSTITUTIONAL AND LEGAL PHENOMENON

The article raises the question of understanding the concept of „reception” as one of the factors in the development of constitutional and legal thought. Various opinions of scientists about the understanding of the concept of „reception” and its influence on the formation of modern legal society were studied. In the course of researching the topic, the author considered the issue of the concept of reception, the components and signs of the researched process, the influence on the formation of the constitutional and legal idea and the consequences of its influence for Ukraine.

Doctrinal interpretations of reception as a general legal and constitutional phenomenon are of a debatable nature, which makes it possible to talk about the polysemanticity and heterogeneity of the understanding of this legal category. That is why the study of the reception and determination of the doctrinal definition of this constitutional and legal phenomenon is an urgent problem that has a range of both general theoretical and praxeological research

Keywords: *concept of reception, legal and constitutional phenomenon, European integration processes, European Union.*

JEL Classification: K40

Universal Decimal Classification: 340.1

REZUMAT:

RECEPȚIA CA FENOMEN CONSTITUȚIONAL ȘI LEGAL

Articolul ridică problema înțelegerii conceptului de „recepție” ca unul dintre factorii de dezvoltare a gândirii constituționale și juridice. Au fost studiate diverse opinii ale oamenilor de știință despre înțelegerea

* **PALINCHAK Mykola** - doctor of Political Sciences, Professor, Faculty of International Economic Relations, „Uzhgorod National University” (Uzhgorod, Ukraine). / **PALINCHAK Mykola** – doctor în Științe Politice, Profesor, Facultatea de Relații Economice Internaționale, „Universitatea Națională Ujhorod” (Ujhorod, Ucraina). / **ПАЛИНЧАК Михаил** – доктор политических наук, профессор факультета международных экономических отношений «Ужгородского национального университета» (Ужгород, Украина). <https://orcid.org/0000-0002-9990-5314> **E-mail:** mykola.palinchak@uzhnu.edu.ua

****BIELOVA Myroslava** – doctor of Law, Associate Professor, Faculty of Law, Department of Constitutional Law and Comparative Jurisprudence, „Uzhgorod National University” (Uzhgorod, Ukraine). / **BIELOVA Myroslava** – doctor în drept, conferențiar universitar, Facultatea de Drept, Departamentul de Drept Constituțional și Jurisprudență Comparată, „Universitatea Națională Ujhorod” (Ujhorod, Ucraina). / **БЕЛЮВА Мирослава** – доктор юридических наук, доцент юридического факультета, Кафедра конституционного права и сравнительного правоведения, «Ужгородский национальный университет» (Ужгород, Украина). <https://orcid.org/0000-0003-2077-2342> **E-mail:** myroslavabelova@gmail.com

conceptului de „recepție” și influența acestuia asupra formării societății juridice moderne. În cursul cercetării temei, autorul a analizat problema conceptului de recepție, componentele și semnele procesului cercetat, influența asupra formării ideii constituționale și juridice și consecințele influenței acesteia pentru Ucraina.

Interpretările doctrinare ale receptării ca fenomen juridic și constituțional general sunt de natură discutabilă, ceea ce face posibil să se vorbească despre polisemanticitatea și eterogenitatea înțelegerii acestei categorii juridice. De aceea, studiul receptării și determinării definiției doctrinare a acestui fenomen constituțional și juridic este o problemă urgentă care are o gamă de cercetări atât teoretice generale, cât și praxeologice. Cuvinte cheie: concept de recepție, fenomen juridic și constituțional, procese de integrare europeană, Uniunea Europeană.

JEL Classification: K40

CZU: 340.1

РЕЗЮМЕ:

РЕЦЕПЦИЯ КАК КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВОЙ ФЕНОМЕН

В статье поднимается вопрос о понимании понятия «рецепция» как одного из факторов развития конституционно-правовой мысли. Изучены различные мнения ученых о понимании понятия «рецепция» и его влиянии на формирование современного правового общества. В ходе исследования темы автор рассмотрел вопрос о понятии рецепции, составляющих и признаках исследуемого процесса, влиянии на формирование конституционно-правовой идеи и последствиях ее влияния для Украины.

Доctrинальные трактовки рецепции как общеправового и конституционного явления носят дискуссионный характер, что позволяет говорить о многозначности и неоднородности понимания данной правовой категории. Именно поэтому изучение рецепции и определение доctrинального определения этого конституционно-правового явления является актуальной проблемой, имеющей спектр как общетеоретических, так и праксиологических исследований.

Ключевые слова: концепция рецепции, правовое и конституционное явление, евроинтеграционные процессы, Европейский Союз.

JEL Classification: K40

УДК: 340.1

Formulation of the problem.

Modern trends in the civilizational development of society are determined by a large number of factors: global processes of transformation of social reality, the necessary development and modification of general legal and constitutional values, rationalization and optimization in the direction of achieving a balance of international (international) and domestic interests of a modern democratic state. In this process, a completely logical conclusion is the urgent need for a qualitative change in the understanding of constitutionalism, which is currently being formed in the conditions of the convergence of modern legal systems, transnational processes of the development of constitutional law and the implementation of the strategy of the life of society in the face of global challenges of humanity.

Reception as a constitutional-legal phenomenon should play an important role in the transformation of the idea and values of constitutionalism in the context of globalization and the convergence of modern legal systems. After all, traditional constitutionalism, which is the national legal and ideological achievement of a democratic state, its main task, is currently under the influence of global trends in the development of humanity, and therefore there is a need to create a system of universal constitutional norms that have a transnational and constitutional nature of action.

The purpose of the scientific article is to highlight and analyze in detail the concept of „reception” from the legal perspective of the general theoretical aspects of the interpretation of the reception of law in scientific thought, taking into account the challenges of modernity.

Analysis of recent research and publications. This topic is understudied among scientists. However, the work of some scientists makes it possible to make a positive impression about the researched topic. In particular, the works of N.V. Verlos, I.Y. Magnovskiy, M.R. Matushchak, F. D. Finochko, E. Kharitonova, and Z.P. Melnyka are used in this work. etc.

Presenting main material.

Given the enormous influence of the reception process on the formation of the legal systems of various states, according to scientists, it is impossible not to pay attention to the ideological and theoretical prerequisites and etymological roots of the term „reception of law”.

The concept of reception is used in various fields. Regarding the right reception, they are defined in different ways, emphasizing one or another of its characteristic features. However, in each case it is emphasized that, first of all, reception is the revival of a highly developed system of law that existed before.

Reception „reception” in Latin means acceptance, and to be accepted, borrowed can be:

- a) one's own past legal experience (in this case, succession takes place);
- b) elements of other modern legal systems.¹

According to the German jurist F. Pringsheim, the concept of reception includes only voluntary, not forced, perception of another's legal culture.²

V.A. Tomsinov studies the reception of law as a process of perception in one or another state of elements of the legal system of another state.³

M. Ansel also considers the reception of law as „the most complete form of deliberate, voluntary convergence of legal systems”. Nevertheless, reception acquired the character of intentionality and voluntariness only in the second half of the 19th century. Until then, it had a forced, most often spontaneous character.⁴

Z.P. Melnyk understands legal reception as a complex process that is not limited to the mechanical transfer of certain normative provisions, but also includes the further assimilation and use of ideas, principles, institutions, etc. of the legal system of other times and other peoples, as a voluntary borrowing, and not as a forced borrowing, as one-sided borrowing, as borrowing that takes place at the initiative of the subject – the recipient, as borrowing that is possible within the framework of the interaction of more or less homogeneous legal systems.

She notes that the reception of law is a process, because individual elements move from one legal system or stage of its development to another, that is, there is a movement, as a result of which the development of law is carried out.

Two stages are distinguished: firstly, the borrowing of legal material by one legal system from another, secondly, the gradual involvement of this material in legal practice and the development of one's own national updated legal experience. That is, it is fair to see the reception of law as a process of perception, borrowing by the legal system, and the result of this loan. At the same time, the result of the reception of the law can be favorable (the received element takes root in the new legal

¹ Verlos N. V. Retseptsiia u konstytutsiinomu pravi Ukrainy. avtoref. dys.kand. yuryd. nauk: 12.00.02 Nats. aviats. un-t. Kyiv, 2021. 41 s. [Online]: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/48880/5/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%92%D0%B5%D1%80%D0%BB%D0%BE%D1%81%20%D0%9D.%D0%92.%202021.pdf> (Visited 12.09.2023).

² Верлос Н.В. Рецепция в конституционном праве: проблемы и значения доктринальной дефиниции. [Online]: <file:///C:/Users/User/Downloads/retseptsiya-v-konstitutsionnom-prave-suschnostnaya-harakteristika-skvoz-prizmu-analiza-i-sinteza-nauchnoy-mysli.pdf>; <https://cyberleninka.ru/article/n/retseptsiya-v-konstitutsionnom-prave-suschnostnaya-harakteristika-skvoz-prizmu-analiza-i-sinteza-nauchnoy-mysli/viewer> (Visited 12.09.2023).

³ Melnyk Z.P. Retseptsiia yak zasib vdoskonalennia pravovoi systemy (teoretyko-pravovyi aspekt): avtoref. dys. kand. yuryd. nauk: 12.00.01. Kyiv, 2009, s. 8. [in Ukrainian]

⁴ Томсинов В.А. О сущности явления, называемого рецепцией римского права. М.: Издательство: «Зерцало», 2010, с. 262–279. [Online]: <http://tomsinov.com/IGPZS/reception.pdf>; http://tomsinov.com/publ/igpzs/igpzs/o_sushhnosti_javlenija_nazyvaemogo_receptiej_rimskogo_prava/4-1-0-93 (Visited 12.09.2023).

environment) or unfavorable (the rejection of the legal element that is received).¹

Domestic researchers E. O. Kharitonov and O. I. Kharitonova insist that, given the origin of the term „reception”, it is justified to use it in cases of revival, perception of the spirit, categories, foundations, concepts and basic provisions of the law of previous civilizations by subsequent civilizations at a certain stage of their development in the context of the general process of cyclic revivals.²

M. R. Matushchak singles out among the signs of reception:

- 1) always voluntary borrowing without the use of coercive measures;
- 2) deliberate borrowing;
- 3) borrowing that takes place at the initiative of the recipient entity;
- 4) borrowing, which occurs and can be possible only in countries with uniform legal systems.³

For his part, Z.P. Melnyk singles out such essential features and generic properties of the reception of law as:

1) a complex process, which is not limited to the mechanical transfer of certain normative provisions, but also includes the further assimilation and use of ideas, principles, institutions, etc., of the legal system of other times and other peoples;

2) voluntary borrowing, not forced;

3) conscious borrowing;

4) unilateral borrowing;

5) borrowing that takes place at the initiative of the recipient entity;

6) borrowing, which is possible within the framework of the interaction of more or less homogeneous legal systems.⁴

Reception as a phenomenon is not identified with the essence, but serves as a form of its expression. Phenomenon is a category for designation in the subject, the process of what finds its manifestation directly, appears before use. Phenomena are dynamic, changeable, while the essence forms something preserved in spite of all changes, although the essence is stable relative to the phenomenon, it itself is also changeable. The phenomenon of reception is a reflection of the essence, the interaction of its essential qualities with external conditions and processes that can lead not only to the desired and planned results, but also to undesirable consequences.⁵

The phenomenon of reception in constitutional law also covers the process of implementation in the conditions of reforming elements of the law of another state. Therefore, reception should be considered not only as a phenomenon, but also as a process that is a set of actions (perception, assimilation and implementation) aimed at achieving a certain result – constitutional-legal modernization and development of the constitutional law system.

The content characteristic of reception is in a dynamic state and is determined by social, economic, political, historical, cultural, demographic, ecological and other factors that affect the development of constitutional legal relations, legal culture, constitutional legal awareness and,

¹ Verlos N. V. Retseptsiia u konstytutsiinomu pravi Ukrainy. avtoref. dys.kand. yuryd. nauk : 12.00.02 Nats. aviats. un-t. Kyiv, 2021. 41 s. [Online]: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/48880/5/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%92%D0%B5%D1%80%D0%BB%D0%BE%D1%81%20%D0%9D.%D0%92.%202021.pdf> (Visited 12.09.2023).

² Kharytonov Ye., Kharytonova O. Vid osmyslennia retseptsii rym'skoho prava – do formuvannia zahalnoi teorii vzaiemodii pravovykh system. PravoUkrainy. 2014, No 1, s. 274–297. [in Ukrainian]

³ Matushchak M. R. Sutnist retseptsii rym'skoho prava ta yii vplyv na tsyvilne pravo v Ukraini, Rosiskii Feredatsii, Frantsii ta FRN. Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia Pravoznavstvo. 2013, Vyp. 2, T. 18, s. 15–25. [in Ukrainian]

⁴ Verlos N. V. Retseptsiia u konstytutsiinomu pravi Ukrainy. avtoref. dys.kand. yuryd. nauk : 12.00.02 Nats. aviats. un-t. Kyiv, 2021. 41 s. [Online]: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/48880/5/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%92%D0%B5%D1%80%D0%BB%D0%BE%D1%81%20%D0%9D.%D0%92.%202021.pdf> (Visited 12.09.2023).

⁵ Matushchak M. R. Sutnist retseptsii rym'skoho prava ta yii vplyv na tsyvilne pravo v Ukraini, Rosiskii Feredatsii, Frantsii ta FRN. Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia Pravoznavstvo. Vyp. 2. 2013. T. 18, s. 15–25. [in Ukrainian]

ultimately, the effectiveness of reception as a constitutional-legal phenomenon and process.¹

Summarizing the above, we can conclude that the reception:

1) is essentially a constitutional-legal phenomenon and the process of perception, implementation and assimilation of foreign constitutional-legal material or international legal norms by the domestic system of constitutional law in the process of its development;

2) in terms of content, it is a voluntary, forced or coercive process of perception, implementation and assimilation of various constitutional and legal material (legal norms, doctrines, ideas, concepts, principles, etc.) by the recipient country in the process of interstate interaction;

3) according to the form, it can be implemented in the order of borrowing, transfer or consensus.²

The next stage of research is the need to determine the doctrinal definition of „reception” in constitutional law based on the identification of a number of characteristic features.

It is worth noting that the actual term definition (from Latin definition - definition) is a short logical definition that establishes the essential features of the subject or the meaning of the concept – its content and boundaries, and is a synonym of the term „definition” – a logical technique that allows:

1) formulate criteria for distinguishing the researched object from other objects (that is, specify the object), as well as specific methods of its construction and application;

2) distinguish, search for, build an object, formulate the meaning of a newly introduced or clarify the meaning of a term already existing in science.

In jurisprudence, a definition means a mental operation that reveals the meaning of legal concepts.³

The difference from other related legal categories is as follows:

1) this is an objective phenomenon of constitutional and legal reality and a long permanent process of interstate interaction;

2) may have:

a) unilateral (at the initiative of only the recipient country or the donor country);

b) bilateral (donor country – recipient country);

c) multilateral (in the process of interaction and reaching consensus with the help of international treaties: international legal norm - the recipient country (recipient countries)) character;

3) manifests itself in the perception, implementation and assimilation of diverse constitutional and legal material, both doctrinal (ideas, principles, doctrines, concepts, etc.), and normative (constitutional and legal norms, institutions, industries, etc.), as well as international legal norms;

4) it mainly has a conscious, volitional character, that is, it is implemented finally at the initiative of public authorities on the basis of normative consolidation;

5) may be voluntary, forced or coercive in nature;

6) is determined by objective necessity in the process of constitutional and legal development of the state, and not simply by the transfer of constitutional formulations;

7) is a means of constitutional-legal modernization and development of the system of constitutional law, promotes the convergence of right-wing systems. Moreover, in Ukraine it is a means of European integration;

8) has a cross-temporal character, that is, it is manifested in the perception, implementation and assimilation of foreign constitutional and legal material created in the modern or historical era;

9) can have both constructive consequences, which contribute to the development of the system of constitutional law, and destructive ones, which cause rejection and lead to constitutional and legal deformations;

10) the object of reception is mainly constitutional and legal material received from countries

¹ Pidopryhora O. A., Kharytonov Ye. O. Rymyske pravo : pidruchnyk / 2-he vyd. Kyiv: Yurinkom Inter, 2009. 528 s. [in Ukrainian]

² Верлос Н.В. Рецепция в конституционном праве: проблемы и значения доктринальной дефиниции. [Online]: <file:///C:/Users/User/Downloads/retsepsiya-v-konstitutsionnom-prave-suschnostnaya-harakteristika-skvoz-prizmu-analiza-i-sinteza-nauchnoy-mysli.pdf>; <https://cyberleninka.ru/article/n/retsepsiya-v-konstitutsionnom-prave-suschnostnaya-harakteristika-skvoz-prizmu-analiza-i-sinteza-nauchnoy-mysli/viewer> (Visited 12.09.2023).

³ Pidopryhora O. A., Kharytonov Ye. O. Rymyske pravo : pidruchnyk / 2-he vyd. Kyiv: Yurinkom Inter, 2009. 528 s. [in Ukrainian]

with a more developed system of constitutional law, where innovative constitutional institutions, norms, concepts, doctrines have been tested by time and have proven their effectiveness. International legal norms ratified by the national parliament can also be the object of reception.¹

As V.V. Homonai notes, reception in law is often considered as a type of hereditary connection. The connection between legal systems within the framework of a certain historical type of law has the character of reception, perception, which is based on the presence of general laws and similar conditions of development.²

Intensification of international legal communication, economic and social globalization and other factors necessitate the convergence of national legal systems to the corresponding system of international law. In our case, these factors are even more strengthened in view of Ukraine's declared aspiration – a strategic goal – to join the European Union, where one of the defining elements is the convergence of legislation. There are a number of problems of both purely practical and theoretical nature on the way to bring the legal system of Ukraine closer to the legal system of the European Union.

For example, V.V. Homonai in his study of the understanding of reception, he cites the work of E. Annens as an example, who insists that „the most important lever for entering Greater Europe is the improvement of its legislation, the adaptation of the legal infrastructure to the main Western European norms and rules that have proven themselves in practice”.³

Today, society and the country are forced to simultaneously solve a complex set of old and new problems. The experience of the past shows that one of the most important tasks in the current conditions is to effectively, competently and scientifically substantiate the use of the institution of reception of law for the development and improvement of the legal system of Ukraine in the conditions of European integration processes.

The reception of law changes and complements the national legal system. As part of this process, there are various options for influencing the legal system, including those that improve and those that complicate its functioning.

Conclusions.

Summarizing the analyzed doctrinal interpretations of the term „reception”, it is worth summarizing that the understanding of the term is the borrowing of the standards of legal systems of other countries of the world for the implementation of new processes of society to regulate new processes of the development of democracy. The correct interpretation and understanding of the relevant forms and the path of development will help in the transformation of constitutional-right forms to more progressive ones and the introduction of new trends of ideas and social standards, which is the main way to prevent world conflicts, class inequality and regimes of totalitarianism or dictatorship.

References:

1. Verlos N. V. Retsepsiia u konstytutsiinomu pravi Ukrainy. avtoref. dys.kand. yuryd. nauk: 12.00.02 Nats. aviats. un-t. Kyiv, 2021. 41 s. [Online]: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/48880/5/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%92%D0%B5%D1%80%D0%BB%D0%BE%D1%81%20%D0%9D.%D0%92.%202021.pdf> (Visited 12.09.2023).
2. Melnyk Z.P. Retsepsiia yak zasib vdoskonalennia pravovoi systemy (teoretyko-pravovyi aspekt): avtoref. dys. kand. yuryd. nauk: 12.00.01. Kyiv, 2009. 14 s. [in Ukrainian]
3. Томсинов В.А. О сущности явления, называемого рецепцией римского права. М.: Издательство

¹ Mahnytskyi I.I. Zahalnoteoretychni Aspekty Interpretatsii Retsepsii Prava. 2022 rik. [Online]: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/1512/1387> [in Russian] (Visited 12.09.2023).

² Homonai V.V. Retsepsiia Prava V Umovakh Yevrointehratsiinykh Protseviv. [Online]: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/12928/1/PELIEITIIIA%20IPABA%20B%20YMOBAX%20CBPOIHTETPAIUIIH IX%20IIOIECIB.pdf> [in Ukrainian] (Visited 12.09.2023).

³ Ibid.

«Зерцало», 2010, с. 262–279. <http://tomsinov.com/IGPZS/reception.pdf>; [Online]: http://tomsinov.com/publ/igpzs/igpzs/o_sushhnosti_javlenija_nazyvaemogo_receptiej_rimskogo_prava/4-1-0-93 (Visited 12.09.2023).

4. Ansel M. Metodologicheskiye problemy sravnytel'nogo prava. Ocherky sravnytel'nogo prava. M., 1981. S. 6. [in Russian] Ансель М. Методологические проблемы сравнительного права // Очерки сравнительного права. Сборник. М.: Прогресс, 1981, с. 36-86. [Online]: <https://cyberleninka.ru/article/n/metodologicheskie-problemy-sravnitel'nogo-prava-fragmenty/viewer> (Visited 12.09.2023).

5. Kharytonov Ye., Kharytonova O. Vid osmyslennia retseptsii rym'skoho prava – do formuvannia zahalnoi teorii vzaiemodii pravovykh system. PravoUkrainy. 2014. No 1, s. 274–297. [in Ukrainian]

6. Matushchak M. R. Sutnist retseptsii rym'skoho prava ta yii vplyv na tsyvilne pravo v Ukraini, Rosiskii Feredatsii, Frantsii ta FRN. Visnyk Odeskoho natsionalnogo universytetu. Seriya Pravoznavstvo. Vyp. 2. 2013. T. 18, s. 15–25. [in Ukrainian]

7. Pidopryhora O. A., Kharytonov Ye. O. Rym'ske pravo : pidruchnyk / 2-he vyd. Kyiv: Yurinkom Inter, 2009. 528 s. [in Ukrainian]

8. Finochko F. D. Rol retseptsii rym'skoho prava u formuvanni yevropeiskyykh tradytsii administratyvnoho prava. Visnyk Kharkivskoho natsionalnogo universytetu vnutrish-nikh sprav. 2007, No 38, s. 24–31. [in Ukrainian]

9. Верлос Н.В. Рецепция в конституционном праве: проблемы и значения доктринальной дефиниции. [Online]: <file:///C:/Users/User/Downloads/retseptsiya-v-konstitutsionnom-prave-suschnostnaya-harakteristika-skvoz-prizmu-analiza-i-sinteza-nauchnoy-mysli.pdf>; <https://cyberleninka.ru/article/n/retseptsiya-v-konstitutsionnom-prave-suschnostnaya-harakteristika-skvoz-prizmu-analiza-i-sinteza-nauchnoy-mysli/viewer> (Visited 12.09.2023).

10. Mahnytskyi I.I. Zahalnoteoretychni Aspekty Interpretatsii Retseptsii Prava. 2022 rik. [Online]: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/1512/1387> [in Russian] (Visited 12.09.2023).

11. Homonai V.V. Retseptsii Prava V Umovakh Yevrointehratsiinykh Protseviv. URL:<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/12928/1/РЕЦЕПЦІЯ%20ПРАВА%20В%20УМОВАХ%20ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ%20ПРОЦЕСІВ.pdf> [in Ukrainian] (Visited 12.09.2023).

12. Bielova M.V., Byelov D.M. The influence of Roman law on the modern change of the legal paradigm. Visegrad Journal on Human Rights. 2023, Issue 2, p. 13-17. https://journal-vjhr.sk/wp-content/uploads/2023/07/Vishegrad_02_2023_PRINT.pdf (Visited 12.09.2023).

References (Transliteration):

1. Verlos N. V. Retseptsii u konstytutsiinomu pravi Ukrainy. avtoref. dys.kand. yuryd. nauk : 12.00.02 Nats. aviats. un-t. Kyiv, 2021. 41 s. <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/48880/5/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%92%D0%B5%D1%80%D0%BB%D0%BE%D1%81%20%D0%9D.%D0%92.%202021.pdf> (Visited 12.09.2023).

2. Melnyk Z.P. Retseptsii yak zasib vdoskonalennia pravovoi systemy (teoretyko-pravovyi aspekt): avtoref. dys. kand. yuryd. nauk: 12.00.01. Kyiv, 2009. 14 s. S. 8. [in Ukrainian]

3. Tomsinov V.A. O sushchnosti yavleniya, nazyvaemogo receptiej rimskogo prava. M.: Izdatel'stvo «Zercalo», 2010. S. 262–279. <http://tomsinov.com/IGPZS/reception.pdf>; http://tomsinov.com/publ/igpzs/igpzs/o_sushhnosti_javlenija_nazyvaemogo_receptiej_rimskogo_prava/4-1-0-93 (Visited 12.09.2023).

4. Ansel M. Metodologicheskiye problemy sravnytel'nogo prava. Ocherky sravnytel'nogo prava. M., 1981. S. 6. [in Russian] Ансель М. Методологические проблемы сравнительного права // Очерки сравнительного права. Сборник. - М.: Progress, 1981. - S. 36-86, S. 6. <https://cyberleninka.ru/article/n/metodologicheskie-problemy-sravnitel'nogo-prava-fragmenty/viewer> (Visited 12.09.2023).

5. Kharytonov Ye., Kharytonova O. Vid osmyslennia retseptsii rym'skoho prava – do formuvannia zahalnoi teorii vzaiemodii pravovykh system. PravoUkrainy. 2014. No 1. S. 274–297. [in Ukrainian]

6. Matushchak M. R. Sutnist retseptsii rym'skoho prava ta yii vplyv na tsyvilne pravo v Ukraini, Rosiskii Feredatsii, Frantsii ta FRN. Visnyk Odeskoho natsionalnogo universytetu. Seriya Pravoznavstvo. Vyp. 2. 2013. T. 18. S. 15–25. [in Ukrainian]

7. Pidopryhora O. A., Kharytonov Ye. O. Rym'ske pravo : pidruchnyk / 2-he vyd. Kyiv: Yurinkom Inter, 2009. 528 s. [in Ukrainian]

8. Finochko F. D. Rol retseptsii rym'skoho prava u formuvanni yevropeiskyykh tradytsii administratyvnoho prava. Visnyk Kharkivskoho natsionalnogo universytetu vnutrish-nikh sprav. 2007. No 38. S. 24–31. [in

Ukrainian]

9. Verlos N.V. Recepciya v konstitucionnom prave: problemy i znacheniya doktrinal'noj definicii. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/retsepsiya-v-konstitutsionnom-prave-suschnostnaya-harakteristika-skvoz-prizmu-analiza-i-sinteza-nauchnoy-mysli.pdf> ; <https://cyberleninka.ru/article/n/retsepsiya-v-konstitutsionnom-prave-suschnostnaya-harakteristika-skvoz-prizmu-analiza-i-sinteza-nauchnoy-mysli/viewer> (Visited 12.09.2023).

10. Mahnytskyi I.I. Zahalnoteoretychni Aspekty Interpretatsii Retsepsii Prava.2022 rik. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/1512/1387> [in Russian] (Visited 12.09.2023).

11. Homonai V.V. Retsepsiia Prava V Umovakh Yevrointehratsiinykh Protsesiv. URL:<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/12928/1/RECEPCIYA%20PRAVA%20V%20UMOV AH%20CVROINTEGRACIJNIH%20PROCESIV.pdf> [in Ukrainian] (Visited 12.09.2023).

12. Bielova M.V., Byelov D.M. The influence of Roman law on the modern change of the legal paradigm. Visegrad Journal on Human Rights. Issue 2. 2023. p. 13-17. https://journal-vjhr.sk/wp-content/uploads/2023/07/Vishegrad_02_2023_PRINT.pdf (Visited 12.09.2023).

Copyright©Mykola PALINCHAK,
Myroslava BIELOVA, 2023.

Contacts/Contacte/ Контакты:

PALINCHAK Mykola,

Doctor of Political Sciences, Professor,
Faculty of International Economic Relations,
„Uzhhorod National University” (Uzhhorod, Ukraine).
88000, Україна, м. Ужгород, вул. Капітульна, 26.

E-mail: mykola.palinchak@uzhnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-9990-5314>

<https://doi.org/10.61753/1857-1999/2345-1963/2023.18-2.02>

BIELOVA Myroslava,

Doctor of Law, Associate Professor, Faculty of Law,
Department of Constitutional Law and Comparative Jurisprudence,
„Uzhgorod National University” (Uzhhorod, Ukraine).
88000, Україна, м. Ужгород, вул. Капітульна, 26.

E-mail: myroslavabelova@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2077-2342>

<https://doi.org/10.61753/1857-1999/2345-1963/2023.18-2.02>

Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale /
Moldavian Journal of International Law and International Relations /
Молдавский журнал международного права и международных отношений

2023, Issue 2, Volume 18, Pages 25-30.

ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963

Submitted: 25.09.2023 | Reviewed 22.10.2023 | Accepted: 20.11.2023 | Published: 25.11.2023

<https://doi.org/10.61753/1857-1999/2345-1963/2023.18-2.03>

**TRIBUNA DISCUȚIONALĂ
THE TRIBUNE OF DISCUSSION
ДИСКУССИОННАЯ ТРИБУНА**

INFLUENCE OF ROMAN RELIGION ON CHRISTIANITY

INFLUENȚA RELIGIEI ROMANE ASUPRA CREȘTINISMULUI

ВЛИЯНИЕ РИМСКОЙ РЕЛИГИИ НА ХРИСТИАНСТВО

BYELOV Dmytro* / BYELOV Dmytro / БЕЛОВ Дмитрий

ABSTRACT:

INFLUENCE OF ROMAN RELIGION ON CHRISTIANITY

This article traces the influence of traditional Roman religion on Christianity. The establishment of the most important dogmas and the formation of the church hierarchy are analyzed.

The classical era is the Christian period of history that initiated the most important dogmas and formed the church hierarchy. The practice of Ecumenical Councils, which became the main governing bodies of the church, was introduced. The first Ecumenical Council was held in Nicaea. It approved the Creed, which was an exposition of the main dogmas that were obligatory for Christians. The Council of Nicaea was held for two months from June 19, 325. Taking into account historical sources, about three hundred and fifty bishops participated in it. It featured a speech by Emperor Constantine, in which he emphasized the importance of unity and harmony. The emperor needed a single and strong religion that would strengthen his rule.

Keywords: Christianity, Roman religion, Ecumenical councils.

JEL Classification: Z12, B19

Universal Decimal Classification: 123.1; 2-9

REZUMAT:

INFLUENȚA RELIGIEI ROMANE ASUPRA CREȘTINISMULUI

Acest articol urmărește influența religiei tradiționale romane asupra creștinismului. Se analizează stabilirea celor mai importante dogme și formarea ierarhiei bisericești.

Epoca clasică este perioada creștină a istoriei care a inițiat cele mai importante dogme și a format ierarhia bisericească. A fost introdusă practica Sinodelor Ecumenice, care au devenit principalele organe de conducere ale bisericii. Primul Sinod Ecumenic a avut loc la Niceea. A aprobat Crezul, care era o expunere a principalelor dogme care erau obligatorii pentru creștini. Sinodul de la Niceea s-a ținut timp de două luni de la 19 iunie 325. Ținând cont de izvoarele istorice, la el au participat

* **BYELOV Dmytro** – doctor of Law, Professor, Professor of the Department of Constitutional Law and Comparative Jurisprudence Faculty of Law „Uzhgorod National University” (Uzhgorod, Ukraine). / **BYELOV Dmytro** – doctor în drept, profesor, profesor la Departamentul de drept constituțional și jurisprudență comparată Facultatea de drept, „Universitatea Națională Ujgorod” (Ujgorod, Ucraina)/ **БЕЛОВ Дмитрий** – доктор юридических наук, профессор, профессор кафедры конституционного права и сравнительного правоведения юридического факультета, «Ужгородский национальный университет» (Ужгород, Украина). <https://orcid.org/0000-0002-7168-9488> E-mail: dmitriy.belov@uzhnu.edu.ua belov_dimon@yahoo.com

aproximativ trei sute cincizeci de episcopi. Acesta a prezentat un discurs al împăratului Constantin, în care acesta a subliniat importanța unității și armoniei. Împăratul avea nevoie de o religie unică și puternică care să-i întărească domnia.

Cuvinte cheie: creștinism, religie romană, sinoade ecumenice.

JEL Classification: Z12, B19

CZU: 123.1; 2-9

РЕЗЮМЕ:

ВЛИЯНИЕ РИМСКОЙ РЕЛИГИИ НА ХРИСТИАНСТВО

В данной статье прослеживается влияние традиционной римской религии на христианство. Анализируется установление важнейших догматов и формирование церковной иерархии.

Классическая эпоха – христианский период истории, положивший начало важнейшим догматам и сформировавшим церковную иерархию. Была введена практика Вселенских Соборов, которые стали главными органами управления церковью. В Никее состоялся первый Вселенский Собор. Он утвердил Символ веры, представлявший собой изложение основных догматов, обязательных для христиан. Никейский собор проходил в течение двух месяцев, начиная с 19 июня 325 года. Если принять во внимание исторические источники, в нем участвовало около трехсот пятидесяти епископов. На нем прозвучала речь императора Константина, в которой он подчеркнул важность единства и согласия. Императору нужна была единая и сильная религия, которая укрепила бы его правление.

Ключевые слова: христианство, римская религия, Вселенские соборы.

JEL Classification: Z12, B19

УДК: 123.1; 2-9

Introduction

Christianity is one of the world religions. Its formation and development took place in ancient times, in particular during the Roman Empire. There were a number of reasons for this in political, social and cultural life. Supporters of Christianity were persecuted and tortured. Postulates of the Christian religion: love for neighbor, immortality of the human soul. The main commandments met the requirements of the time, so Christianity took a leading role in the Roman Empire¹.

Purpose: to trace the influence of traditional Roman religion on the formation of Christianity.

Presenting main material

Ancient culture, in particular Roman religion, had a significant impact on the development of modern civilization. The formation of Christianity and the Roman Empire, its culture and religion are connected. In Rome, a new system of government arose – the principate, which influenced the emergence of world religion.

According to G. Kanabe, during the time when the Christian canon was being formed, this was the period of establishment of the bureaucratic legal cosmopolitan state, in which the polis was disbanded.

Traditional Roman religion was connected with the state system and political life. Also expressed a person's personal feelings. Already August uses it: restores temples, revives religious ceremonies. The following emperors also supported such an internal policy: the support of the traditional Roman religion. Therefore, Christianity entered into conflict with the Roman state, which protected the official religion².

¹ Bielova M.V., Byelov D.M. The influence of Roman law on the modern change of the legal paradigm. In: Visegrad Journal on Human Rights. 2023, Issue 2, p. 13-17. [Online]: https://journal-vjhr.sk/wp-content/uploads/2023/07/Vishegrad_02_2023_PRINT.pdf (Visited on: 22.09.2023).

² Кнабе Г.С. Быт и история в античности. Москва: Наука, 1988, с. 165. [Online]: http://www.sno.pro1.ru/lib/byt_i_istoriya_v_antichnosti/byt_i_istoriya.pdf (Visited on: 15.09.2023).

Roman religion was based on the fact that individual objects, people have internal powers. Genii (good spirits), penates (guardians and deputies of the household) belonged to them. They also believed in the deities of forests, springs, and mountains. Initially, these spirits had neither gender nor personality, sacrifices were made to them, religious ceremonies were dedicated to them. Under the influence of Greek culture, gods and goddesses appeared who were the patrons of various phenomena, processes, etc. For the Romans, it is characteristic to mythologize their history: myths about the founding of Rome. The Roman people considered themselves the chosen ones, and their state as one of the highest values. At the stage of the empire, the cult of the emperor as a living god was formed.

In the II century B.C. most of the Roman elite were indifferent to religion. During the times of the Roman Republic, there was such a hierarchical system: the highest body was the College of Pontiffs, with the supreme priest, the Grand Pontiff, who was the head of the state religion. Flamin served the cults of the gods. Roman religion served Roman society well. Especially in terms of communication skills. The Romans, under the influence of democratic principles, respected collegiality in governing the state and in everyday life.

From time immemorial, sacrifices were made collectively. The relevant groups made decisions regarding all cases. Facilitation in communication took place through religious gatherings. That is why religion was an organic component of Roman life. The emperor managed religious affairs, which led to problems in the church management system. The crisis of traditional religious beliefs was caused by the development of the economy, the improvement of the economic situation, the development of cities, cultural development and other factors. Educated layers of society were formed not only from the upper layers. They also included municipal owners. A philosophical concept gained popularity that did not approve of traditional religious views until the very denial of deities. An example is the opinion of the followers of Lucretius and Epicurus, who determined the purely philosophical meaning of the gods and the divine, which contradicted previous religious canons.

In the first century, the philosophy of Roman Stoicism became widespread. Its bright representatives were Seneca, Marcus Aurelius and Epictetus. Their main view was the position that a single world mind should be formed, which would serve as a distributor of good and evil and would be the founder of an ordered cosmos.

Part of the overall design of the cosmos is evil. Man is a part of the cosmos in which the divine mind resides. Its duty, as a component of the divine mind, is to support the world order, voluntary performance of duties, overcoming difficulties and dangers. Only the chosen sages had the opportunity to voluntarily choose to follow the cosmic order, to merge into a single mind of man and the world. Sages formed a certain kind of community, they approached the gods, joined the divine essence. Stoic philosophy, like other philosophical schools, was a doctrine, not a religion. It was common only among the intelligentsia or aristocracy of Rome and was not widely popular among the common population.

Among the Eastern cults that began to spread in Ancient Rome, a new religion – Christianity – appeared. It begins in the first half of the 1st century AD. The first mentions of Christianity can be traced in Palestine - one of the cults of the Jewish religion. In Rome, in the center of the empire, Christianity quickly gained great importance due to certain qualities and specific historical conditions. Apostle Paul played a culminating role in the formation of Christianity. In Rome, Christianity acquired a rather difficult spread – it was either permitted or prohibited. The authorities brutally persecuted the followers of Christianity. It gained official equality with other religions in 313 thanks to the emperors Constantine and Licinius, and already in 324 Christianity had the status of the state religion. Roman religion began to crumble, acquired the status of paganism. Temples of Roman religion were destroyed, statues of gods were destroyed. Although, it should be noted that some Roman churches were repurposed as Christian ones.

The form of protest of the oppressed and conquered is the idea of the equality of the people before God of early Christianity. The newly created religion was severely persecuted, as its origins were from the lower strata of the population.

During the time of Emperor Nero, the first mentions of Christians who were accused of setting fire to Rome and sentenced to death appeared in Roman sources. Due to constant persecution, Christian rites were held in secret. In the first century AD, the first Christian catacombs appeared in Rome. According

to O. Fedorov, the underground burials of Christians began in 71 AD. He came to this conclusion after analyzing one of the inscriptions in the catacombs¹.

Emperor Nero began a negative official policy towards Christianity. The reign of Emperor Diocletian was the highest point of persecution of Christians. Constantine the Great made Christianity the official and leading religion of the Roman state, and Emperor Theodosius made it the only official religion. Emperor Constantine's decisive actions regarding the establishment of Christianity as the state religion already in the Western historiography of the 20th century. called the „Constantine Revolution”. M. Kazakov notes that various aspects of Christianization and the models set by it can be traced through its influence. In his opinion, the completion of the processes aimed at the transformation of Christianity into the state religion was carried out under Theodosius. At the same time, the process of integration of the empire and religion had a bilateral nature, and the church acquired the character of not only an ideological, but also a political tool².

The Romans got to know the gods of the conquered peoples, as they constantly went on campaigns for the purpose of conquests. The list of traditional Roman gods was supplemented with new ones. While enslaved by the Romans, the slaves maintained faith and reverence for their gods. The undermining of the foundations of the traditional religion of the Romans was caused by the recognition of overseas gods. Traditional beliefs underwent changes due to civil wars and proscriptions. The imagination of the afterlife and the bliss of the afterlife became widespread. The fear of being unsettled, suffering, the constant expectation of death led to a loss of confidence in earthly life. People started looking for salvation.

The basis of the Christian faith is the Bible („Holy Scripture”), which consists of two parts: the Old and New Testaments (Testament), as well as the Holy Tradition and the Creed approved at the Ecumenical Councils of Nicaea (325) and Antioch (381). Simultaneously with the formation of the creed, the process of formation of the Christian cult (combination of holidays, rituals, customs, and rites) took place. The most important of the Christian rites are the seven sacraments: baptism, communion, priesthood, confession, anointing, marriage and holy consecration. Christianity, like every religion, on certain days of the calendar honors saints or marks certain events in the life of the church. The main holidays are: Nativity of Christ, Baptism of the Lord, Meeting of the Lord, Annunciation, Easter, Entry of the Lord into Jerusalem, Trinity, Ascension of the Lord, Savior, Assumption of the Theotokos, Moving of the Honorable and Life-giving Cross of the Lord, Introduction to the temple of the Most Holy Theotokos.

Characterizing the nature of the relationship between the state and religion in the Roman Empire, E. Steyermaier emphasized the functionality of the religious sphere, the focus of the imperial cult on solving specific internal political tasks within the empire on the one hand, and on the other - that the imperial cult raised the significance of religion in general as an important humanitarian tool³.

The spirit of equality and collectivism occupied a dominant position at the initial stage of the formation of Christian communities. Next came the task of organizing internal relationships between believers. At the end of the first century, the institution of episcopacy was introduced and the positions of deacons - ministers of a lower rank – were introduced. In this way, the church hierarchy was formed. Christian communities chose elders from among themselves to lead church affairs and worship services. Bishops, who were honored by the successors of the apostles, ordained elders. This is how the church hierarchy was created. The spread of Christianity in the Roman Empire was facilitated by the decline and collapse of Greco-Roman paganism. Christians differed from other inhabitants of the empire by their strict way of life, fraternal attitude towards each other and respect for the new religion. Not only ordinary people, but nobles and rich people also began to accept the new religion. A large number of Christians

¹ Федорова Е. Введение в латинскую эпиграфику. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982, с. 199. [Online]: <https://esxatos.com/fedorova-vvedenie-v-latinskuyu-epigrafiku> (Visited on: 15.09.2023).

² Казаков М. Христианизация Римской империи в IV в. Диссертация на соискание ученой степени доктора исторических наук. Специальность 07.00.03. Москва, 2003, с. 288. [Online]: <https://www.dissercat.com/content/khristianizatsiya-rimskoi-imperii-v-iv-v> (Visited on: 15.09.2023).

³ Штаерман Е.М. Социальные основы религии Древнего Рима. М.: Наука, 1987, с. 306. [Online]: https://vk.com/doc35528094_473193249?hash=oL1IVzmiL40b91HvLwcKSyGUlfiPL4B6fEbzf2qNqX (Visited on: 15.09.2023).

became hermits – renounced the world, moved to deserts and forests and prayed there. Sometimes other hermits joined them, then monastic communities were already formed¹.

The religion of Christianity, in the face of confrontation with Judaism, survived through democracy and humanity. The development of Christianity took place by denying the ideas of Judaism and transforming traditional beliefs into new doctrines. Christianity contributed to the formation of a complex and comprehensive creed, which absorbed all previous elements of religion and philosophical systems. The Christian creed was enriched by the ideas of Neoplatonism, Stoicism, Cynicism, Gnosticism, and Alexandrian philosophy. Thus, the philosophical idea of the Jewish philosopher Philo of Alexandria consisted in the Divine Logos, the Son of God, who formed a connection between God and people. Seneca's teachings developed similar to Christian ideas of the equality of all people. The Christian faith needed new spiritual guidelines, moral and ethical principles due to the changes that took place in the cultural, social and political life of the Roman Empire, which were covered by deep curvature, the existing religions of the time, not taking into account the persecutions and persecutions for 300 years.

In early Christianity, two sides were opposed: a positive attitude to the previous culture and its denial and rejection. In the end, the positive side won out. From the time of its birth to Constantine, the Christian church developed into a hierarchical government and adopted the modern order of things. There were significant changes in the economic, political and military spheres of the empire. The slave-owning system is undergoing a crisis, becoming ineffective both in the village and in the city. Land ownership is the main form of ownership in the economy. Latifundia become unprofitable due to the reduction of the workforce².

The work of slaves was replaced by the work of colonists and small tenants. Slaves were used to build houses, perform everyday work, build roads and deliver goods. The slaves were mainly not of Italian, but of provincial origin, namely: barbarians, Gauls, Moors, Syrians and Sarmatians. This contributed to the discord with the dominant cult and the acceptance of the Christian faith. A popular phenomenon was the gifting of documents certifying the freedom of slaves. Layers of privileged „freelancers”, small and medium-sized enterprises became popular. The internal structure of the church was formed by the fourth century. Until that time, local councils of bishops were held. These councils examined organizational internal relations and resolved dogmatic problems. The decisions of the councils in Carthage, Alexandria and Antioch were significant for the church as a whole. After the beginning of the fourth century, the state of the Christian Church was changed by the Milan Edict of Emperor Constantine. He equalized Christianity in rights with all other religions of the Roman Empire. In this way, the status of Christianity was legalized and legitimized. The church reached its privileged status during the reign of Constantine the Great³.

Conclusion

The classical era is the Christian period of history that initiated the most important dogmas and formed the church hierarchy. The practice of Ecumenical Councils, which became the main governing bodies of the church, was introduced. The first Ecumenical Council was held in Nicaea. It approved the Creed, which was an exposition of the main dogmas that were obligatory for Christians. The Council of Nicaea was held for two months from June 19, 325. Taking into account historical sources, about three hundred and fifty bishops participated in it. It featured a speech by Emperor Constantine, in which he emphasized the importance of unity and harmony. The emperor needed a single and strong religion that would strengthen his rule.

References:

1. Beard M., North J., Price S. Religions of Rome. Volume I, illustrated, reprint. Cambridge University Press. 1998. [Online]: http://khazarzar.skeptik.net/books/rel_rom1.pdf (Visited on: 15.09.2023).

¹ MacMullen R. Paganism in the Roman Empire. Yale University Press: New Haven, 1984.

² Beard M., North J., Price, S. Religions of Rome. Volume I, illustrated, reprint. Cambridge University Press, 1998. [Online]: http://khazarzar.skeptik.net/books/rel_rom1.pdf (Visited on: 15.09.2023).

³ Petrechko O.M. Rym ta khrystyianstvo u I - II st. n. e. Arkheol. doslidzh. Lviv. un-tu. 2007. Vyp. 10. S. 142-155. [in Ukrainian].

2. Bielova M.V., Byelov D.M. The influence of Roman law on the modern change of the legal paradigm. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2023, Issue 2, p. 13-17. [Online]: https://journal-vjhr.sk/wp-content/uploads/2023/07/Vishegrad_02_2023_PRINT.pdf (Visited on: 22.09.2023).
3. Elen Laport, Kolett Esten. *Antychna Mifolohiia*. OOO «Le livre da la mythologie grecque et romanie», 2000. [in Ukrainian]
4. Федорова Е. Введение в латинскую эпиграфику. М.: Изд-во Моск. ун-та. 1982, 256 с. [Online]: <https://esxatos.com/fedorova-vvedenie-v-latinskuyu-epigrafiku> (Visited on: 15.09.2023).
5. Казаков М. Христианизация Римской империи в IV в. Диссертация на соискание ученой степени доктора исторических наук. Специальность 07.00.03. Москва, 2003, 534 с. [Online]: <https://www.dissercat.com/content/khristianizatsiya-rimskoi-imperii-v-iv-v> (Visited on: 15.09.2023).
6. Кнабе Г.С. Быт и история в античности. М.: Наука, 1988. 272 с. [Online]: http://www.sno.pro1.ru/lib/byt_i_istoriya_v_antichnosti/byt_i_istoriya.pdf (Visited on: 15.09.2023).
7. MacMullen R. *Paganism in the Roman Empire*. Yale University Press, New Haven, 1984. 246 p.
8. Petrechko O.M. Rym ta khrystyanstvo u I - II st. n. e. *Arkheol. doslidzh*. Lviv. un-tu, 2007. Vyp. 10, s. 142-155. [in Ukrainian]
9. Штаерман Е.М. Социальные основы религии Древнего Рима. М.: Наука, 1987. 320 с. [Online]: https://vk.com/doc35528094_473193249?hash=oL1IVzmiL40b91HvLwcKSyGUIfipLI4B6fEbzf2qNqX (Visited on: 15.09.2023).

References (Transliteration):

1. Beard, M., North, J., Price, S., *Religions of Rome, Volume I*, illustrated, reprint, Cambridge University Press, 1998. http://khazarzar.skeptik.net/books/rel_rom1.pdf (Visited 15.09.2023).
2. Bielova M.V., Byelov D.M. The influence of Roman law on the modern change of the legal paradigm. *Visegrad Journal on Human Rights*. Issue 2. 2023. p. 13-17. https://journal-vjhr.sk/wp-content/uploads/2023/07/Vishegrad_02_2023_PRINT.pdf (Visited 22.09.2023).
3. Elen Laport, Kolett Esten. *Antychna Mifolohiia*. OOO «Le livre da la mythologie grecque et romanie», 2000. [in Ukrainian]
4. Fedorova Elena. *Vvedenie v latinskuyu epigrafiku*. M., Izd-vo Mosk. un-ta 1982, 256 s. S. 199. <https://esxatos.com/fedorova-vvedenie-v-latinskuyu-epigrafiku> (Visited 15.09.2023).
5. Kazakov Mihail. *Hristianizaciya Rimskoj imperii v IV v*. Dissertaciya na soiskanie uchenoj stepeni doktora istoricheskikh nauk. Special'nost' 07.00.03. Moskva, 2003, 534 str. S. 288. <https://www.dissercat.com/content/khristianizatsiya-rimskoi-imperii-v-iv-v> (Visited 15.09.2023).
6. Knabe G.S. *Byt i istoriya v antichnosti*. Moskva, Nauka, 1988. 272 s. S. 165. http://www.sno.pro1.ru/lib/byt_i_istoriya_v_antichnosti/byt_i_istoriya.pdf (Visited 15.09.2023).
7. MacMullen, R., *Paganism in the Roman Empire*, Yale University Press, 1984. 246 p.
8. Petrechko O.M. *Rym ta khrystyanstvo u I - II st. n. e*. *Arkheol. doslidzh*. Lviv. un-tu . 2007. Vyp. 10. S. 142-155. [in Ukrainian]
9. SHtaerman E.M. *Social'nye osnovy religii Drevnego Rima*. Moskva, Nauka, 1987. 320 str. S. 306. https://vk.com/doc35528094_473193249?hash=oL1IVzmiL40b91HvLwcKSyGUIfipLI4B6fEbzf2qNqX (Visited 15.09.2023).

Copyright©Dmytro BYELOV, 2023.

Contacts/Contacte/ Контакты:

BYELOV Dmytro,

Doctor of Law, Professor,

Professor of the Department of Constitutional Law
and Comparative Jurisprudence

Faculty of Law, „Uzhgorod National University”

(Uzhhorod, Ukraine).

E- mail: dmitriy.belov@uzhnu.edu.ua ; belov_dimon@yhoo.com

<https://orcid.org/0000-0002-7168-9488>

<https://doi.org/10.61753/1857-1999/2345-1963/2023.18-2.03>

Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale /
Moldavian Journal of International Law and International Relations /
Молдавский журнал международного права и международных отношений

2023, Issue 2, Volume 18, Pages 31-40.

ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963

Submitted: 15. 05. 2023 | Reviewed 22.10.2023 | Accepted: 15.11. 2023 | Published: 20.11. 2023

<https://doi.org/10.61753/1857-1999/2345-1963/2023.18-2.04>

**TRIBUNA TÎNĂRULUI CERCETĂTOR
THE TRIBUNE OF YOUNG SCIENTISTS
ТРИБУНА МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ**

**COMITETUL INTERNAȚIONAL AL CRUCII ROȘII ÎN LUMINA FUNCȚIILOR
SALE ÎN CALITATE DE ACTOR PRINCIPAL
AL PROCESULUI DE ASISTENȚĂ UMANITARĂ**

**THE INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS IN THE LIGHT OF
ITS FUNCTIONS AS A MAIN ACTOR IN THE HUMANITARIAN ASSISTANCE
PROCESS**

**МЕЖДУНАРОДНЫЙ КОМИТЕТ КРАСНОГО КРЕСТА В СВЕТЕ ЕГО
ФУНКЦИЙ КАК ГЛАВНОГО УЧАСТНИКА ПРОЦЕССА ГУМАНИТАРНОЙ
ПОМОЩИ**

GUȘANU Corneliu* / GUȘANU Corneliu / ГУШАНУ Корнелиу

ABSTRACT:

**THE INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS IN THE LIGHT OF ITS
FUNCTIONS AS A MAIN ACTOR IN THE HUMANITARIAN ASSISTANCE PROCESS**

The International Committee of the Red Cross (ICRC) has been and still remains the main actor in the process of managing humanitarian assistance. However, this fact is obvious if, at least, we refer to the principles that guide this organization in its daily activity, constantly facing difficulties and challenges of the most different kinds, but, at the same time, remaining faithful to the ideals identified by the founding fathers. Today, the ICRC carries out its humanitarian assistance activity practically all over the world, where there is a need for help given to victims, whether it is armed conflicts, natural disasters or any other crises with negative effects from a humanitarian point of view.

The ICRC is a specific, if not unique, actor in the provision of humanitarian assistance, being also the depository of the main international agreements in the field of international humanitarian law – Geneva Conventions I-IV of 1949, Additional Protocols I-II of 1977 and Additional Protocol III of 2005.

The role of the ICRC in the process of humanitarian assistance is an impeccable one, the organization having an irrefragable authority throughout the world, an authority that has largely been accumulated thanks to the preservation of neutrality and non-involvement on the part of one or the other party to the conflict.

Thus, the ICRC contributes substantially to the promotion of generally human values, among which humanitarian assistance to persons whose vulnerability becomes critical in the conditions of the crises faced by modern societies is obviously listed.

Keywords: *International Committee of the Red Cross, international humanitarian law, Geneva Conventions, humanitarian assistance.*

* **GUȘANU Corneliu** – student-doctorand, Universitatea Liberă Internațională din Moldova (Chișinău, Republica Moldova). / **GUSANU Corneliu** – PhD-student, International Free University of Moldova (Chisinau, Republic of Moldova). / **ГУШАНУ Корнелиу** – аспирант, Международный независимый университет Молдовы (Кишинев, Республика Молдова). <https://orcid.org/0000-0002-2376-106X> E-mail: corneliu.gusanu@gmail.com

JEL Classification: K33

Universal Decimal Classification: 341.33

РЕЗУМАТ:
**COMITETUL INTERNAȚIONAL AL CRUCII ROȘII ÎN LUMINA
FUNȚIILOR SALE ÎN CALITATE DE ACTOR PRINCIPAL
AL PROCESULUI DE ASISTENȚĂ UMANITARĂ**

Comitetul Internațional al Crucii Roșii (CICR) a fost și rămâne în continuare actorul principal în procesul de gestionare a asistenței umanitare. Or, acest fapt este evident dacă, cel puțin, facem referință la principiile de care se ghidează această organizație în activitatea sa cotidiană, confruntându-se permanent cu dificultăți și provocări de cel mai diferit gen, dar, totodată rămânând fidelă idealurilor identificate de părinții fondatori. Astăzi CICR își desfășoară activitatea de asistență umanitară practic pe întreg Mapamond, acolo unde este nevoie de ajutor acordat victimelor, fie este vorba despre conflicte armate, fie catastrofe naturale sau orice alte crize cu efecte negative sub aspect umanitar.

CICR este un actor specific, dacă nu și unic în asigurarea asistenței umanitare, fiind și depozitarul principalelor acorduri internaționale în materie de drept internațional umanitar – Convențiile de la Geneva I-IV din 1949, Protocoalele adiționale I-II din 1977 și Protocolul adițional III din 2005.

Rolul CICR în procesul de asistență umanitară este unul impecabil, organizația având o autoritate ireproșabilă în întreaga lume, autoritate care în mare măsură a fost acumulată grație păstrării neutralității și neimplicării de partea unei sau altei părți la conflict.

Astfel CICR contribuie substanțial la promovarea valorilor general umane, printre care se enumeră în mod evident și asistența umanitară persoanelor vulnerabilitatea cărora devine critică în condițiile crizelor cu care se confruntă societățile moderne.

Cuvinte-cheie: *Comitetul Internațional al Crucii Roșii, drept internațional umanitar, Convențiile de la Geneva, asistență umanitară.*

JEL Classification: K33

CZU: 341.33

РЕЗЮМЕ:
**МЕЖДУНАРОДНЫЙ КОМИТЕТ КРАСНОГО КРЕСТА В СВЕТЕ ЕГО ФУНКЦИЙ КАК
ГЛАВНОГО УЧАСТНИКА ПРОЦЕССА ГУМАНИТАРНОЙ ПОМОЩИ**

Международный комитет Красного Креста (МККК) был и остается главным действующим лицом в процессе управления гуманитарной помощью. Однако этот факт очевиден, если, по крайней мере, обратиться к принципам, которыми руководствуется эта организация в ее повседневной деятельности, постоянно сталкивающейся с трудностями и вызовами самого разного рода, но, в то же время, остающейся верной идеалам, обозначенным отцами-основателями. Сегодня МККК осуществляет свою деятельность по оказанию гуманитарной помощи практически по всему миру, где есть потребность в помощи пострадавшим, будь то вооруженные конфликты, стихийные бедствия или любые другие кризисы, имеющие негативные последствия с гуманитарной точки зрения.

МККК является специфическим, если не уникальным, субъектом оказания гуманитарной помощи, являясь также депозитарием основных международных соглашений в области международного гуманитарного права – Женевских конвенций I–IV 1949 г., Дополнительных протоколов I–II 1977 г. и Дополнительный протокол III 2005 г.

Роль МККК в процессе оказания гуманитарной помощи безупречна, организация имеет безупречный авторитет во всем мире, авторитет, во многом накопленный благодаря сохранению нейтралитета и невмешательства со стороны той или иной стороны. другая сторона конфликта.

Таким образом, МККК вносит существенный вклад в продвижение общечеловеческих ценностей, среди которых, очевидно, значится гуманитарная помощь лицам, уязвимость которых становится критической в условиях кризисов, с которыми сталкиваются современные общества.

Ключевые слова: *Международный комитет Красного Креста, международное гуманитарное право, Женевские конвенции, гуманитарная помощь.*

JEL Classification: K33

УДК: 341.33

Contribuirea și aportul CICR la promovarea valorilor dreptului internațional umanitar

Acest subiect este destul de vast, de aceea ne vom limita doar la analiza a unor funcții ale CICR, care, în opinia noastră, caracterizează rolul acestui actor în promovarea dreptului internațional umanitar.

Funcția de atenție

Această primă funcție este specială și complexă. Este cunoscută tendința de a pune în aplicare dreptul internațional umanitar de fiecare dată atunci când este încălcat masiv și în mod grav. La aceste încălcări trebuie evident să reacționeze comunitatea internațională, însă este vorba despre ceea ce atunci când cel rănit, în special că astfel de exercițiu este astăzi destul de greu de constatat. Creșterea criminalității de drept comun într-o regiune remite a priori în cauză normele penale, dar, pune din start chestiunea mijloacelor ce sunt la dispoziție pentru a face a fi respectate aceste norme, pe de o parte cauze sociologice ale acestor creșteri și a mijloacelor de prevenire ale acestei criminalități, pe de altă parte. Or, este situația similară în cazul dreptului internațional umanitar.

Din contra, de regulă insuficiența mijloacelor la dispoziție pentru a pune în aplicare normele existente nu trebuie să fie un pretext avansat pentru a nu examina adecvarea acestor norme realității timpului. Or, este vorba despre analiza situațiilor pentru a face concluzii pe cât este posibil de a remedia adecvat.

Insuficiența normelor ce protejează prizonierii de război constată în Primul Război Mondial a fost unul din principalele motive ale elaborării Convenției din 1929, atrocitățile din perioada celui de-al Doilea Război Mondial a influențat puternic adoptarea Convențiilor din 1949 și a elaborării în acest sens a unei convenții ce vizează protejarea populației civile, combaterea bombardamentelor aeriene masive ulterior în Vietnam, au stat la originea reafirmării și dezvoltării normelor ce reglementează desfășurarea ostilităților ce au fost reflectate în Protocoalele adiționale din 1977.

Există oare astăzi rațiuni majore ce ar argumenta o revizuire sau adaptare al dreptului internațional umanitar? Anume în acest context intervine funcția de atenție. Trebuie să recunoaștem că ICRC este bine plasat în exercitarea rolului pe care îl are de asistență în condițiile conflictelor armate. Adevărul este că aplicarea în practică al dreptului internațional umanitar a arătat anumite zone în care acest drept ar putea fi îmbunătățit sau precizat. Problema repatrierii prizonierilor de război merită a fi evidențiată, în special. Punând accentul pe repatrierea imediată se caută combaterea tendinței de a plăti acestor prizonieri prețul tergiversărilor, ale speculațiilor politice. Or, realitatea este că numeroși prizonieri și familiile acestora suferă de separarea îndelungată. Problema prizonierului care refuză să se întoarcă, în final, nu este reglementată și nu ia în considerație faptul că prizonierii pot fi în pericol la revenire în țară. Este vorba despre a nu urgenta chestiunile pentru a lua în considerație voința reală ale prizonierilor. Aceasta nu este deloc simplu de stabilit în timp ce prizonierul putea fi victimă a propagandei sau ale presiunilor, ale informațiilor truate sau eronate. Fără a se referi la decizia prizonierului, se pune chestiunea metodei utilizate pentru a determina voința sa, ceea ce poate deveni o chestiune quasi filosofică: care este liberul arbitru în cazul unui tânăr bărbat supus în permanență unor presiuni și unei propagande sistematice? Trebuie în orice caz ideal, a păstra o perioadă de timp într-un mediu neutru prizonierul care exprimă dorința de a nu fi repatriat. Este oare real de a realiza aceasta? Care ar trebui, de exemplu, să fie statutul și protecția prizonierului ce refuză să se repatrieze? Da, prima frază scurtă și concretă a articolului 118 al Convenției III de la Geneva din 1949, care prevede că prizonierii vor fi eliberați și repatriați după sfârșitul ostilităților active impune unele nuanțe și precizări. Or, noțiunea sfârșitului ostilităților active în egală măsură ca și determinarea sfârșitului aplicabilității Convențiilor de la Geneva ar trebui să fie clare. Consecințele precizează în dreptul internațional umanitar acorduri mediatice de pace în teritoriile ocupate de Israel, în teritoriile ocupate palestinene în raport cu locuitorii acestor teritorii ar putea face obiectul cercetării în acest context.¹

¹ Henckaerts Jean-Marie, Doswald-Beck Louise. Customary International Humanitarian Law. Volume I. Rules. ICRC: Cambridge University Press. 2005. [Online]: <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/customary-international-humanitarian-law-i-icrc-eng.pdf> (Vizitat: 18.02.2023).

Dispozițiile ce reglementează emblemele protectoare recunoscute prin Convențiile de la Geneva, în egală măsură au fost supuse dezbaterilor, până ce în 2005 a fost adoptat Protocolul adițional III, prin care a fost introdus rombul ca emblema neutră, care nu ar face o delimitare, de exemplu, între creștini și musulmani.

Sunt doar câteva exemple care demonstrează implicarea CICR în procesul de codificare și de interpretare a dreptului internațional umanitar. A propos, această remarcă este valabilă nu doar pentru dispozițiile de substanță, dar, în egală măsură, pentru dispozițiile de punere în aplicare. Așa, jurisdicția universală pentru crimele de război a fost recunoscută treptat și a fost implementată la nivel internațional odată cu instituirea Curții Penale Internaționale abilitată de a reprimă crimele de război, crimele contra umanității și actele de genocid,¹ ceea ce ar constitui o rațiune suplimentară în argumentarea acestei părți ale Convențiilor de la Geneva și Protoalelor adiționale. Or, reacția Curții Penale Internaționale la încălcările grave comise în cadrul conflictului armat internațional din Ucraina declanșat în februarie 2022, este la fel un argument în acest sens.

Totuși, o analiză profundă ale acestor texte demonstrează valabilitatea globală și că problemele cu care se confruntă astăzi apar în contextul în care voința și mijloacele de punere în aplicare sunt insuficiente. Or, chestiunea este mai degrabă de ordin politic decât juridic.

Funcția de atenție constă la fel în a reaminti și de a evita efectele negative ale conflictelor armate. Adevărul este că o posibilă revizuire ar fi un proces de durată, costisitor și problematic în același timp. Dacă nu este posibil să fie făcute unele adaptări utile asupra unor puncte, este foarte probabil că aceasta acordă unor state posibilitatea punerii în aplicare a unor prevederi importante. În final, universalitatea Convențiilor de la Geneva și a Protoalelor adiționale sunt esențiale ca texte ce trebuie aplicate în timp de conflicte armate și trebuie să devină cea locomotivă în contextul interpretărilor în condițiile provocărilor cu care se confruntă comunitatea internațională.²

În orice caz, indiferent de abordările prezente, esențial este că baza o constituie principiul umanității, conform căruia acțiunea umanitară în situații de conflict păstrează ca unicul motor ideea ajutorului victimelor acestor situații, ca această acțiune, conform principiului imparțialității, să nu trateze victimele după alte criterii decât necesitățile reale ale acestora și nivelul de vulnerabilitate, să nu cadă în capcana ideilor rasiste și discriminatorii, ca această acțiune să fie ferită de dezbateri politice, astfel fiind respectat principiul neutralității, ceea ce va permite să fie acceptată de părțile la conflict armat. Or, doar în astfel de condiții acțiunea umanitară poate să-și păstreze eficacitatea.

Cu regret, în ultimii ani asistăm la conflicte armate în cadrul cărora fie că unele norme umanitare fundamentale au fost în mod expres încălcate, fie că structura statului a ajuns la așa un nivel încât nu mai există autorități capabile să preia controlul asupra situației și să-și asume angajamente în acest sens. În cazul în care dreptul internațional umanitar a fost grav încălcat în astfel de situații, este și logic să căutăm cauzele incapacității acestui drept. Aceste situații merită evidențierea unor reacții din partea comunității internaționale, dar nici într-un caz una care ar insista asupra modificării fundamentului acestui drept.³

Dacă putem ajunge la această concluzie într-un plan general, aceasta nu înseamnă că este și cazul regulilor speciale. Conform mandatului oferit și procedurii de revizuire prevăzute de art. 98 al Protocolului adițional I CICR a consultat statele și a organizat o reuniune a experților tehnici pentru a pregăti și a adopta regulamentul privind identificarea anexat la acest Protocol. Rezultatele acestei reuniuni ce a avut loc în 1980 au fost ulterior luate în considerație de statele părți la Protocolul I.

Un alt domeniu ce a justificat o revizuire și care a permis de a face fără a deschide cutia Pandorei, a fost cel al regulilor ce restrâng utilizarea armelor clasice. Dacă Protocolul adițional I (1977) a reafirmat și a dezvoltat regulile și principiile de bază privind această utilizare, atunci interdicțiile sau restricțiile precise au fost introduse în baza unei convenții separate adoptate în 1980, care prevede și un mecanism de revizuire periodică.

¹ Gamurari V., Barbăneagră A. Crimele de război. Chișinău: Reclama SA. 2008, p. 177-179.

² Statele semnatare la Convențiile de la Geneva din 1949 și Protoalele adiționale din 1977. [Online]: <http://www.icrc.org/web/fre/sitefre0.nsf/htmlall/genevaconventions> (Vizitat: 18.02.2023).

³ Sassoli M., Bouvier Antoine A., Quintin Anne. How, does law protect in war? Cases, documents and teaching materials on contemporary practice in international humanitarian law. Volume I Outline of International Humanitarian Law. Third Edition. ICRC. 2014. [Online]: <file:///C:/Users/Guest/Downloads/icrc-0739-part-i.pdf> (Vizitat: 18.02.2023).

Este necesar deci de a fi mai deschis la acest domeniu la posibilitatea de a angaja o procedură de revizuire și CICR ia susținut pe cei care intenționau să o facă, în special prin intermediul inițiativelor de a organiza seminare cu participarea experților pe subiecte actuale și participând efectiv la reuniuni preparatorii, cum ar fi de exemplu, în cadrul sesiunilor conferinței diplomatice de revizuire. Din temele bine cunoscute putem aduce exemplul minelor antipersonal sau al armelor imprecise. CICR a fost bine plasat să preia inițiativa în abordarea acestor subiecte în contextul raționamentului acțiunii pe care a promovat-o în interesul victimelor prin intermediul chirurgilor săi, dar și la stadia următoare, cu implicarea ortopediștilor, creând în 34 de țări centre ortopedice și dezvoltând noi tehnici adaptate la condițiile locale.

Dreptul s-a arătat insuficient, era vorba de al relua și de a nu pierde ocazia de a revizui Convenția din 1980. CICR, astfel, s-a asociat acestei inițiative, venind cu expertiza juridică și, în special prin implicare în teren, preluând inițiativa de examinare a unor aspecte ale problemei în cadrul grupurilor de experți.

Așa, o primă abordare asupra armelor antipersonale cu laser a avut loc într-un cadru informal la cea de-a XXV-a conferință internațională a Crucii Roșii în 1986. Aceste arme s-au dezvoltat mai mult în plan tehnic, fără a fi utilizat în timpul conflictelor armate. Ideea era de a revizui Convenția din 1980, ce era privit ca o ocazie de a încerca interzicerea utilizării acestor arme cu titlu preventiv. În acest sens, CICR a organizat mai multe reuniuni de experți înainte de a publica o sinteză a lucrărilor acestora. Aceste lucrări de rând cu publicația apărută, de rând cu întreținerea unui dialog de informare, au avut un rol determinant la succesul în domeniul procedurii de revizuire, iar ca urmare a fost adoptat protocolul privind armele antipersonale oarbe și a introdus de o manieră determinantă și definitivă principiul care interzice utilizarea oarbă ca mijloc de război.

Obiectivul nostru a fost să ne axăm pe acele detalii ale acestor lucrări, doar pentru a demonstra rolul CICR în promovarea anumitor concepte de drept internațional umanitar, care urmăresc aceleași finalități – acordarea asistenței umanitare victimelor conflictelor armate, inclusiv prin argumentarea necesității interzicerii sau limitării unor metode și mijloace de război inumane, dacă în general termenul „uman” poate avea careva tangență cu războiul. Rezumând cele spuse, constatăm că funcția respectivă implică CICR să se informeze în mod constant asupra lacunelor existente în contextul monitorizării dreptului internațional umanitar și de a căuta, pentru început de a determina dacă aceste lacune sunt sau nu imputabile insuficiențelor acestui drept și dacă este real de a porni o modificare al acestui drept; de a lua inițiativa în acest sens și a aborda aspectele umanitare ale problemelor, în special în urma experiențelor acumulate în cadrul conflictelor armate.

Funcția de animație

Cea de-a doua funcție pe care dorim să o identificăm este cea de animație. Nu este suficient să constatăm problemele ce apar în procesul de aplicare al dreptului internațional umanitar, este vorba la fel despre suscitarea reflexiei în acest sens în lumina căutării remediilor. Această funcție într-o oarecare măsură o completează pe cea precedentă. În fața unei veritabile probleme confruntată în teren, nu ar trebui în principiu să ne mulțumim cu afirmația că soluția nu este în revizuirea dreptului. Ar trebui să facem un pas în plus și să dezvoltăm o reflexie prospectivă asupra remediilor pe care le putem propune. Or, este important ca această reflexie să nu deruleze într-un vas închis, dar să beneficieze de un spațiu cât mai vast posibil de expertize și experiențe. Mai concret, este vorba despre insuflarea în jurul dreptului internațional umanitar a unei dinamici care, trebuie în termen să sporească eficacitatea sa serviciilor celor pe care îl dorește.

Nu pretindem să prezentăm substanța unor astfel de reflexiuni. Considerăm oportun să menționăm unele din ele pentru a ilustra cele spuse. Așa, în timp ce chestiunea mediului era la justa valoare pusă pe ordinea de zi ca una prioritară în cadrul conferinței de la Rio de Janeiro din 1992, multiple inițiative fuseser lansate pe subiectul protecției mediului în timp de război. Au existat chiar și propuneri de a adopta cea de-a 5-a convenția de la Geneva care să abordeze acest subiect. În aceste condiții, luând în considerație importanța subiectului în cauză, CICR a acceptat mandatul oferit de Adunarea Generală a ONU. Ca efect, au fost organizate reuniuni de experți, iar în baza lucrărilor acestora au fost elaborate și transmise rapoarte Secretarului General al ONU, acestea fiind examinate în cadrul Adunării Generale a ONU în anii 1992-1993. Cert este că aceste rapoarte au permis de a identifica problemele existente. Ele au atribuit, printre altele, la elaborarea regulilor tip asupra obligațiilor ce se impun militarilor în ceea ce ține de protecția mediului în timp de război.

Un alt exemplu de acest tip de reflexiuni constructive este oferit de efortul întreprins pentru a clarifica obligațiile pe care le pot avea forțele armate angajate, fie în mod direct de ONU, fie în baza rezoluțiilor și a mandatelor Consiliului de Securitate al ONU. Acest exercițiu a demonstrat că există o mare disproporție chiar al sensului dreptului internațional umanitar, unele excluzând expres orice posibilitate pe care forțele implicate

În astfel de condiții ar putea avea obligații ce decurg chiar din dreptul internațional umanitar. Se vorbea chiar despre un atentat la demnitatea dreptului internațional umanitar. În acest sens a fost întreprinsă o cercetare amplă pentru a identifica mai clar diversele situații în care forțele ONU sau forțele autorizate de ONU ar putea fi antrenate. Dacă a fost foarte clar că forțele implicate în operațiuni coercitive de tipul războiului din Golf (1991) sau legate în special de dreptul internațional umanitar, devenise tot mai dificil de a stabili obligațiile ce decurg din dreptul internațional umanitar pentru intervenții care se află la hotar între menținerea păcii și impunerea prin forță a unor măsuri destinate restabilirii păcii, cum ar fi de exemplu, conflictele din fosta Iugoslavia (1991-1999), Somalia (1992-1994), Irak (2003-2005), Afganistan (2001-2021), Libia (2011-2021), Siria (2010-2021) sau Ucraina (2014-2023). Trebuie să recunoaștem că CICR nu a rămas indiferent de acest subiect, el fiind unul abordat de experții în domeniu pe parcursul mai multor decenii, inclusiv în contextul altor proiecte, nefinanțate de CICR, doar că formarea experților respectivi a avut loc anume în cadrul diverselor programe organizate și promovate de Comitetul Internațional al Crucii Roșii.¹ Fără a se aprofunda în analiza intervențiilor potențiale sancționate de ONU (ne-am referit la acest subiect anterior), trebuie să constatăm că tendințele ultimelor decenii se caracterizează printr-o recunoaștere expresă al caracterului imperativ ale prevederilor de drept internațional umanitar pentru forțele armate ce acționează în baza unor rezoluții ale Consiliului de Securitate al ONU. Or, până la urmă, este în interesul acestor forțe să cunoască nivelul de aplicabilitate al acestui drept în situații concrete, din simplul motiv că membrii forțelor armate respective trebuie să posede informația necesară, ceea ce le va asigura și lor un regim bine reglementat de dreptul internațional umanitar. Toate aceste probleme sunt legate între ele, chiar dacă uneori se creează impresia că ele sunt separate și pot fi reglementate fără a face o legătură între acestea, concept greșit și dăunător atât pentru comunitatea internațională, cât și pentru dreptul internațional umanitar. Astfel, în urma mai multor lucrări preparatorii, dar și ale unor seminare, ce au reunit experți în materie, înalți funcționari ai ONU, militari de rang înalt, care au condus operațiuni sub egida ONU, CICR a elaborat un proiect de linii directorii privind respectarea dreptului internațional umanitar de către forțele armate ale ONU, iar ulterior, în urma unui dialog cu Secretarul General al ONU, a fost transmis statelor. Or, la nivel de experți este bine cunoscut acel buletin al Secretarului General al ONU adoptat în 1999, prin care se solicită insistent forțelor armate ce acționează în baza mandatului ONU să respecte imperativ normele dreptului internațional umanitar.² un alt exemplu ar fi cel legat de persoanele intern deplasate. Acest subiect a fost dezbătut o perioadă îndelungată, în contextul în care numărul persoanelor intern deplasate este în permanentă creștere, cu regret. A fost numit chiar și un raportor special de Comisia pentru drepturile omului pentru a aborda amplu acest subiect.³ or, dezbaterile și studiile efectuate nu au fost în final unele perfecte, acestea creând numeroase confuzii. Era în special important de a atenționa că majoritatea persoanelor deplasate în situații de conflict armat sunt acoperite de dreptul internațional umanitar. În aceste condiții CICR a venit cu inițiativă, organizând întruniri cu experți, promovând ideea echivalării în drepturi și asigurând un statut juridic similar refugiaților, persoanelor intern deplasate, precum și altor categorii de victime ale conflictelor armate, promovând astfel ideea unei cooperări în final pentru asigurarea conceptului principal, cel al umanității, care leagă aceste organisme internaționale specializate în promovarea unor obiective general umane, cum ar fi CICR, UNHCR, Amnesty International etc.⁴ evident că nu putem să nu apreciem aportul considerabil al CICR în promovarea caracterului cutumiar al dreptului internațional umanitar. Or, acest studiu elaborat la inițiativa CICR de experți de talie mondială din mai multe țări, devotați și fideli valorilor și spiritului dreptului internațional umanitar, a permis atribuirea caracterului imperativ unei bune părți de norme ale acestuia, ce constituie astăzi așa numitul „nucleu” al domeniului respectiv, angajamente recunoscute astăzi ca obligații *erga omnes*.⁵ Acest studiu a avut și are un efect puternic asupra conceptului asistenței umanitare, fapt confirmat de doctrină, jurisprudență, practica statelor. Or, recunoscând mai multe norme convenționale ca

¹ Gamurari V. Study. The status of the peacekeeping troops in the International Law: the case of the Republic of Moldova. [Online]: https://promolex.md/wp-content/uploads/2016/08/doc_1422435015.pdf (Vizitat: 18.02.2023).

² Gamurari V. Statutul participanților la operațiunile ONU de menținere a păcii. În: Analele ULIM. 2005. Seria DREPT, № 6, p. 114-124.

³ Gamurari V., Cigulea A. Reglementarea statutului persoanelor intern deplasate în lumina Principiilor Directoare ale Comisiei pentru Drepturile Omului a ONU din 17.05.1998. În: Studii Juridice Universitare. ULIM. № 1. Anul XV/2022, p. 13-23.

⁴ Gamurari V., Kordec B. Drepturile omului în dreptul internațional umanitar în timp de ocupație: regimurile juridice și complementarea acestora. În: Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale. 2021, Nr. 2 (Vol. 16), p. 29-37.

⁵ Jean-Marie Henckaerts and Louise Doswald-Beck. Op. cit.

norme cu caracter cutumiar, acestea nu mai depind de voința statelor, ultimele fiind obligate să le respecte și să asigure respectarea lor în condiții de conflicte armate, inclusiv cu caracter internațional și non-internațional.

Astfel, constatăm că funcția de animație are o amploare considerabilă și revine a suscita în cercurile cele mai largi, în baza unei experiențe practice și a unei cunoașteri profunde a normelor existente, o reflexie necesară pentru aplicare, interpretare și evoluție al dreptului internațional umanitar, pentru a căuta răspunsurile adecvate la problemele cu care se confruntă și pentru a pregăti dezvoltarea acestui drept în viitor.

Funcția de promovare

Nu vom încerca să trasăm o linie rigidă între funcția de animație și funcția de promovare. Reflexia suscitată asupra problemelor cu care se confruntă dreptul internațional umanitar în contextul aplicării sale cu certitudine a făcut să fie mai bine cunoscut și înțeles un drept care, cu regret, rămâne a fi pentru mulți o enigmă. Însă, anume asupra acestui obiectiv se concentrează reflexiunea de promovare.

Este vorba din start despre convingerea statelor să adere la instrumentele pe care tot ele le-au elaborat în cadrul conferințelor diplomatice. În special aceasta se referă la normele aplicabile în timp de conflict armat, atunci când este foarte important ca toate părțile să fie legate prin aceleași norme. Unele state ar putea în principiu, încerca să renunțe la careva mijloace de război interzise printr-un tratat, în cazul în care nu au certitudinea că părțile care s-ar putea opune lor într-un conflict armat, se vor abține în egală măsură de la utilizarea a astfel de mijloace. Or, în aceste condiții trebuie de făcut tot posibilul pentru a parveni la caracterul universal al tratatelor de drept internațional umanitar, ceea ce impune un efort considerabil. În cazul dat revenim la studiul menționat anterior privind normele cutumiare de drept internațional umanitar, care și în cazul acestei funcții apare ca o soluție vitală.¹

Din start trebuie explicat de ce uneori norme complexe trebuie să fie recunoscute de toți cei ce trebuie să adopte tratatul sau să formuleze recomandări în acest sens, parlamentari, miniștri, înalți funcționari, militari de rang înalt. Trebuie deci de găsit adepții tratatului pentru al apăra constant, relansând dosarul, diplomației ce au lucrat la elaborarea acestuia aflându-se într-o altă situație: procedurile de aderare sau de ratificare de regulă durează în timp. Dar, trebuie uneori pur și simplu readus dosarul pentru a nu fi dat uitării. Abordarea și complexitatea angajamentelor internaționale depășesc în multe state capacitatea de absorbție din partea funcționarilor, numărul acestora fiind unul redus care sunt însărcinați de tratarea acestor dosare. Nu este vorba în aceste cazuri despre a da un răspuns la argumente de juridic sau politic complexe, dar important este de a convinge insistent autoritățile publice și înalții funcționari că dosarul este suficient de important pentru ca acesta să nu fie dat uitării de rând cu altele. Dacă Convențiile de la Geneva sunt practic astăzi recunoscute ca norme cu caracter universal, iar Protocoalele Adicionale sunt pe cale de a fi recunoscute în aceeași formulă, este și un aport semnificativ al CICR, care prin intermediul delegațiilor speciali însărcinați cu această misiune, reamintesc constant despre această misiune, inclusiv prin intermediul societăților naționale ale Crucii Roșii sau a Semilunii Roșii, dar, în egală măsură, a guvernului elvețian care și-a asumat o responsabilitate în acest sens în calitate de stat depozitar al acestor tratate.

Cel deal doilea aspect al funcției e promovare care a evoluat considerabil în ultimul timp, este legat de punerea în aplicare a dreptului internațional umanitar la nivel național prin intermediul cadrului normativ sau ale altor mijloace. Dacă tratatele internaționale sunt deseori date uitării după ce au fost elaborate și semnate, ele riscă să fie clasate, chiar dacă din punct de vedere formal este sunt în vigoare. Or, mai multe măsuri ar trebui luate în timp de pace. Anume din aceste considerente CICR trimite în mod sistematic statelor care au decis să fie parte la Convențiile de la Geneva și Protocoalele aditionale timp de mai mulți ani note pentru a reaminti despre obligațiile care sunt în vigoare inclusiv timp de pace. Eficacitatea unei astfel de note depinde între timp de atitudinea față de ea. Instituirea delegațiilor regionale a permis relansarea frecventă a dosarului respectiv pentru state și crearea unei dinamici la nivel regional, în special prin intermediul seminarelor în cadrul cărora funcționarii diverselor state pot face schimb de experiență. Interesul sau aportul experților academici sau ai membrilor societăților naționale a Crucii Roșii și Semilunii Roșii evident că contează foarte mult în acest sens.

Un factor important a fost pus în aplicare începând cu 1995, proces în care un an mai târziu a fost implicată și Republica Moldova. Experți guvernamentali recunosc valoarea serviciilor care pot fi prestate de CICR în acest domeniu, recunoscând consolidarea acestei funcții. Această recomandare fusese confirmată în consens în cadrul celei dea XXVI-a conferințe internaționale a Crucii Roșii și Semilunii Roșii, la care au participat

¹ Idem.

majoritatea statelor. Acceptând acest demers, CICR a creat servicii consultative care aveau misiunea de a coordona acțiuni în acest domeniu și trebuia să permită reunirea documentației asupra legislației naționale.¹ Măsurile la nivel național implică în general diverse ministere, cum ar fi justiția, educația, apărarea, externele, dar și instituirea comisiilor interministeriale, la care participă uneori și societățile naționale ale Crucii Roșii și Semilunii Roșii.

Și-n final, un al treilea aspect al funcției de promovare trebuie menționat, ajutorul la promovarea dreptului internațional umanitar, altfel spus, eforturile pentru ca acest drept să fie cunoscut de întreaga societate. Această sarcină este o obligație convențională a statelor părți la convențiile de la Geneva care se regăsește și în Protocoalele adiționale, și ea se impune măsurilor naționale pe care statele trebuie să le ia în timp de pace. Totuși, ea necesită eforturi importante și o valoare specială, de unde și justificarea de a fi menționată aparte.

Cunoașterea dreptului internațional umanitar trebuie să aibă o funcție educativă și preventivă. Este deci necesar și justificat transmiterea elementelor sale chiar din școală, la o vârstă fragedă. Or, promovarea unor valori general umane trebuie începute cât mai devreme, cum ar fi umanitatea, compasiunea pentru cel ce suferă și este vulnerabil, imparțialitatea, respectarea oricărei ființe umane, recunoașterea demnității și egalității în drepturi a fiecăruia. Astfel de mesaje corespund între timp și drepturilor fundamentale ale omului și ar trebui să fie complementare acestora.

Însă, drepturile omului însăși nu constituie obiectul unor studii sistematice în școli. Or, mai degrabă dorim să abordăm mesajul dreptului internațional umanitar și ar fi indispensabil de al integra într-o perspectivă ale drepturilor omului. Colaborarea cu marile instituții ce posedă responsabilități în acest domeniu, cu ar fi UNESCO, cu siguranță este una logică și evidentă.

Dacă conceptele pot fi indicate într-un plan general, atunci punerea lor în aplicare nu pot fi realizate suficient decât la nivel național. Colaborarea cu ministerele educației se impune astfel, din două rațiuni. Prima este că trebuie de studiat și de integrat asemenea studii în conceptul global al programelor de educație. A fost în principiu de nenumărate ori menționat faptul că bazele dreptului internațional umanitar nu trebuie forțate să devină obiectul unor cursuri speciale, ci ar putea fi transpuse în cadrul mai multor discipline, cum ar fi literale, geografia sau istoria. Cel de-al doilea raționament este că rămâne a fi indispensabil de a utiliza pentru a face să treacă chiar și un mesaj elementar de metode adaptate mediului social și cultural al celor ce doresc să-l studieze și astfel să colaboreze cu personalități și autorități locale.

Dacă fundamentul dreptului internațional umanitar poate fi studiat la o vârstă fragedă, important ca acest proces să aibă o continuitate. Ansamblul dreptului public trebuie sensibilizat, iar mass media ar putea avea un rol decisiv în acest sens, în special în relația și analiza critică ale evenimentelor ce au avut loc și în reamintirea că ele ar putea produce valori fundamentale la subiectul în cauză. Această influență poate, în egală măsură să se manifeste negativ, după cum au demonstrat în mod tragic conflictele din fosta Iugoslavia sau Rwanda. Dialogul și colaborarea cu mass media sunt, deci indispensabile. Ele sunt chiar vitale în inima conflictelor, unde explicarea sensului acțiunii și al dreptului internațional umanitar sunt elemente obligatorii pentru securitatea acestei acțiuni.

Dreptul internațional nu ar fi în realitate înțeles și asimilat dacă nu ar fi, printre altele obiectul constant al unor abordări profunde. Studiarea acestuia în universități, fie ca disciplină separată, fie în contextul drepturilor omului, fie în cadrul cursului de drept internațional public se impune în condițiile provocărilor cu care se confruntă comunitatea internațională. Totodată, acest proces nu ar trebui să se limiteze la facultățile de drept și la acțiunile umanitare. Or, unele aspecte de drept internațional umanitar pot și trebuie dezbătute și în cadrul altor facultăți, cum ar fi medicina sau sociologia. Introducerea în curricula universitară a cursului de drept internațional umanitar pare a fi esențială pentru a sensibiliza asupra acestor probleme pe cei ce sunt responsabili pentru promovarea valorilor respective, recunoscute a propos ca unele general-umane.

În final, dreptul internațional umanitar trebuie studiat sistematic și adaptat la fiecare etapă celor ce au responsabilitatea de a aplica primii – militarii. Este vorba inclusiv despre crearea unei dinamici de reamintiri pentru state, pentru cei mai înalți responsabili din forțele armate că au obligația convențională de a asigura acest studiu, inclusiv prin convingerea că este în interesul acestora. Deseori, în principiu militarii percep dreptul internațional umanitar ca un impediment în câștigarea războiului. Or, nu doar că nu este cazul, dar

¹ Les Conférences internationales de la Croix-Rouge, facteur de développement du droit international humanitaire et de cohésion du Mouvement international de la Croix-Rouge et du Croissant-Rouge. [Online]: <https://www.cambridge.org/core/journals/international-review-of-the-red-cross> (Vizitat: 18.02.2023).

putem să demonstrăm că din contra, respectarea dreptului internațional umanitar de o parte la conflict sporește coeziunea și moralul acesteia, precum și eficacitatea ei. Nepedepsirea soldaților ce au comis acte de tortură, jafuri, violuri etc., nu face altceva decât să promoveze lipsa respectului din partea contingentului militar față de comandanții săi, altfel spus, ignorarea autorității, fapt foarte important în structurile armate. Toleranța unor astfel de acte introduce în spiritul soldaților dubii referitor la sensul misiunii lor și prin aceasta, privind legitimitatea războiului la care ei participă. A propos, aceste unul din argumentele deseori aduse chiar de militari, o trupă ce se comportă într-o manieră exemplară față de soldații inamici răniți sau capturați prin care diminuează dorința acestora de a lupta. Ei vor conștientiza că nu au în fața lor niște diavoli, așa le a fost descris și nu se vor găsi în situații depresante cu aceiași energie ale acelor pentru care capturarea înseamnă tortură și moarte și care în astfel de condiții, nu au ce pierde. Chiar dacă obligațiile impuse de dreptul internațional umanitar nu sunt supuse principiului reciprocității, este clar că tratamentul oferit de soldații unei părți la conflict răniților și prizonierilor altei părți influențează în mod direct comportamentul soldaților din forțele armate din care fac parte această categorie de victime.¹

Fiind convins de aceasta, CICR sa angajat să transmită această strategie globală care sensibilizează clasa politică, fie miniștrii apărării, comandanții șefi prin intermediul diverselor programe regionale naționale celor ce nemijlocit participă la acțiunile militare și de care în mare parte depinde asigurarea respectării normelor dreptului internațional umanitar.

Până la urmă, această sarcină a luat o amploare considerabilă și personalul local este cointeresat să colaboreze în cadrul delegațiilor regionale ale CICR, programe care au evoluat puternic în ultimele decenii. De aici un efort special de cercetare și crearea unui pool de ofițeri din mai multe țări, car, fiind bine pregătiți, sunt la dispoziție anumite perioade ale anului cu acordul autorităților sale pentru asigurarea sarcinilor de formare. Vom nota printre altele, că la solicitarea unor responsabili ale forțelor armate, sunt elaborate programe speciale de instruire pentru soldații care sunt antrenați în gestionarea tulburărilor interne, evenimente care sunt tot mai frecvente. Problemele cu care se confruntă în astfel de situații, de regulă diferă de cele cărora soldatul trebuie să facă față într-un conflict armat. Or, chiar și normele umanitare diferă.²

Menționăm la fel că CICR se preocupă bineînțeles, de familiarizarea cu dreptul internațional umanitar și a forțelor rebele, astfel încercând să lărgască aria pe care le pot acoperi normele respective.

În acest sens realizăm că formula „formarea și difuzarea” ocupă un larg spațiu al aspectului de promovare a funcției de gardian al dreptului internațional umanitar.

Încheiere

Obiectivul acestui studiu este să conștientizăm amploarea și complexitatea funcțiilor oferite CICR de către comunitatea internațională în materie de drept internațional umanitar. Or, criteriile alese pentru a descrie aceste funcții au, în mod evident, un caracter subiectiv. Puțin contează în final în măsura în care ele nu sunt decât un instrument pentru a descrie într-o manieră la fel de complexă pe cât de posibilă toate aspectele funcțiilor acestei organizații, în lipsa căreia, în principiu, asistența umanitară ar fi una haotică, spontană și argumentată strict din punct de vedere politic.

Această amploare și această complexitate a funcției asumate ar putea fi o sursă de descurajare, dar, totuși, nu este chiar așa. CICR nu este garantul respectării dreptului internațional umanitar, acest rol îl au statele. Or, CICR nu trebuie și nu poate fi responsabil pentru toate neajunsurile și lacunele dreptului internațional umanitar. Rolul CICR este unul complementar, chiar dacă și unul foarte prețios în cadrul asistenței umanitare în măsura în care impune o reflexiune permanentă asupra subiectului acestei acțiuni și asupra manierei de a face acest rol mai eficient.

Rolul de promotor al dreptului internațional umanitar pe care îl are CICR este unul mai degrabă solitar. Mai mult ca nicicând, acest rol astăzi trebuie să fie înțeles ca unul mobilizator pentru a apăra valorile umane în situații în care în mod normal tindem să le dăm uitării în timp de război și pentru a reaminti importanța atunci când ne gândim la ele în timp de pace.

Totuși rolul CICR trebuie înțeles și ca un gest de recunoștință pentru aportul la promovarea dreptului internațional umanitar. Ar fi insuportabil să te afli în mijlocul conflictului, în mijlocul atrocităților, fără spera la

¹ Gamurari V., Kordee B. Op. cit.

² Gamurari V., Barbăneagră A. Op. cit.

un viitor mai bun, fără a crede în umanitate. Gardianul dreptului internațional umanitar trebuie săi unească pe cei ce doresc, în pofida tuturor impedimentelor, chiar și în cele mai grave situații să creadă în valorile pe care acest drept a fost zidit, ba chiar și să le apere.

Valoarea principiilor fundamentale ale dreptului internațional umanitar depășesc astăzi cadrul și semnificația inițială conferită. Umanitatea în timp de război, compasiunea pentru victimele acestuia, imparțialitatea, lipsa distincției bazate pe rasă, etnie, religie, origine socială. Au oricare alt criteriu în raport cu aceste victime pot și trebuie astăzi acceptate ca valori universale, inclusiv în timp de pace, respectul față de fiecare ființă umană și compasiunea față de cei ce suferă nu constituie oare valori pe care ar trebui să se bazeze orice societate? Promovând aceste valori în timp de conflicte armate, gardianul CICR combate sentimentul incapacității și fricii provocate de popoare prin diferența față de suferințele altuia fără a conștientiza durerea suportată. Or, în pofida la tot și tuturor, gardianul dreptului internațional umanitar trebuie să rămână a fi optimist.

Referințe:

1. Gamurari V. Statutul participanților la operațiunile ONU de menținere a păcii. În: Analele ULIM. 2005. Seria DREPT. № 6, p. 114-124.
2. Gamurari V. Study. The status of the peacekeeping troops in the International Law: the case of the Republic of Moldova. [Online]: https://promolex.md/wp-content/uploads/2016/08/doc_1422435015.pdf (Vizitat: 18.02.2023).
3. Gamurari V., Barbăneagră A. Crimele de război. Chișinău: Reclama SA. 2008, p. 177-179.
4. Gamurari V., Cigulea A. Reglementarea statutului persoanelor intern deplasate în lumina Principiilor Directoare ale Comisiei pentru Drepturile Omului a ONU din 17.05.1998. În: Studii Juridice Universitare. ULIM. № 1. Anul XV/2022, p. 13-23.
5. Gamurari V., Kordee B. Drepturile omului în dreptul internațional umanitar în timp de ocupație: regimurile juridice și complementarea acestora. În: Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale. 2021, Nr. 2 (Vol. 16), p. 29-37.
6. Jean-Marie Henckaerts and Louise Doswald-Beck. Customary International Humanitarian Law. 2005, Volume I. Rules. ICRC: Cambridge University Press. [Online] <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/customary-international-humanitarian-law-i-icrc-eng.pdf> (Vizitat: 18.02.2023).
7. Les Conférences internationales de la Croix-Rouge, facteur de développement du droit international humanitaire et de cohésion du Mouvement international de la Croix-Rouge et du Croissant-Rouge. [Online] <https://www.cambridge.org/core/journals/international-review-of-the-red-cross> (Vizitat: 18.02.2023).
8. Sassoli Marco, Bouvier Antoine A., Quintin Anne. How does law protect in war? Cases, documents and teaching materials on contemporary practice in international humanitarian law. Volume I Outline of International Humanitarian Law. Third Edition. ICRC. 2014. [Online]: <file:///C:/Users/Guest/Downloads/icrc-0739-part-i.pdf> (Vizitat: 18.02.2023).
9. Statele semnatare la Convențiile de la Geneva din 1949 și Protocoalele adiționale din 1977. [Online] <http://www.icrc.org/web/fre/sitefire0.nsf/htmlall/genevaconventions> (Vizitat: 18.02.2023).

Copyright©Corneliu GUȘANU, 2023.

Contacts/Contacte/ Контакты:

GUȘANU Corneliu,
Student-doctorand,
Universitatea Liberă Internațională din Moldova
Chișinău, Republica Moldova.
52 Vlaicu Parcalab street, Chisinauu

E-mail: corneliu.gusanu@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-2376-106X>
<https://doi.org/10.61753/1857-1999/2345-1963/2023.18-2.04>

 <p>REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE Chișinău, Republica Moldova</p>	<p>Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale / Moldavian Journal of International Law and International Relations / Молдавский журнал международного права и международных отношений</p> <p>2023, Issue 2, Volume 18, Pages 41-50. ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963 Submitted: 15. 05. 2023 Reviewed 22.10.2023 Accepted: 15.11. 2023 Published: 20.11. 2023 https://doi.org/10.61753/1857-1999/2345-1963/2023.18-2.05</p>
---	---

**TRIBUNA TÎNĂRULUI CERCETĂTOR
THE TRIBUNE OF YOUNG SCIENTISTS
ТРИБУНА МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ**

**STUDIU DE CAZ PRIVIND EFECTELE PROCESULUI DE
PUNERE IN APLICARE A JUSTITIEI TRANZITIONALE
IN UNELE ȚĂRI ALE AFRICII DE NORD**

**CASE STUDY ON THE EFFECTS OF THE IMPLEMENTATION PROCESS OF
TRANSITIONAL JUSTICE IN SOME NORTH AFRICAN COUNTRIES**

**ТЕМАТИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ПОСЛЕДСТВИЙ ПРОЦЕССА
ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ПЕРЕХОДНОГО ПРАВОСУДИЯ В НЕКОТОРЫХ
СТРАНАХ СЕВЕРНОЙ АФРИКИ**

MUKHTAR Abdelaziz* / MUKHTAR Abdelaziz / МУХТАР Абдельазиз

ABSTRACT:

**CASE STUDY ON THE EFFECTS OF THE IMPLEMENTATION PROCESS OF
TRANSITIONAL JUSTICE IN SOME NORTH AFRICAN COUNTRIES**

The Maghreb countries were and remain a vital space for the states of the Euro-Mediterranean space, thanks to the millennial interconnection of the respective societies, including in the light of the democratization processes of the region in question. However, the truth is that Europe has had and continues to have a major influence on the democratization process of North Africa, including through the implementation of various processes of reconciliation of societies that have passed through authoritarian regimes, offering certain programs and projects to strengthen the confidence of citizens in state institutions.

Key words: *Maghreb countries, transitional justice, society, objectives, tasks.*

JEL Classification: K40

Universal Decimal Classification: 347.93; 347.96(4/9); 343.13(4/9)

REZUMAT:

**STUDIU DE CAZ PRIVIND EFECTELE PROCESULUI DE PUNERE IN APLICARE A
JUSTITIEI TRANZITIONALE IN UNELE ȚĂRI ALE AFRICII DE NORD**

Țările Maghreb au fost și rămân a fi un spațiu vital pentru statele din spațiul euro-mediteranean, grație interconectării milenare a societăților respective, inclusiv în lumina proceselor de democratizare a regiunii în cauză. Or, adevărul este că Europa a avut și continue să aibă o influență majoră asupra procesului de democratizare a Africii de Nord, inclusiv prin implementarea diverselor

* MUKHTAR Abdelaziz – student-doctorand, Universitatea Liberă Internațională din Moldova (Chișinău, Republica Moldova). / MUKHTAR Abdelaziz – PhD student, International Free University of Moldova (Chisinau, Republic of Moldova). / МУХТАР Абдельазиз – аспирант, Международный независимый университет Молдовы (Кишинев, Республика Молдова).
<https://orcid.org/0000-0001-7576-8733> E-mail: Abdelaziz.zimuk@gmail.com

procese de conciliere a societăților trecute prin regimuri autoritare, oferind anumite programe și proiecte pentru consolidarea încrederii din partea cetățenilor în instituțiile statului.

Cuvinte-cheie: *Țările Maghreb, justiție tranzițională, societate, obiective, sarcini.*

JEL Classification: K40

CZU: 347.93; 347.96(4/9); 343.13(4/9)

РЕЗЮМЕ:

**ТЕМАТИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ПОСЛЕДСТВИЙ ПРОЦЕССА
ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ПЕРЕХОДНОГО ПРАВОСУДИЯ В НЕКОТОРЫХ СТРАНАХ
СЕВЕРНОЙ АФРИКИ**

Страны Магриба были и остаются жизненно важным регионом для государств евро-средиземноморского пространства благодаря тысячелетней взаимосвязи соответствующих обществ, в том числе в свете процессов демократизации рассматриваемого региона. Однако правда заключается в том, что Европа имела и продолжает оказывать большое влияние на процесс демократизации Северной Африки, в частности, посредством реализации различных процессов примирения обществ, прошедших через авторитарные режимы, предлагая определенные программы и проекты по укреплению доверия граждан к государственным институтам.

Ключевые слова: *страны Магриба, правосудие переходного периода, общество, цели, задачи.*

JEL Classification: K40

УДК: 347.93; 347.96(4/9); 343.13(4/9)

Introducere

În 2011, cei ce s-au revoltat și au înfăptuit evenimentul ce a devenit cunoscut ca „primăvara arabă”, aspirau la o viață într-o societate mai corectă. Doar că, justiția de regulă este dificil de a o pune în aplicare în fazele de tranziție post-dictatorială. Noile autorități pot fi tentate să utilizeze metode dure pentru a face față riscurilor unei contra-revoluții. Procesul justiției tranziționale derulează mai bine în Tunisia, de exemplu, decât în Egipt sau în Libia, unde cazurile detențiilor arbitrare și a proceselor rapide, care trezesc dubii, sunt în permanentă creștere.

În mod normal, ideea era să ne axăm pe studiul de caz al Țărilor Maghreb, țări care au fost primele care au încercat să implementeze conceptul justiției tranziționale în situația creată, fiind mult influențate de valorile democratice ale statelor occidentale, ne referim la Maroc, Algeria, Tunis și Libia, dar luând în considerație interdependența vieții politice și sociale ale statelor arabe, am acceptat și un studiu succint al cazului Egiptului, neaxându-ne pe cazurile Irakului și al Siriei din motive bine cunoscute, fie că este vorba despre prezența unui regim de ocupație, cum este cazul Irakului sau al unui conflict internaționalizat, cum este cel al Siriei, cu implicarea principalilor actori internaționali din regiune și nu doar. Or, în astfel de condiții, să vorbim astăzi despre posibilitatea punerii în aplicare al unui concept al justiției tranziționale în viziunea noastră, este prematur în aceste două țări, procesul fiind unul de durată și, cel mai probabil, unul monitorizat de comunitatea internațională prin implicarea cea mai largă a Marilor Puteri și a ONU.

Abordare pragmatică a procesului de conciliere ale unor societăți din Africa de Nord

Africa de Nord și Orientul Mijlociu au făcut mult timp încercări de a depăși situația în care catalogarea drept națiune ce persistă unui autoritarism este atât de durabilă, încât țările arabe încetase a mai fi considerate deschise unor schimbări politice. Evenimentele revoluționare din 2011 au venit să dea jos această teză, relevând amploarea problemelor ce țin de justiție în contextul tranziției. Or, mai multe experiențe mai puțin mediatizate au precedat în lumea arabă – calea urmată de Tunisia și Egipt, inclusiv a cazurilor un pic emblematică – ale Marocului și Algeriei.

Primele semnale de schimbare în Maroc datează cu luna mai 1990, atunci când regele Hassan al II-lea anunțase crearea Consiliului Consultativ pentru Drepturile Omului (CCDO) ca răspuns la multiplicarea criticilor și presiunilor, atât din interior, cât și din exterior. Prin urmare, ca rezultat și intensificării insistențelor de revendicare din partea organizațiilor marocane pentru drepturile omului, dar și cele din opoziția politică, lunile ce au urmat imediat după această inițiativă regală, s-au văzut sub presiunea unei părți ai societății civile și a clasei politice europene, în special celei franceze. Putem da citire în acest sens publicația lui Gilles Perrault *Notre Ami le Roi* și criticile aduse, dublate de rapoarte ale unor organizații internaționale, cum ar fi Amnesty International sau Human Rights Watch.¹

Instituirea CCDO era în principiu o inițiativă care i-a permis regelui să creeze o alternativă organizațiilor internaționale și naționale în materie de drepturi ale omului care-l boicotau, astfel să răspundă presiunilor acestora fără a face concesii la solicitarea lor. Această instanță era destul de limitată în câmpul său de manevre, iar independența sa era contestată. Pe de o parte, activitatea Consiliului se limita la răspunsurile și consultațiile la solicitările adresate direct de către monarh. Pe de altă parte, componența Consiliului se baza pe personalități cunoscute pentru fidelitatea sa față de regim. Ca consecință, această inițiativă nu a fost argumentată de nici o schimbare semnificativă ce ar reflecta respectarea de către regim a drepturilor omului.

Ulterior, în august 1999, imediat după accesul la tron a lui Mohammed al VI-lea, a fost instituită Instanța de Arbitraj Internațional, care avea drept obiective examinarea încălcărilor drepturilor omului în perioada anilor de plumb (1956-1999). Instanța a fost creată în anul 1998, pe timpul regelui Hassan al II-lea, astfel la începutul domniei lui Mohammed al VI-lea, ea vine să semnaleze pentru prima dată dispoziția regimului de a recunoaște încălcările drepturilor omului comise în trecut. Măsuri, cum ar fi concedierea lui Driss Basri, ministru de Interne și omul puternic al regimului lui Hassan al II-lea sau revenirea din exil a mai multor disidenți, au confirmat dorința noii puteri de a rupe legătura cu unele practici existente anterior.

Atenționăm că prima tentativă de examinare a dosarului anilor de plumb s-a făcut prin recurgerea la „generarea de bani” prejudiciilor suportate de victime. Prin urmare, această instanță avea ca mandat recuperarea probelor din partea victimelor și atribuirea acestora a unei recompense financiare. Totodată, această inițiativă fusese primită într-o formă destul de critică. Victimele, având o oarecare receptivitatea din partea regimului, s-au organizat destul de repede și au format Forumul marocan pentru Adevăr și Justiție în noiembrie 1999.² Acesta organiza campanii de sensibilizare, conferințe, pelerinaje la fostele centre de detenție, cum ar fi de exemplu cel de la Tazmamart, dar și audiențe publice, în cadrul cărora victimele din perioada anilor de plumb își prezentau mărturiile sale. Ca principală revendicare era considerată instituirea unei Comisii Independente pentru Adevăr după modelul Africii de Sud.³ În rezultatul negocierilor și a presiunilor depuse, în 2004 a apărut Instanța pentru Echitate și Reconciliere (IER), împuternicită să examineze încălcările drepturilor omului ce au avut loc în Maroc în perioada anilor de plumb.⁴

IER a fost instituită de regele Mohammed al VI-lea la 07.01.2004, prezidată de Driss Benzerki, compusă din 16 membri, dintre care jumătate erau aleși din cadrul CCDO. Conform actelor sale, IER era împuternicită să ducă anchete pe cazurile care îi erau transmise, să țină

¹ Human Rights Watch. Morocco's Truth Commission. Honoring Past Victims during an Uncertain Present. [Online]: <https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/morocco1105wcover.pdf>. (Vizitat: 14.02.2023).

² Moohsen-Finan K. Mémoire et réconciliation nationale au Maroc. In: Politique étrangère, été 2007, p. 327-338. [Online]: <https://www.caim.info/revue-politique-etrangere-2007-2-page-327.htm> (Vizitat: 22.02.2023).

³ Wilson R.A. The Politics of Truth and Reconciliation in South Africa: Legitimizing the Post-Apartheid State, Cambridge University Press, 2001. [Online]: <https://pdfs.semanticscholar.org/4dd2/327c978bf7d4c6a148673fd83e4fbef9953.pdf> (Vizitat: 22.02.2023).

⁴ Vairel F. Le Maroc des années de plomb: Équité et Réconciliation? In: Politique africaine. 2004, n 96, vol. 4, p.181-195. [Online]: <https://www.caim.info/journal-politique-africaine-2004-4-page-181.htm> (Vizitat: 22.02.2023).

audiții televizate pentru victime în diferite regiuni, să prevadă o compensație monetară și o acoperire medicală pentru victime, să asiste la reinserarea socială și, în final, să prezinte un raport amplu cu propuneri de reforme ce ar viza asigurarea nerepetării pentru viitor a încălcărilor comise în trecut. Conform Statutului IER, CCDO va trebui să asigure urmărirea recomandărilor Instanței pe perioada mandatului său.¹

Instanța era compusă din trei grupuri de lucru. Primul, împuternicit cu investigații, avea ca sarcină anchetarea cazurilor neelucidate de dispariție forțată și acumularea informațiilor și a mărturiilor asupra diverselor cazuri de încălcare a drepturilor omului. Cel de-al doilea grup, împuternicit cu reparațiile, trebuia să urmărească activitatea deja începută de Instanța de Arbitraj Independentă, precum și să includă solicitările noi recepționate de IER. În final, cel de-al treilea grup, împuternicit cu cercetări și studii, trebuia să conducă anchetele necesare ca contextualizare istorică a evenimentelor, pentru a asista celelalte două grupuri în realizarea sarcinilor sale. Mai multe comisii *ad hoc* au fost create pe perioada a 23 de luni de mandat a IER, printre care cea mai notorie era împuternicită să organizeze audieri publice.

Timp de mai multe luni a avut loc redactarea documentelor în baza cărora trebuia să funcționeze instituția în cauză – trebuia de la început creat aparatul administrativ, echipat sediul, selectat personal competent, precum și formați membrii Instanței pentru mecanismele justiției tranziționale. Pentru aceasta, membrii IER luase ca concept experiența acumulată de *Center for International Justice*, care le ajută în activitatea lor, oferindu-le informații și consultații.²

Dotat cu resurse pentru indemnizarea victimelor și cu un personal judiciar numeros (militanți, avocați, cercetători, jurnaliști și victime), IER a organizat activitățile sale în cooperare strânsă cu partidele, sindicate și actori ai societății civile pentru a garanta pertinența și legitimitatea acestora. În total au avut șapte audiențe publice, ședințele cărora s-au desfășurat în întreaga țară, retransmise prin radio și la TV într-un spirit de transparență și de dezbateri. Cu ajutorul comunității internaționale, IER a identificat în jur de 600 de dispăruți, 300 de civili uciși în timpul manifestațiilor și peste 170 de deținuți morți în penitenciare. În noiembrie 2005, în raportul său final, ea solicită sporirea asistenței regiunilor defavorizate și afectate de represiune, închiderea unor închisori și reforme ce țin de drepturile fundamentale pentru a preveni noi situații asemănătoare.³

IER nu va fi în orice caz la înălțimea speranțelor avute. Ea s-a văzut astfel descrisă ca un simplu instrument de legitimitate internă, vizând să convingă marocanii într-o reformă democratică a puterii în contextul succesiunii dinastice și a încoronării regelui Mohammed al VI-a.⁴ mandatul său a fost de scurtă durată – doar doi ani pentru a ancheta mii de cazuri și circumscris de o manieră de a exclude încălcările recente ale drepturilor omului, la fel ca și dosarul Sahara Occidentală. Cu excepția reparațiilor acordate victimelor, măsură concretă și în orice caz descrisă ca o soluție bună ce viza asigurarea liniștei din partea acestora, IER nu a beneficiat de nici o colaborare reală și satisfăcătoare din partea autorităților.

Comparând cu Țările Maghreb, putem spune că cazul Egiptului este și mai puțin încurajabil. Situația din Egipt a fost marcată în ultimii ani de numeroase evenimente turbulente, împiedicând înflorirea unei justiții tranziționale și printr-o deranjantă revenire la dictatură. De la plecarea lui Hosni Mubarak în februarie 2011 a fost evocată posibilitatea adoptării unei legi ce ar duce la crearea unei comisii pentru adevăr și la instituirea unor instanțe judiciare cu atribuții de control de stat, în special a ministerului de Interne. În același timp, autoritățile interimare, de la Consiliul suprem al forțelor armate la Frații musulmani, au

¹ Slyomovics S. Témoignages, écrits et silences: l'Instance Équité et Réconciliation (IER) marocaine et la réparation. In: L'Année du Maghreb 2008, Paris, 2008, p. 123-148. [Online]: <https://journals.openedition.org/anneemaghreb/435> (Vizitat: 22.02.2023).

² Center for International Justice & Accountability. Transitional Justice Initiatives. [Online]: <https://cja.org/what-we-do/transitional-justice-initiatives/> (Vizitat: 22.02.2023).

³ D. El Yazami. L'instance équité et réconciliation: transition politique, histoire et mémoire. Dossier „Mémoire et réconciliation”. In: Confluences Méditerranée, nr. 62 automne 2007, p. 25-34.

⁴ A. Amine. Maroc: le sombre bilan de l'instance équité et réconciliation. In: Mouvement, 10 avril 2008. [Online]: <http://mouvements.info/maroc-le-sombre-bilan-de-linstance-equite-et-reconciliation/> (Vizitat: 22.02.2023).

urmărit o strategie paradoxală de conciliere cu membrii vechiului regim (*feloul* în dialect egiptean) – numeros în cadrul sistemului judiciar și unii oameni de afaceri care aveau legătură cu acest regim.¹ În timp ce trebuiau să fie acordate reparații victimelor acțiunilor din partea poliției și a structurilor de securitate, justiția egipteană s-a rezumat la procese desfășurate ale lui Moubarak și ale aliaților săi, cum a fost cazul fostului ministru de Interne Habid al-Adli.² În aceste condiții fractura socială doar s-a amplificat, violența atingând un nivel înalt odată cu evacuarea președintelui Mohammed Morsi în iulie 2013.

Una din rațiunile esențiale ce explică nereușitele justiției tranziționale după evenimentele din 2011 este politizarea instituției în cauză. Pornind de la familiarizarea slabă a societăților arabe cu principiile și practicile sale, justiția tranzițională a putut să aibă o presiune slabă chiar de asocierea sa cu democrația, noțiune percepută de unii ca un import din Occident. Ea nu a putut printre altele să se elibereze de polarizările și de manevrele politice, conducând în mai multe cazuri la ceea ce era cu siguranță contrariu – instabilitatea și riscul unei restaurări autoritare.

Fenomen similar și înainte de toate roadele viziunilor și lecturi antagoniste dezvoltate chiar în jurul noțiunii de justiție, nu doar între reprezentanții regimurilor vechi și victime, dar la fel deseori chiar între victimele însăși. În Tunisia justiția tranzițională a transportat aderarea unei părți semnificative a populației, însă ea în egală măsură a suscitat dezbateri intense pe problematica excluderii politice a membrilor RCD. Pentru unii interzicerea integrală în plan politic revenea la o injustiție, numărul tunisienilor care s-au raliat fostului partid aflat la putere mai mult prin constrângere decât pe calea alegerii deliberate.³ Faptul că justiția tranzițională acoperă întreaga istorie a țării de la independența sa, a fost printre altele slab acceptată traiectoria sa și nu s-a rezumat la o serie de injustiții. Printre altele, ministerul de Interne, identic cu cel de pe timpul lui Ben Ali, continuă să opereze ca un stat în stat, refuzând să facă public unele arhive susceptibile de a afecta evenimentele și faptele din trecut. În Egipt, culpabilii de abuzuri și crime comise înainte sau în perioada revoluției, au încercat prin diverse canale să obstrucționeze activitatea justiției pentru a fi supuși represaliilor sau pentru a se menține la putere. Manipulată în mod vizibil și fiind influențată, justiția a atenuat gravitatea crimelor comise, la fel ca și amplexarea violențelor polițienești. Refuzul noilor autorități de a reforma aparatul de securitate și a stabili un termen de soluționare a proceselor împotriva abuzurilor și torturilor, printre altele lipsește orice idee de justiție în țară.

Punerea în aplicare de guvernele tranzitorii expuse alternanțelor și rivalităților politice, justiția tranzițională este amenințată în realitate să se transforme într-un instrument de răzbunare și de destabilizare, inclusiv în Tunisia unde ea s-a văzut foarte repede politizată și introdusă în dezbaterile electorale pentru a discredita rangurile opoziției. Reprezentanții Ennahda, victime ale regimurilor lui Bourguiba și Ben Ali, le place să se prezinte în calitate de gardieni ai revoluției contra inamicilor săi, în special acelor din partidul Nidaa Tounes (Chemarea Tunisiei), care întrunește foștii militanți ai RCD.⁴ În Egipt, la procesul lui Moubarak, a fost substituit într-un timp record regimul lui Morsi, depus de forțele armate cu susținerea emblematică a unui judecător, Adli Mansour, desemnat președinte *ad interim* până la alegerea mareșalului al-Sissi în iunie 2014. Din momentul în care justiția egipteană s-a năpârilit în vectorul privilegiat al represiei militare și al eliminării opozițiilor, după cum

¹ M. Guénard. L’Egypte a l’heure du retour des partisans de l’ancien régime. In: Le Monde, 6 mars 2014. [Online]: https://www.lemonde.fr/international/article/2014/03/06/l-egypte-a-l-heure-du-retour-des-partisans-de-l-ancien-regime_4378521_3210.html (Vizitat: 22.02.2023).

² Les proches des „martyrs” de la révolution égyptienne consternés et furieux. In: Le Monde, 3 juin 2012. [Online]: https://www.lemonde.fr/afrique/article/2012/06/03/les-proches-des-martyrs-de-la-revolution-egyptienne-consternes-et-furieux_1711975_3212.html (Vizitat: 22.02.2023).

³ Lamont C.K. Transitional justice and the Politics of Lustration in Tunisia. In: Middle East Institute, 26 December 2013. [Online]: <https://www.mei.edu/publications/transitional-justice-and-politics-lustration-tunisia> (Vizitat: 22.02.2023).

⁴ Tunisie: les divisions se creusent au sein de Nidaa Tounes. In: Jeune Afrique, 14.04.2019. [Online]: <https://www.jeuneafrique.com/762924/politique/tunisie-les-divisions-se-creusent-au-sein-de-nidaa-tounes/> (Vizitat: 22.02.2023).

mărturisesc procesele în masă orchestrate contra partizanilor fostului președinte destituit și care au dus deja la unele condamnări la moarte.¹

Justiția tranzițională este gândită să permită unei țări să realizeze concilierea prin recunoașterea și repararea efectelor încălcărilor grave și sistematice ale drepturilor omului într-o perioadă din trecut. Obiectivul afirmat de promotorii justiției tranziționale nu este doar reabilitarea victimelor, dar în egală măsură, restabilirea încrederii și consolidarea statului de drept. Pentru aceasta justiția tranzițională face apel la proceduri judiciare și non-judiciare, inclusiv fi urmăriri penale, comisii pentru adevăr, programe de rapoarte, reforme instituționale.² În acest sens, putem identifica patru modele tipice de responsabilitate.

- 1- Justiția retributivă care deseori ia forma măsurilor judiciare.
- 2- Restituția sau compensația, care include compensarea financiară, restituirea bunurilor confiscate, accesul la servicii medicale, reinserarea socială etc.
- 3- Reparații prin punerea inițială a termenului enunț performativ (*performative redress*), care constă, de exemplu, în ținerea audiențelor publice, deseori televizate ale victimelor sau prezentarea scuzelor din partea statului.
- 4- Rituri de comemorare, cum ar fi instituirea unei zile naționale comemorative, ridicarea monumentelor și a muzeelor sau alte acțiuni de memorizare.

De exemplu, doar primul model din cele patru – recurgerea la justiția retributivă – a fost complet implementat în cazul Marocului. Prin urmare, mandatul IER a fost limitat la măsuri non-judiciare. Dar chiar și-n cazul celorlalte trei modele, putem constata mai multe eșecuri.

Dacă ne referim la restituție sau compensație, atragem atenția că un oarecare număr de victime, care, fie nu s-au încadrat în termenii de depunere a dosarelor, fie au ales să boicoteze lucrările Instanței și nu au depus dosarele. Apoi mărturiile victimelor, dat fiind că dosarele au fost gestionate de IER, dar care au lăsat victimele nesatisfăcute – rețineri, lipsa de reinserare și acoperire socială. Așa, în 2013 victimele solicitau ca dosarele sale să fie luate în considerație, manifestând timp de câteva luni în fața sediului CNDN.

Ce ține de *performatives redress*, a fost notat că nici identificarea celor ce au torturat sau a unei entități responsabile de actele comise nu a fost permisă de statutele comisiei. Nu există nici în ziua de astăzi scuze oficiale clare și directe aduse victimelor.

În orice caz, este de subliniat faptul că închisoarea de Tazmamart a fost închisă în timp ce Instanța își desfășura lucrările în baza mandatului pe care îl avea. Din aceste considerente ea a fost transformată în destinație de pelerinaj, cele mai marcante fiind organizate de membrii FMYJ care trebuiau ulterior să integreze IER.

Spre deosebire de justiția retributivă, restituția sau compensația și „reparația performativă”, care constă în evenimente ce determină o preocupare unică și care are ca obiectiv stabilirea adevărului trecutului, riturile de comemorare vizează în special nerepetarea prin acțiuni reiterative. Astfel, se menționează că reiterarea este o condiție necesară pentru ca un stat democratic să se poată construi și să aibă continuitatea re-instaurării ca o autoritate morală, reprezentând toți cetățenii. Refuzul statului de a comemora încălcările drepturilor omului la care acesta s-a angajat favorizează deplasarea responsabilității către victime, în general entități sau curente descrise ca constituind pericol pentru stabilitate și pacea socială a țării. Cu această ocazie, facem referință la amenințările islamice, comuniste și separatiste în Maroc, printre altele. Reiterarea este astfel privită ca un rit de purificare politică unde regimul democratic respinge spectrul de crime de stat, localizându-le în centrul său în loc să impută responsabilitatea actorilor externi sau marginalizați. Comemorarea și memorizarea au ca obiectiv reamintirea în mod periodic despre încălcările comise în trecut pentru a preveni repetarea lor.

¹ Mohamed W. Quand un juge égyptien condamne à mort 529 personnes d'un coup. In : Orient XXI, 28 mars 2014. [Online]: <https://orientxxi.info/magazine/quand-un-juge-egyptien-condamne-a-mort-529-personnes-d-un-coup.0552#&gid=1&pid=1> (Vizitat: 22.02.2023).

² Bomeman J. Political Crime and the Memory of Loss. Bloomington: Indiana University Press, 2011.

În plus, la diferențierea riturilor putem analiza în același mod aceste modele de responsabilitate prin alte prisme, distingând materialul simbolic. Este vorba în alți termeni, de a diferenția evaluarea financiară a prejudiciului de punerea în aplicare a responsabilității. Faptul că prima măsură adoptată sub regele Mohamed al VI-lea, cea a activării Instanței de Arbitraj Independent, a fost o măsură de evaluare financiară ne întoarce la intenția regimului de a închide definitiv dosarul și de a pune punct revendicărilor victimelor.

Mai mult, lipsa de scuze oficiale și imposibilitatea de a confrunța culpabilii și victimele, ca în experiența sud-africană sau chiar de a cita numele celor ce au torturat, astfel definind în mod clar responsabilitățile, trezește întrebări referitor la eficacitatea acestor experiențe. Prin urmare, pacea socială în statele contemporane este funcția încrederii că cetățenii au un stat de drept susceptibil de a înlăptui justiția. Nu trebuie să argumentăm faptul, că pentru a stabili o astfel de credibilitate, pedepsirea celor culpabili este în sine insuficientă, este necesară retribuirea prin admiterea responsabilității și a pocăinței prin aducerea scuzelor oficiale și publice. Recunoașterea prejudiciului restabilește integritatea morală a victimei, restituindu-i demnitatea afectată. Destinul celui culpabil și cel al victimei sunt în egală măsură legate într-un eveniment politic, ce vizează dezlegarea culpabilului în raport cu victima.

Instituirea unei comisii pentru adevăr în Maroc coincide cu o perioadă în care tematicile tranziției și a schimbării punctează discursurile politice în media. Se vorbea despre o nouă eră inaugurată prin venirea la guvernare a unui nou rege. Totodată se vorbea deseori în termeni de „schimbare în continuitate”.

Trebuie să spunem că în discursurile oficiale ale statului, instituirea IER nu se înscrie doar în prelungirea acțiunilor întreprinse de el pentru a întoarce pagina atentatelor grave comise la drepturile omului, dar la fel și într-un proces de tranziție politică început în ultimii ani de domnie a regelui Hassan al II-lea, iar grație dorinței reformatoare a succesorului său a fost ridicat la un nou rang. Aceasta presupune că atunci când vorbim despre justiția tranzițională în Maroc, tranziția în chestiune este de natură compozită. Ea presupune în același timp tranziția spre un sistem politic democratic și deschis diferitor convingeri ideologice și, *last but not least*, tranziția de la un regim la altul, altfel spus succesiunea. Termenii mandatului IER sunt dezvoltati de această ultimă dimensiune. Prerogativele comisiei se limitează la o perioadă care se încheie în 1999, anul inaugurării lui Mohammed al VI-lea. Este adevărat că această dată corespunde momentului în care noul rege institua Instanța de Arbitraj Independentă, dar această inițiativă a venit să marcheze în același timp această succesiune la putere. Ea este indisociabilă. Studiarea experienței marocane în materie de justiție tranzițională în toate implicările sale politice astfel restituirea ei în contextul succesiunii puterii.

A devenit deja tradiție să spunem că justiția tranzițională vine să stabilească o tranziție politică deja angajată.¹ Totodată, în cazul marocan, anume justiția tranzițională pare că a fost solicitată într-un context general caracterizat prin continuitate pentru a semnifica tranziția. Ca consecință, acțiunile IER nu au suscitat o atenție publică comparabilă cu alte experiențe ale justiției tranziționale, prin care să fie menționate succesele.

Pentru a elucidă efectele acestui proces de reconciliere, este necesar să ne îndreptăm spre analiza funcționării sistemului politic marocan. În centrul acesteia se găsește o monarhie, care din momentul independenței țării, s-a concentrat pe preluarea controlului asupra proceselor deciziilor politice.

Experiența IER a permis regimului marocan nu doar să blocheze dosarul anilor de plumb, dar la fel să schimbe conceptual viziunea în raport cu drepturile omului, cel puțin la nivel de discurs. Ea, în egală măsură a autorizat, o oarecare apropiere între regim și unui reprezentanți ai opoziției.² Un oarecare număr dintre ei ce au participat într-o formă sau alta la lucrările instanței s-au regăsit mai târziu în posturi ale Partidului Autenticitate și Modernitate, creat la

¹ Osiel M. Juger les crimes de masse: la mémoire collective et le droit. Paris: Éditions du Seuil, 2006, p. 89-94.

² Vairel F. L'Instance Équité et Réconciliation au Maroc: lexique international de la réconciliation et situation autoritaire. In: Après le conflit, la réconciliation, sous la dir. de S. Lefranc, Actes révisés des journées d'étude organisées par l'Institut des sciences sociales du politique. Paris: Michel Houdiard éditeur, 2006, p. 229-251.

inițiativa lui Fouad Ali El Himma, un apropiat de-al regelui, pentru a reconstrui câmpul politic marocan.

Procesul justiției tranziționale în Maroc în orice caz a răspuns parțial la așteptările unei părți a victimelor și a colectivităților mobilizate, astfel fiind vădite unele avansuri. Trebuie la fel să cunoaștem că procesul a deschis spațiul public pentru noi forme de circulație a memoriei violenței politice și a istoriei politice contemporane a țării, în special ce ține de perioada domniei regilor Mohammed al V-lea și Hassan al II-lea, fapt care în principiu nu poate fi neglijat. Totodată, trebuie să mai așteptăm câțiva ani, în special o nouă mobilizare, pentru ca recomandări ale IER să fie acceptate din punct de vedere constituțional. Și cel mai probabil, va trebui încă ceva timp, pentru ca acestea să fie aplicate. Procesul în cauză a creat și divizări chiar din perioada fazei de negocieri în rândurile victimelor, dintre care un număr considerabil s-a distanțat de IER. Instanța, prin urmare, este nevoită să concureze și să-și sufoce vocea unificată ce reprezenta FMYJ la etapa inițială.

Prin urmare, procesul care a dus la instaurarea IER relevă pentru o parte din episoade de „decompresie autoritară”, la care regimul marocan a recurs periodic atunci când se afla în fața unei situații în care raportul de era în defavoarea sa. Acest episod este în orice caz bine individualizat și s-a întâmplat la un moment de succesiune, atunci când Mohammed al VI-lea avea nevoie de a ieși din evidența domniei tatălui său și de a construi propria legitimitate pe baze noi în armonie cu exigențele epocii sale. Și acesta fără a nega totalmente legătura cu tatăl său, de unde se trage în mare parte legitimitatea și puterea sa.

În cazul Libiei, observăm că justiția depune eforturi fiind animată de dorința de a impune anumite schimbări, însă, tot acest demers nu a avut rezultatul dorit după ce regimul lui Mouammar Kadhafi a căzut. Astfel, sistemul judiciar de la acel moment nu a reușit să desfășoare procese echitabile împotriva membrilor regimului înlăturat, nu au fost respectate drepturile fundamentale ale acestora, și nici a celor reținuți care au făcut parte din puterea de stat ce mai rămăsese sau a milițiilor. În 2013, Parlamentul libanez, Congresul General Național a adoptat o lege prin care aliații vechiului regim nu puteau să ocupe funcții oficiale pentru o perioadă de un deceniu. Ulterior, au adoptat o lege ce privea justiția tranzițională, prin care se prevedea înființarea unei comisii de anchetă și reconciliere. Cu toate acestea, existau rezistențe ce veneau în contradicție cu măsurile luate, cum a fost refuzul Libiei de a transmite pe fiul lui Kadhafi, Saïf al-Islam Curții Penale Internaționale pentru a fi judecat.

În această situație, pe fonul colapsului securității, suveranitatea de stat era compromisă pe mai multe teritorii datorită lipsei controlului asupra manifestărilor violente (crime, tortură, asasinat, deplasarea forțată a populației). Se observă lipsa oricărei modalități de reconstrucție instituțională și de gestionare a regiunilor, cu atât mai mult cu cât unele dintre ele intraseră în rebeliune, în absența unui dialog politic între victimele regimului și cele care au apărut imediat după revoluție. Astfel că, exista pericolul începerii unui război civil de durată putea fi oprit prin reluarea dialogului între membrii vechiului regim și triburi și să asigure implementarea mecanismelor justiției și ale reconcilierii.¹ Prin urmare, constatăm că, în țările Maghreb implementarea anumitor mecanisme ale justiției tranziționale, în loc să aducă mai multă stabilitate a alimentat haos, permițând o revenire autoritară.

Încheiere

În țările Africii de Nord justiția tranzițională nu doar că a admis o revenire autoritară, dar în egală măsură a alimentat haos. Acesta este cazul Libiei, unde efortul justiției, amorsată de o manieră sporadică a cunoscut eșecuri din momentul căderii regimului lui Mouammar Kadhafi. Sistemul judiciar nu a fost în stare să asigure procese echitabile membrilor regimului căzut, precum nici drepturile fundamentale ale acestora, precum și celor reținuți ce s-au plasat în jurul embrionului statului ce a mai rămas sau milițiilor. Parlamentul libian, Congresul general

¹ Myriam Benraad. La justice transitionnelle dans le monde arabe: fortunes et infortunes. Institut français des relations internationales. In: Politique étrangère. 2014/3, p. 151-161. [Online]: <http://www.caim.info/revue-politique-etrangere-2014-3-page-151.htm> (Vizitat: 22.02.2023).

național, adoptase în 2013 o lege prin care împiedica alianții vechiului regim să ocupe funcții oficiale timp de un deceniu, apoi o lege privind justiția tranzițională, ce prevedea crearea unei comisii de anchetă și de reconciliere. Totuși, rezistențele erau viabile, după cum a arătat și refuzul Libiei de a transmite fiul lui Kadhafi, Saïf al-Islam Curții Penale Internaționale.

Pe fonul colapsului securității, violențele (crimele, tortura, asasinările, deplasarea forțată a populației) se generalizase și a compromis suveranitatea de stat pe teritorii întregi. Victimele regimului și cele care au apărut imediat după revoluție nu dispuneau de niciun recurs în lipsa unui dialog politic pe natura reconstrucției instituționale și a gestionării regiunilor, dintre care mai multe intraseră în rebeliune. Or, este prin reluarea acestui dialog, în special între membrii vechiului regim, miliții și triburi, care putea să stopeze pericolul aruncării în spectrul unui război civil de durată și să asigure repornirea lucrului indispensabil al memoriei, al justiției și al reconcilierii.

Referințe:

1. Amine A. Maroc: le sombre bilan de l'instance équité et réconciliation. Dans: Mouvement, 10 avril 2008. [Online]: <http://mouvements.info/maroc-le-sombre-bilan-de-linstance-equite-et-reconciliation/> (Vizitat: 22.02.2023).
2. Borneman J. Political Crime and the Memory of Loss. Bloomington: Indiana University Press, 2011. xiii, 243 p.
3. Center for International Justice & Accountability. Transitional Justice Initiatives. [Online]: <https://cja.org/what-we-do/transitional-justice-initiatives/> (Vizitat: 22.02.2023).
4. El Yazami. L'instance équité et réconciliation: transition politique, histoire et mémoire. Dossier „Mémoire et réconciliation”. Dans: Confluences Méditerranée, nr. 62 automne. 2007, p. 25-34.
5. Guénard M. L'Égypte a l'heure du retour des partisans de l'ancien régime. Dans: Le Monde, 6 mars 2014. [Online]: https://www.lemonde.fr/international/article/2014/03/06/l-egypte-a-l-heure-du-retour-des-partisans-de-l-ancien-regime_4378521_3210.html (Vizitat: 22.02.2023).
6. Human Rights Watch. Morocco's Truth Commission. Honoring Past Victims during an Uncertain Present. [Online]: <https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/morocco1105wcover.pdf>. (Vizitat: 22.02.2023).
7. Lamont C.K. Transitional justice and the Politics of Lustration in Tunisia. In: Middle East Institute, 26 December 2013. [Online]: <https://www.mei.edu/publications/transitional-justice-and-politics-lustration-tunisia> (Vizitat: 22.02.2023).
8. Les proches des „martyrs” de la révolution égyptienne consternés et furieux. Dans: Le Monde, 3 juin 2012. [Online]: https://www.lemonde.fr/afrique/article/2012/06/03/les-proches-des-martyrs-de-la-revolution-egyptienne-consternes-et-furieux_1711975_3212.html (Vizitat: 22.02.2023).
9. Mohamed W. Quand un juge égyptien condamne à mort 529 personnes d'un coup. Dans: Orient XXI, 28 mars 2014. [Online]: <https://orientxxi.info/magazine/quand-un-juge-egyptien-condamne-a-mort-529-personnes-d-un-coup.0552#&gid=1&pid=1> (Vizitat: 22.02.2023).
10. Moohsen-Finan K. Mémoire et réconciliation nationale au Maroc. Dans: Politique étrangère, été 2007, p. 327-338. [Online]: <https://www.cairn.info/revue-politique-etrangere-2007-2-page-327.htm> (Vizitat: 22.02.2023).
11. Myriam Benraad. La justice transitionnelle dans le monde arabe: fortunes et infortunes. Institut français des relations internationales. Dans: Politique étrangère. 2014/3, p. 151-161. [Online]: <http://www.cairn.info/revue-politique-etrangere-2014-3-page-151.htm> (Vizitat: 14.11.2023).
12. Osiel M. Juger les crimes de masse: la mémoire collective et le droit. Paris: Éditions du Seuil, 2006. 453 p.
13. Slyomovics S. Témoignages, écrits et silences: l'Instance Équité et Réconciliation (IER) marocaine et la réparation. Dans: L'Année du Maghreb 2008, p. 123-148. [Online]: <https://journals.openedition.org/anneemaghreb/435> (Vizitat: 22.02.2023).
14. Tunisie: les divisions se creusent au sein de Nidaa Tounes. Dans: Jeune Afrique, 14.04.2019. [Online]: <https://www.jeuneafrique.com/762924/politique/tunisie-les-divisions-se-creusent-au-sein-de-nidaa-tounes/> (Vizitat: 22.02.2023).

15. Vairel F. Le Maroc des années de plomb: Équité et Réconciliation? Dans: Politique africaine. 2004, n° 96, vol. 4, p. 181-195. [Online]: <https://www.cairn.info/journal-politique-africaine-2004-4-page-181.htm> (Vizitat: 22.02.2023).

16. Wilson R.A. The Politics of Truth and Reconciliation in South Africa: Legitimizing the Post-Apartheid State, Cambridge University Press, 2001. [Online]: <https://pdfs.semanticscholar.org/4dd2/327c978bf7d4c6a148673fd83e4fbef9953.pdf> (Vizitat: 22.02.2023).

Copyright©Abdelaziz MUKHTAR, 2023.

Contacts/Contacte/ Контакты:

MUKHTAR Abdelaziz,
Student-doctorand,
Universitatea Liberă Internațională din Moldova,
Chișinău, RepublicaMoldova.
52 Vlaicu Parcalab street, Chisinauu,
MD-2012 Republic of Moldova

E-mail: Abdelaziz.zizmur@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-7576-8733>
<https://doi.org/10.61753/1857-1999/2345-1963/2023.18-2.05>

Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale /
Moldavian Journal of International Law and International Relations /
Молдавский журнал международного права и международных отношений

2023, Issue 2, Volume 18, Pages 51-65.

ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963

Submitted: 15.05.2023 | Reviewed: 22.10.2023 | Accepted: 15.11.2023 | Published: 20.11.2023

<https://doi.org/10.61753/1857-1999/2345-1963/2023.18-2.06>

**TRIBUNA TÎNĂRULUI CERCETĂTOR
THE TRIBUNE OF YOUNG SCIENTISTS
ТРИБУНА МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ**

**DIALOGUL JUDICIAR ÎNTRE CURTEA EUROPEANĂ DE JUSTIȚIE
ȘI CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI**

**THE JUDICIAL DIALOGUE BETWEEN THE EUROPEAN COURT
OF JUSTICE AND THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS**

**СУДЕБНЫЙ ДИАЛОГ МЕЖДУ ЕВРОПЕЙСКИМ СУДОМ
И ЕВРОПЕЙСКИЙ СУД ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА**

PÎRVU Daniela* / PÎRVU Daniela / ПЫРВУ Даниела

ABSTRACT:

**THE JUDICIAL DIALOGUE BETWEEN THE EUROPEAN COURT OF JUSTICE
AND THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS**

*„The only way to predict the future is to build it”
(Peter Druker, 2009)*

Despite the evolution, recognizing fundamental rights on a case-by-case basis, the CJEU failed, however, to develop a complete system of fundamental rights protection, covering all areas of Community law and, subsequently, EU actions. Furthermore, due to the lack of specific references to fundamental rights in EU law, EU citizens have continued to rely on the protection system provided by the CEDO.

On the other hand, the CEDO referred less often to the jurisprudence of the CJEU, which was not totally unexpected. In fact, the CEDO's citation of CJEU judgments did not result from a need to legitimize its own jurisprudence in relation to the contracting states.

In the case of the CEDO, it rather proved that there is a consensus at the European level that could justify either a reversal of the jurisprudence or an evolutionary interpretation of a right guaranteed by the Convention.

Key words: *human rights, judicial dialogue, protection of human rights, fundamental human rights.*

JEL Classification: K33

Universal Decimal Classification: 341.231.148

*PÎRVU Daniela – student-doctorandă, Universitatea de Studii Europene din Moldova, Facultatea de Drept (Chișinău, Republica Moldova). Expet, PRO REORGANIZARE SRL, Iași, România. / PÎRVU Daniela – PhD student, University of European Studies of Moldova, Faculty of Law (Chisinau, Republic of Moldova). Expert, PRO REORGANIZARE SRL, Iasi, Romania. / ПЫРВУ Даниела – аспирантка, Европейский университет Молдовы, Юридический факультет (Кишинев, Республика Молдова). Эксперт, PRO REORGANIZARE SRL, Яссы, Румыния. <https://orcid.org/0000-0002-7675-1703> E-mail: proreorganizare@yahoo.com

РЕЗУМАТ:
DIALOGUL JUDICIAR ÎNTRE CURTEA EUROPEANĂ DE JUSTIȚIE
ȘI CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

„Singura cale de a prezice viitorul este să îl construiești”
(Peter Druker, 2009)

În ciuda evoluției, recunoscând drepturile fundamentale de la caz la caz, CJUE nu a reușit, totuși, să dezvolte un sistem complet de protecție a drepturilor fundamentale, care să acopere toate domeniile dreptului comunitar și, ulterior, acțiunile UE. În plus, din cauza lipsei de referințe specifice la drepturile fundamentale din legislația UE, cetățenii UE au apelat în continuare la sistemul de protecție oferit de CEDO.

De cealaltă parte, CEDO s-a referit mai rar la jurisprudența CJUE, ceea ce nu a fost total neașteptat. De fapt, citarea de către CEDO a hotărârilor CJUE nu a rezultat dintr-o necesitate de legitimare a propriei sale jurisprudențe în raport cu statele contractante.

În cazul CEDO, mai degrabă s-a dovedit că există un consens la nivel european care ar putea justifica fie o inversare a jurisprudenței, fie o interpretare evolutivă a unui drept garantat de Convenție.

Cuvinte cheie: drepturile omului, dialog judiciar, protecția drepturilor omului, drepturi fundamentale ale omului.

JEL Classification: K33.

CZU: 341.231.148

УДК: 341.231.148

РЕЗЮМЕ:
СУДЕБНЫЙ ДИАЛОГ МЕЖДУ ЕВРОПЕЙСКИМ СУДОМ И ЕВРОПЕЙСКИЙ СУД
ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА

«Единственный способ предсказать будущее — это построить его»
(Питер Друкер, 2009)

Несмотря на эволюцию, признавая основные права в каждом конкретном случае, СЕС не смог разработать полную систему защиты основных прав, охватывающую все области права Сообщества и, следовательно, действия ЕС. Более того, из-за отсутствия конкретных ссылок на основные права в законодательстве ЕС граждане ЕС продолжают полагаться на систему защиты, предоставляемую ЕСПЧ.

С другой стороны, ЕСПЧ реже ссылался на судебную практику СЕС, что не было полной неожиданностью. Фактически, цитирование ЕСПЧ решений СЕС не было вызвано необходимостью легитимизировать собственную судебную практику по отношению к договаривающимся государствам.

В случае с ЕСПЧ это скорее доказало наличие консенсуса на европейском уровне, который мог бы оправдать либо изменение судебной практики, либо эволюционное толкование права, гарантированного Конвенцией.

Ключевые слова: права человека, судебный диалог, защита прав человека, основные права человека.

JEL Classification: K33.

Atunci când abordăm problema dialogului judiciar dintre Curtea Europeană a Drepturilor Omului și Curtea de Justiție a Uniunii Europene, este important să determinăm trăsăturile comune dintre cele două jurisdicții. Ambele instanțe sunt jurisdicții supranaționale sau internaționale obligatorii. Crearea lor a vizat controlul judiciar extern asupra statelor membre. Mai mult, ambele instanțe au fost înființate pentru a asigura respectarea legislației tratatelor care le instituie. În același timp, ar trebui să analizăm și diferențele cruciale dintre cele două instituții judiciare¹. Este importantă redarea evoluției interrelației

¹ The Treaty of Lisbon. In: Official Journal of the European Union, 17.12.2007, nr. C 306.

dintre instanțele de la Strasbourg și Luxemburg, înainte și după intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona¹.

Astfel, este util să reamintim că cele două instanțe au fost învestite, la început, cu misiuni distincte: Curtea de la Strasbourg a fost creată pentru a garanta respectarea drepturilor consacrate în Convenția Europeană a Drepturilor Omului, adică „să asigure respectarea angajamentelor asumate de Înaltele Părți Contractante la Convenție și protocoalele acesteia”², așa cum este prevăzut de articolul 19 din Convenție. În temeiul articolului 32 al Convenției, „competența Curții se va extinde la toate problemele referitoare la interpretarea și aplicarea Convenției și a protocoalelor sale”³. Curtea din Luxemburg nu este și nu a fost niciodată o instanță pentru drepturile omului. Sarcina sa este de a asigura, în conformitate cu articolul 19, alineatul (1) din TUE⁴, că *lex terrae* este respectată în interpretarea și aplicarea tratatelor comunitare. O diferență crucială între cele două instanțe constă în relația respectivelor instanțe cu statele membre, care se reflectă în natura misiunii lor judiciare. În special, Curtea de la Strasbourg, în conformitate cu articolul 53 din Convenție⁵, urmărește să stabilească un nivel minim de protecție a drepturilor omului în toate statele membre. Convenția nu aspiră la armonizarea diferitelor sisteme de protecție a drepturilor fundamentale dezvoltate la nivel național, ci la asigurarea unei baze comune la care legislațiile naționale să se raporteze.

Hotărârile pronunțate de Curtea de la Strasbourg impun statelor pârâte o obligație legală de a adopta măsuri individuale sau generale pentru a asigura încălcarea drepturilor care le este imputată. Supravegherea statelor membre în ceea ce privește respectarea obligațiilor care decurg din Convenție are caracter subsidiar.

Acest lucru se reflectă în mod special în principiul epuizării căilor de atac interne, care este o condiție necesară pentru depunerea unei cereri la CEDO. Acest principiu presupune că nu poate fi sesizată Curtea de la Strasbourg înainte de utilizarea de către solicitant a tuturor căilor de atac la nivel național, inclusiv a instanțelor constituționale, după caz, care trebuie să fi examinat problemele de drepturile omului ridicate în discuție și în fața CEDO.

UE a fost înființată ca o entitate economică și, ca atare, a oferit persoanelor fizice și întreprinderilor drepturi economice, fără a prevedea un regim explicit și complet de protecție a drepturilor omului. Astfel, pentru CJUE, protecția drepturilor fundamentale în dreptul UE a fost întotdeauna privită cu referire la atingerea obiectivelor tratatelor UE. Spre deosebire de Curtea de la Strasbourg, Curtea de la Luxemburg este interpretul final al unui corp de drept separat, care este guvernat de principiul atribuirii de competențe. Dreptul Uniunii Europene are prioritate în dreptul intern al statelor membre și se bucură de efect direct. Astfel, Curtea de la Luxemburg joacă rolul unei instanțe supreme generale a Uniunii Europene, a cărei sarcină principală este procedura de pronunțare a unei hotărâri preliminare, care să garanteze primatul dreptului UE în fața dreptului național. Justiția UE nu este menită să asigure o protecție minimă a drepturilor fundamentale în Europa, ci o uniformitate a dreptului UE, bazată pe principiul egalității statelor membre. De aici, importanța principiului promovării recunoașterii reciproce în dreptul UE, pe baza valorilor comune din statele membre.

¹ Judgment of the Court (Grand Chamber), 26 February 2013. Stefano Melloni v Ministerio Fiscal. Request for a preliminary ruling from the Tribunal Constitucional (Spain). Police and judicial cooperation in criminal matters – European arrest warrant – Surrender procedures between Member States – Decisions rendered at the end of proceedings in which the person concerned has not appeared in person – Execution of a sentence pronounced in absentia – Possibility of review of the judgment. Case C-399/11. Luxembourg: European Court of Justice, 2013. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62011CJ0399> (Vizitat: 14.04.2023).

² Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale. Roma: Consiliul Europei, 1950. [Online]: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ron (Vizitat: 25.01.2023).

³ Ibid.

⁴ Tratatul de la Maastricht privind Uniunea Europeană. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 26.10.2012, nr. C 326/13 (0001 – 0390).

⁵ Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale. Roma: Consiliul Europei, 1950. [Online]: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ron (Vizitat: 25.01.2023).

Cu alte cuvinte, Curtea din Luxemburg asigură condiții de concurență echitabile între toate statele membre. Exemple recente de jurisprudență a CJUE, inclusiv cauza Melloni¹, demonstrează că protecția drepturilor fundamentale este urmărită numai în măsura în care nu subminează unitatea și eficacitatea dreptului UE². Cu toate acestea, o caracteristică inerentă a drepturilor omului este capacitatea sa de a trece frontierele și de a influența sistemele juridice ale statelor membre, dar și pe cele transnaționale, prin stabilirea principiilor și standardelor de interpretare a dreptului internațional, comune mai multor state pe baza valorilor lor comune.

Caracterul separat al regimului juridic de drepturile omului instituit de CEDO și cel al UE, într-o primă fază, derivă, așa cum s-a menționat deja, în mod esențial, din conținutul tratatelor care le-au instituit, însă procesul s-a dovedit a fi reversibil. Acest lucru s-a datorat, în principal, permeabilității treptate a dreptului comunitar către principiile drepturilor fundamentale ale omului, precum și apartenența dublă a statelor membre ale Comunității Europene la sistemul CEDO. Două repere au marcat dialogul judiciar dintre instanțele de la Strasbourg și Luxemburg: prima dintre ele fiind intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona din decembrie 2009³, prin care Carta drepturilor fundamentale⁴ devenea obligatorie pentru Uniunea Europeană. Al doilea este prezentarea avizului nr. 2/13, în decembrie 2014, de către CJUE⁵, care a susținut că aderarea UE la CEDO pe baza proiectului de acord negociat de Consiliul Europei și UE ar fi incompatibilă cu art. 6 (2) și Protocolul nr. 8 din TUE.

Cele 6 principii generale ale dreptului UE reflectă tradițiile legale ale statelor membre, prin urmare între cele două sisteme juridice internaționale a existat o „fertilizare reciprocă”⁶. Referindu-se la drepturile fundamentale ale omului prin jurisprudența sa, CJUE a stabilit o punte între ordinea juridică comunitară, pe de o parte, sistemele constituționale naționale deja existente și tratatele internaționale ratificate de statele sale membre, în special CEDO, pe de altă parte⁷.

Baza protecției drepturilor omului în UE rezidă în principiile generale ale dreptului CE, mai degrabă decât în dreptul național sau internațional, dar aceste principii au ajutat CJUE în afirmarea propriei sale autonomii instituționale în fața instanțelor naționale și în consolidarea supremației normative a dreptului comunitar. În cauza din 1970 al Internationale Handelsgesellschaft⁸, CJUE a proclamat că drepturile fundamentale, ca principii generale ale dreptului comunitar, sunt „inspirate de tradițiile constituționale comune statelor membre”⁹, subliniind simultan că protecția lor „trebuie asigurată în cadrul structurii și

¹ Judgment of the Court (Grand Chamber), 26 February 2013. Stefano Melloni v Ministerio Fiscal. Request for a preliminary ruling from the Tribunal Constitucional (Spain). Police and judicial cooperation in criminal matters – European arrest warrant – Surrender procedures between Member States – Decisions rendered at the end of proceedings in which the person concerned has not appeared in person – Execution of a sentence pronounced in absentia – Possibility of review of the judgment. Case C-399/11. Luxembourg: European Court of Justice, 2013. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62011CJ0399> (Vizitat: 14.04.2023).

² Benvenuti S. Access to justice in environmental matters: Which role for the European networks of judges? In: Journal for European Environmental & Planning Law. 2014, vol. 11, nr. 2, p. 163-182.

³ The Treaty of Lisbon. In: Official Journal of the European Union, 17.12.2007, nr. C 306.

⁴ Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 30.03.2010, nr. C 83/389 (389–405).

⁵ Opinion of the Court (Full Court) of 18 December 2014. Opinion pursuant to Article 218(11) TFEU. Opinion pursuant to Article 218(11) TFEU – Draft international agreement – Accession of the European Union to the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms – Compatibility of the draft agreement with the EU and FEU Treaties. Case Opinion 2/13. Luxembourg: European Court of Justice, 2014. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62013CV0002> (Vizitat: 21.04.2023).

⁶ Jans J. H. Judicial dialogue and judicial competition and global environmental law: A case study on the UNECE Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters. In: SSRN Electronic Journal, 2012. [Online]: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2155768> (Vizitat: 21.04.2023).

⁷ Jans J. H. Judicial dialogue and judicial competition and global environmental law: A case study on the UNECE Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters. In: SSRN Electronic Journal, 2012. [Online]: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2155768> (Vizitat: 21.04.2023).

⁸ Judgment of the Court of 17 December 1970. Internationale Handelsgesellschaft mbH v Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel. Reference for a preliminary ruling: Verwaltungsgericht Frankfurt am Main – Germany. Case 11-70. Luxembourg: European Court of Justice, 1970. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61970CJ0011> (Vizitat: 28.04.2023).

⁹ Judgment of the Court of 17 December 1970. Internationale Handelsgesellschaft mbH v Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel. Reference for a preliminary ruling: Verwaltungsgericht Frankfurt am Main – Germany. Case 11-70. Luxembourg:

obiectivelor Comunității”¹. În 1974, în cauza Nold², Curtea a adăugat că, în afară de tradițiile constituționale naționale, drepturile fundamentale ale Comunității s-ar putea baza pe acordurile internaționale la care statele membre sunt părți. În anul următor, în cauza Rutili³, Curtea de la Luxemburg s-a referit în mod explicit la CEDO.

CEDO a făcut, pentru prima dată, o trimitere explicită la jurisprudența CJCE în celebrul caz Marckx c. Belgiei, în 1979⁴. Prima citare de către CJUE a jurisprudenței CEDO a venit în 1996 (P v S and Cornwall County Council⁵). În anii premergători intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona⁶, referințele la jurisprudența CEDO au devenit o rutină. În acest fel, în epoca premergătoare adoptării Cartei europene, conștientizarea de către CJUE a dezvoltării jurisprudenței drepturilor omului de către CEDO i-a permis primei instanțe să recunoască o serie de drepturi fundamentale ca principii generale ale dreptului UE. Printre exemple se numără dreptul la protecția demnității umane și a integrității personale, dreptul la libertatea de exprimare, a egalității în fața legii, principiile procedurilor administrative contradictorii⁷.

În ciuda acestor evoluții, recunoscând drepturile fundamentale de la caz la caz, CJUE nu a reușit, totuși, să dezvolte un sistem complet de protecție a drepturilor fundamentale, care să acopere toate domeniile dreptului comunitar și, ulterior, acțiunile UE. În plus, din cauza lipsei de referințe specifice la drepturile fundamentale din legislația UE, cetățenii UE au apelat în continuare la sistemul de protecție oferit de CEDO. De cealaltă parte, CEDO s-a referit mai rar la jurisprudența CJUE, ceea ce nu a fost total neașteptat. De fapt, citarea de către CEDO a hotărârilor CJUE nu a rezultat dintr-o necesitate de legitimare a propriei sale jurisprudențe în raport cu statele contractante. În cazul CEDO, mai degrabă s-a dovedit că există un consens la nivel european care ar putea justifica fie o inversare a jurisprudenței, fie o interpretare evolutivă a unui drept garantat de Convenție. Numai în cazuri foarte specifice, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a fost invitată să se pronunțe indirect asupra compatibilității dreptului UE cu Convenția sau asupra situațiilor care intră în domeniul de aplicare a legislației UE. În aceste cazuri, citarea jurisprudenței CJUE a fost transformată într-o alegere impusă, întrucât obiectivul CEDO era de a demonstra aprobarea sau deferiarea față de CJUE în cazul judecării cauzelor care implică aplicarea legislației UE.

Interrelația continuă între jurisprudența de la Strasbourg și cea de la Luxemburg, precum și impunerea treptată a Uniunii Europene în domeniile libertății și bunăstării individuale, a determinat CEDO să-și clarifice poziția față de standardul de protecție a drepturilor fundamentale oferit de dreptul UE. În hotărârea din cauza Bosphorus⁸, Marea Cameră a CEDO a abordat problema responsabilității

European Court of Justice, 1970. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61970CJ0011> (Vizitat: 28.04.2023).

¹ Judgment of the Court of 17 December 1970. Internationale Handelsgesellschaft mbH v Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel. Reference for a preliminary ruling: Verwaltungsgericht Frankfurt am Main - Germany. Case 11-70. Luxembourg: European Court of Justice, 1970. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61970CJ0011> (Vizitat: 28.04.2023).

² Judgment of the Court of 14 May 1974. J. Nold, Kohlen- und Baustoffgroßhandlung v Commission of the European Communities. Case 4-73. Luxembourg: European Court of Justice, 1974. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61973CJ0004> (Vizitat: 05.05.2023).

³ Judgment of the Court of 28 October 1975. Roland Rutili v Ministre de l'intérieur. Reference for a preliminary ruling: Tribunal administratif de Paris – France. Public policy. Case 36-75. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61975CJ0036> (Vizitat: 12.05.2023).

⁴ Marckx v. Belgium, application no. 6833/74, Judgment of 13 June 1979. Strasbourg: European Court of Human Rights, 1979. [Online]: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-57534%22%7D> (Vizitat: 19.05.2023).

⁵ Judgment of the Court of 30 April 1996. P v S and Cornwall County Council. Reference for a preliminary ruling: Industrial Tribunal, Truro - United Kingdom. Equal treatment for men and women - Dismissal of a transsexual. Case C-13/94. Luxembourg: European Court of Justice, 1996. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61994CJ0013> (Vizitat: 14.07.2023).

⁶ The Treaty of Lisbon. In: Official Journal of the European Union, 17.12.2007, nr. C 306.

⁷ Diaconu I. Drepturile omului. București: Institutul Roman pentru Drepturile Omului, 1993.

⁸ Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Ireland, application no. 45036/98, judgment of 30 June 2005. Strasbourg: European Court of Human Rights, 2005. <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22fulltext%22%3A%22Bosphorus%22%2C%22documentcollectionid%22%3A%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22%3A%22001-69564%22%7D> (Vizitat: 02.06.2023).

RMDIRI, 2023, Nr. 2 (Vol. 18) <https://rmdiri.md/> ; <https://www.usem.md/md/p/rmdiri>

statelor membre în contextul măsurilor luate de acestea pentru a respecta obligațiile legale față de organizațiile internaționale, față de care au transferat parte din puterile lor suverane, în scopul intergrării comunitare. Curtea de la Strasbourg a formulat prezumția că un stat nu și-a îndeplinit atribuțiile în temeiul CEDO, în ce privește îndeplinirea obligațiilor legale care decurg din calitatea de membru al unei organizații internaționale, dacă sunt întrunite două condiții. În primul rând, prezumția se aplică numai dacă statul nu are nicio marjă de apreciere cu privire la modul de implementare a acestor obligații. În al doilea rând, organizația internațională relevantă trebuie să protejeze drepturile fundamentale într-o manieră care este echivalentă cu standardele CEDO. Aceasta este celebra prezumție de „protecție echivalentă” oferită de hotărârea din cauza Bosfor.

Este important de menționat că protecția echivalentă nu înseamnă protecție identică, ci protecție comparabilă. În plus, protecția trebuie să fie echivalentă, atât în ceea ce privește garanțiile drepturilor fundamentale substanțiale, cât și în mecanismul de supraveghere a exercitării drepturilor fundamentale. Curtea a subliniat că, în cazurile în care protecția drepturilor fundamentale este vădit deficitară, prezumția poate fi reținută. Este important de reținut, în ceea ce privește cauza Bosfor, că CEDO a stabilit că prezumția se aplică statelor membre UE. Curtea a acordat o importanță considerabilă Cartei europene, care nu devenise încă obligatorie, precum și jurisprudenței CJUE, care includea referințe ample la jurisprudența CEDO.

În ceea ce privește aspectul procedural al prezumției de „protecție echivalentă”, cauza Michaud¹ aduce o contribuție esențială la doctrina formulată prin decizia din cauza Bosfor. CEDO a apreciat că prezumția de protecție echivalentă nu se aplică atunci când „potențialul maxim al mecanismelor internaționale relevante pentru supravegherea drepturilor fundamentale nu a fost implementat”². În general, odată cu hotărârea din cauza Bosfor, CEDO și-a manifestat intenția de a evita conflictele cu instanța din Luxemburg. Forța juridică obligatorie a Cartei europene a declanșat o interacțiune suplimentară între CJUE și CEDO, iar relația dintre cele două instanțe a dobândit un nou dinamism în ceea ce privește dependența și dialogul judiciar reciproc. Pe de o parte, Carta a specificat și formalizat, de asemenea, interfața dintre cele două sisteme (al UE și al CEDO), proces care poate fi identificat în Preambulul Actului Unic European (1987)³ și în Tratatul de la Amsterdam (1997)⁴. Acest lucru nu este surprinzător, deoarece intrarea în vigoare a Cartei a implicat adăugarea unui nou instrument la sistemul de protecție a drepturilor fundamentale la nivel european.

Prin urmare, s-a resimțit o necesitate crescută de sistematizare a clauzelor concurente de protecție a drepturilor omului care provin din diferite surse de drept internațional și de la diverse niveluri de reglementare. Întrucât Uniunea și-a creat propriul sistem de drepturi fundamentale și întrucât cele mai multe dintre ele corespund drepturilor garantate și de CEDO, a fost necesară clarificarea oficială a termenilor de interacțiune dintre regimul de la Strasbourg și cel de la Luxemburg. Astfel, articolul 52 alineatul (3) din Cartă⁵ constituie puntea interpretativă a celor două regimuri. Carta afirmă că, fără a aduce atingere unei protecții mai extinse de către unul sau altul dintre forurile internaționale, sensul și domeniul de aplicare al drepturilor omului vor fi aceleași cu cele prevăzute de CEDO.

În plus, interpretările oficiale ale Cartei oferă o listă a articolelor care au aceeași semnificație cu articolele corespunzătoare ale CEDO, dar în cazul cărora domeniul de aplicare este mai larg. Articolul 53 consolidează puntea interpretativă dintre cele două sisteme, prin faptul că nicio dispoziție din Cartă nu va fi interpretată ca „restricționând sau afectând negativ drepturile recunoscute ale omului”⁶, printre altele,

¹ Michaud v. France, application no. 12323/11, judgement of 6 December 2012. Strasbourg: European Court of Human Rights, 2012. [Online]: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-115377%22%7D> (Vizitat: 09.06.2023).

² Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Ireland, application no. 45036/98, judgement of 30 June 2005. Strasbourg: European Court of Human Rights, 2005. [Online]:

<https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22fulltext%22:%5B%22Bosphorus%22%7D%22%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%22%22CHAMBER%22%7D%22itemid%22:%5B%22001-69564%22%7D> (Vizitat: 02.06.2023).

³ Actul Unic European. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 29.06.1987, nr. L 169 (1-28).

⁴ Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts. În: Official Journal of the European Union, 10.11.1997, nr. C 340 (1-144).

⁵ Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 30.03.2010, nr. C 83/389 (389-405).

⁶ Ibidem.

prin „*acorduri internaționale la care Uniunea sau toate statele membre sunt părți, inclusiv Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale*”¹.

Pe de altă parte, ca urmare a Tratatului de la Lisabona², în jurisprudența CJUE poate fi identificată o tendință a Curții de a utiliza Carta ca principal punct de referință. Această tendință a fost clar explicitată în 2010, în cauza DEB Deutsche Energiehandels und Beratungsgesellschaft mbH c. Germaniei^{3,4}, o cauză privind accesul la asistență juridică, înaintat Curții de o instanță germană cu referire la principiul general al protecției judiciare efective, dar soluționat de Curte cu referire la articolul 47 din Cartă. În aceeași ordine de idei, în cauza Samba Diouf^{5,6}, o cauză care viza dreptul de protecție judiciară efectivă în cadrul procedurilor de azil, Curtea nu a făcut nicio referire la CEDO sau la jurisprudența CEDO. În cauza Akzo Nobel^{7,8}, chiar dacă avizul de admisibilitate a cererii face referiri ample la jurisprudența relevantă a CEDO privind privilegiul profesional juridic acordat avocaților, hotărârea Curții nu a luat în considerare în mod expres jurisprudența CEDO și nici măcar nu a menționat articolul 52 (3) din Cartă.

Din partea sa, CEDO a început să se refere mai des la jurisprudența CJUE atunci când Carta a devenit obligatorie. Acest lucru nu este surprinzător, dacă privim retrospectiv la motivele inițiale care au determinat fiecare Curte să interacționeze cu jurisprudența celeilalte. Pentru CJUE, este o chestiune de legitimare a statutului său și a autonomiei dreptului UE față de jurisdicțiile naționale. Pentru CEDO, referirea la dreptul UE a oferit o bază pentru a demonstra consensul contemporan asupra drepturilor omului și pentru a moderniza interpretarea convenției. Prin urmare, odată cu intrarea în vigoare a Cartei, legislația UE a devenit relevantă pentru CEDO, deoarece, așa cum este adesea subliniat în jurisprudența din ultimii ani, Convenția Europeană a Drepturilor Omului „*este un instrument viu, care trebuie interpretat în condițiile actuale*”⁹.

Curtea de la Luxemburg a decis că proiectul de acord privind aderarea UE la CEDO nu era compatibil cu tratatele UE. CJUE a dat un aviz clar defavorabil, obiectând la aproape toate aspectele proiectului de acord de aderare. Reacția CEDO la Avizul nr. 2/13 a reflectat tendința pe care mulți specialiști de drept internațional le-au plasat în perspectiva că UE va adera la Convenție într-un viitor nu prea îndepărtat. Sentimentul a fost împărtășit pe scară largă de numeroși reprezentanți ai doctrinei juridice, care au elaborat analize despre subiect în săptămânile și lunile care au urmat transmiterii

¹ Besselink L. F. M. The EU and the European Convention of Human Rights after Lisbon: From 'Bosphorus' sovereign immunity to full scrutiny? In: SSRN Electronic Journal. 2008. [Online]: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1132788> (Vizitat: 26.05.2023).

² The Treaty of Lisbon. In: Official Journal of the European Union, 17.12.2007, nr. C 306.

³ Judgment of the Court (Second Chamber) of 22 December 2010. DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH v Bundesrepublik Deutschland. Reference for a preliminary ruling: Kammergericht – Germany. Effective judicial protection of rights derived from European Union law – Right of access to a court – Legal aid – National legislation refusing legal aid to legal persons in the absence of ‘public interest’. Case C-279/09. Luxembourg: European Court of Justice. 2010. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62009CJ0279> (Vizitat: 26.05.2023).

⁴ Lee M. Access to justice at EU Level in environmental law. In: SSRN Electronic Journal, 2012. [Online]: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2062252> (Vizitat: 26.05.2023).

⁵ Judgment of the Court (Second Chamber) of 28 July 2011. Brahim Samba Diouf v Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration. Reference for a preliminary ruling: Tribunal administratif – Luxembourg. Directive 2005/85/EC - Minimum standards on procedures in Member States for granting and withdrawing refugee status – ‘Decision taken on [the] application for asylum’ within the meaning of Article 39 of Directive 2005/85 – Application by a third country national for refugee status – Failure to provide reasons justifying the grant of international protection – Application rejected under an accelerated procedure – No remedy against the decision to deal with the application under an accelerated procedure – Right to effective judicial review. Case C-69/10. Luxembourg: European Court of Justice, 2011. [Online]: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-69/10> (Vizitat: 16.06.2023).

⁶ Polakiewicz J. EU law and the ECHR: Will EU accession to the European Convention on Human Rights square the circle? In: SSRN Electronic Journal, 2013. [Online]: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2331497> (Vizitat: 26.05.2023).

⁷ Judgment of the Court (Grand Chamber) of 14 September 2010. Akzo Nobel Chemicals Ltd and Akros Chemicals Ltd v European Commission. Appeal – Competition – Measures of inquiry – Commission’s powers of investigation – Legal professional privilege - Employment relationship between a lawyer and an undertaking – Exchanges of e-mails. Case C-550/07 P. Luxembourg: European Court of Justice, 2011. [Online]: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-550/07> (Vizitat: 23.06.2023).

⁸ Paris M. L. La Cour Européenne des Droits de L’Homme et le droit de l’union européenne, notamment la Charte des Droits Fondamentaux: Une gestion subtile entre ajustements systémiques et enrichissements mutuels. Dans: Blumann C., Decaux E., De la Rochère J. D. (eds.). L’Union européenne et les droits fondamentaux: Les nouveaux défis. Paris: Pedone, 2012.

⁹ Schmalenbach K. Struggle for exclusiveness: The ECJ and competing international tribunals. In: Buffard I. ș. a. (eds.). International law between universalism and fragmentation: Festschrift in honor of Gerhard Hafner. Leiden: Brill, 2009, p. 1045-1068.

avizului, unii dintre ei caracterizând avizul în termeni cum ar fi „excesiv”, „dezastru de neimaginat”, „o atitudine intransigentă” etc.¹.

Avizul nr. 2/13² formulează o poziție clară asupra problemei protecției efective a drepturilor fundamentale în UE, corelat cu principiul autonomiei dreptului UE, afirmând că protecția efectivă poate fi acceptabilă numai în contextul autonomiei dreptului UE. CJUE a afirmat că „autonomia de care se bucură legislația UE impune ca interpretarea acestor drepturi fundamentale să fie asigurată în cadrul structurii și obiectivelor UE”³. Putem urmări aici o legătură clară cu celebra hotărâre în cauza Kadi I⁴, în care CJUE a descris Tratatul CE drept „un sistem juridic autonom, care nu trebuie prejudiciat de un acord internațional”⁵. O importanță specială este acordată, în aviz⁶, obligației de încredere reciprocă dintre statele membre. Acest principiu necesită, în special în ceea ce privește Spațiul de Libertate, Securitate și Justiție (AFSJ), ca statele membre să respecte legislația UE și în special drepturile fundamentale ale UE, cu excepția circumstanțelor excepționale.

CJUE statuează principiul constituționalității încrederii reciproce, referindu-se la acesta ca fiind de importanță fundamentală în dreptul UE. Ceea ce este interesant de subliniat este faptul că avizul, prin argumentul privind încrederea reciprocă, dezvăluie o tensiune latentă între Luxemburg și Strasbourg privind problema protecției drepturilor fundamentale în AFSJ și, în special, în cazurile care se referă la Regulamentul de la Dublin⁷. De fapt, cazurile privind solicitantii de azil și mandatul european de arestare conduc la situații care diferențiază cele două instanțe, atunci când sunt solicitate să emită decizii asupra drepturilor fundamentale ale solicitanților de azil. CJUE trebuie să echilibreze, pe de o parte, un sistem bazat pe încredere reciprocă și recunoaștere reciprocă, și pe de altă parte, preocupările privind drepturile fundamentale ale omului. În schimb, așa cum s-a subliniat deja, obiectivul unic al CEDO este de a garanta un standard minim de protecție a drepturilor fundamentale. În acest sens, este de remarcat faptul

¹ Pedersen O. W. European environmental human rights and environmental rights: A long time coming? In: Georgetown International Environmental Law Review. 2008, vol. 21, nr. 1. [Online]: <https://ssrn.com/abstract=1122289> (Vizitat: 20.06.2023).

² Opinion of the Court (Full Court) of 18 December 2014. Opinion pursuant to Article 218(11) TFEU. Opinion pursuant to Article 218(11) TFEU – Draft international agreement – Accession of the European Union to the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms – Compatibility of the draft agreement with the EU and FEU Treaties. Case Opinion 2/13. Luxembourg: European Court of Justice, 2014. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62013CV0002> (Vizitat: 21.04.2023).

³ Opinion of the Court (Full Court) of 18 December 2014. Opinion pursuant to Article 218(11) TFEU. Opinion pursuant to Article 218(11) TFEU – Draft international agreement – Accession of the European Union to the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms – Compatibility of the draft agreement with the EU and FEU Treaties. Case Opinion 2/13. Luxembourg: European Court of Justice, 2014. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62013CV0002> (Vizitat: 21.04.2023).

⁴ Atapattu S. The right to a healthy life or the right to die polluted? The emergence of a human right to a healthy environment under international law. In: Tulane Environmental Law Journal. 2002, vol. 16, p. 65-126. [Online]: <https://journals.tulane.edu/index.php/elj/article/view/2083/1919> (Vizitat: 21.07.2023).

⁵ Judgment of the Court (Grand Chamber) of 3 September 2008. Yassin Abdullah Kadi and Al Barakaat International Foundation v Council of the European Union and Commission of the European Communities. Common foreign and security policy (CFSP) – Restrictive measures taken against persons and entities associated with Usama bin Laden, the Al-Qaeda network and the Taliban – United Nations – Security Council – Resolutions adopted under Chapter VII of the Charter of the United Nations – Implementation in the Community – Common Position 2002/402/CFSP – Regulation (EC) No 881/2002 Measures against persons and entities included in a list drawn up by a body of the United Nations – Freezing of funds and economic resources – Committee of the Security Council created by paragraph 6 of Resolution 1267 (1999) of the Security Council (Sanctions Committee) – Inclusion of those persons and entities in Annex I to Regulation (EC) No 881/2002 – Actions for annulment – Competence of the Community – Joint legal basis of Articles 60 EC, 301 EC and 308 EC – Fundamental rights – Right to respect for property, right to be heard and right to effective judicial review. Joined cases C-402/05 P and C-415/05 P. Luxembourg: European Court of Justice, 2011. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62005CJ0402> (Vizitat: 30.06.2023).

⁶ Opinion of the Court (Full Court) of 18 December 2014. Opinion pursuant to Article 218(11) TFEU. Opinion pursuant to Article 218(11) TFEU – Draft international agreement – Accession of the European Union to the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms – Compatibility of the draft agreement with the EU and FEU Treaties. Case Opinion 2/13. Luxembourg: European Court of Justice, 2014. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62013CV0002> (Vizitat: 21.04.2023).

⁷ Regulation (EU) No 604/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member State responsible for examining an application for international protection lodged in one of the Member States by a third-country national or a stateless person (The Dublin Regulation). In: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 29.06.2013, nr. L 180 (31-59).

că, înainte de aviz, CJUE a considerat că transferul solicitanților de azil către statul membru responsabil în cadrul Regulamentului de la Dublin¹ se bazează pe prezumția de încredere reciprocă. Cu toate acestea, hotărârile din cauza MSS² și cauza Tarakhel³ ale CEDO privind mecanismul Dublin au redus importanța încrederii reciproce în sistemul CJUE.

Potrivit hotărârii din cauzele MSS⁴ și Tarakhel⁵, la transferul unui solicitant de azil într-un stat membru, statul membru din care pleacă solicitantul ar putea încălca articolul 3 din Convenție, dacă știe sau ar trebui să știe că defectele sistemice în procedura de azil și condițiile de primire prezintă riscul ca individul să fie supus la tratament inuman sau degradant. În cauza Tarakhel⁶, CEDO a decis că, atunci când este stabilit riscul unui tratament inuman sau degradant, statul trebuie să efectueze o examinare completă și individualizată, indiferent de sursa riscului. În consecință, în cauza Tarakhel⁷, Curtea de la Strasbourg a decis că prezumția de conformitate este răsturnată și în cazul în care condițiile minime de cazare pentru familiile cu copii nu sunt îndeplinite în statul de transfer.

Astfel, contrar standardului CJUE, Curtea de la Strasbourg solicită o analiză de la caz la caz a existenței unui risc real de a încălca drepturile omului. În aviz, CJUE consideră că cerința unei analize de la caz la caz a riscurilor, în ciuda principiului încrederii reciproce, este „susceptibilă de a afecta echilibrul de bază al UE și de a submina autonomia dreptului UE”⁸. S-a susținut că obiecția bazată pe afectarea principiului încrederii reciproce formulată în Avizul 2/13 ar putea fi considerată o reacție împotriva cauzelor MSS⁹ și Tarakhel¹⁰. În orice caz, avizul CJUE arată clar că aderarea UE la Convenție nu ar putea afecta autonomia și eficacitatea dreptului UE. După avizul nr. 2/13 și după apariția inevitabilă a fisurilor din relația celor două instanțe, a apărut o întrebare cheie: CEDO va continua să aplice doctrina din cauza Bosfor în deciziile pe care le pronunță cu privire la statele membre UE?

După cum au argumentat Lize Glass și Jasper Krommendijk¹¹, au devenit posibile trei scenarii de bază: 1. Curtea de la Strasbourg va continua să pună în aplicare hotărârea din cauza Bosfor ca și cum nu ar fi existat avizul nr. 2/13; 2. CEDO va decide să abandoneze doctrina expusă în cauza Bosfor sau 3. ar putea exista o soluție intermediară, conform căreia CEDO va continua să aplice doctrina Bosfor, dar într-o manieră mai riguroasă. Mult așteptata hotărâre din cauza Avotiņš c. Letoniei¹² a fost pronunțată de Marea Cameră a Curții de la Strasbourg la 26 mai 2016. Curtea a confirmat prezumția din cauza Bosfor cu privire la o protecție echivalentă. Este important să subliniem că cele două instanțe continuă să

¹ Regulation (EU) No 604/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member State responsible for examining an application for international protection lodged in one of the Member States by a third-country national or a stateless person (The Dublin Regulation). In: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 29.06.2013, nr. L 180 (31-59).

² M.S.S. v. Belgium and Greece, application no. 30696/09, judgement of 21 January 2011. Strasbourg: European Court of Human Rights, 2011. [Online]: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-103050%22%7D> (Vizitat: 07.01.2023).

³ Tarakhel v. Switzerland, application no. 29217/12, judgement of 04.11.2014. Strasbourg: European Court of Human Rights, 2014. [Online]: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22002-10343%22%7D> (Vizitat: 28.07.2023).

⁴ M.S.S. v. Belgium and Greece, application no. 30696/09, judgement of 21 January 2011. Strasbourg: European Court of Human Rights, 2011. [Online]: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-103050%22%7D> (Vizitat: 07.01.2023).

⁵ Tarakhel v. Switzerland, application no. 29217/12, judgement of 04.11.2014. Strasbourg: European Court of Human Rights, 2014. [Online]: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22002-10343%22%7D> (Vizitat: 28.07.2023).

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem.

⁹ M.S.S. v. Belgium and Greece, application no. 30696/09, judgement of 21 January 2011. Strasbourg: European Court of Human Rights, 2011. [Online]: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-103050%22%7D> (Vizitat: 07.01.2023).

¹⁰ Tarakhel v. Switzerland, application no. 29217/12, judgement of 04.11.2014. Strasbourg: European Court of Human Rights, 2014. [Online]: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22002-10343%22%7D> (Vizitat: 28.07.2023).

¹¹ Glas L., Krommendijk J. From Opinion 2/13 to Avotiņš: Recent developments in the relationship between the Luxembourg and Strasbourg Court. In: Human Rights Law Review. 2016, vol. 17, nr. 2, p. 567–587. [Online]: <https://doi.org/10.1093/hrlr/ngw047> (Vizitat: 28.07.2023).

¹² Avotiņš v. Latvia, application no. 17502/07, Judgement of 23 May 2016. Strasbourg: European Court of Human Rights, 2016. [Online]: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22fulltext%22%3A%22Avotins%22%2C%22itemid%22%3A%22001-163114%22%7D> (Vizitat: 07.07.2023).

mențină deschise canalele de comunicare și interacțiunea la reuniunile bilaterale organizate la Luxemburg și la Strasbourg, chiar după Avizul nr. 2/13¹.

Aceste întâlniri între judecătorii Curții Europene a Drepturilor Omului și Curtea de Justiție a UE oferă posibilitatea judecătorilor de a dezbate situații care interesează ambele instanțe. Întrebarea care trebuie răspuns, având în vedere situația actuală dintre Curtea de la Strasbourg și Luxemburg, este dacă aderarea UE la CEDO este sau nu redundantă. Există o tentație de a conserva *status quo*-ul actual, mai ales că hotărârea din cauza Avotiņš² a confirmat, recent, că jurisprudența CJUE oferă, în principiu, o protecție echivalentă a drepturilor fundamentale conform Curții de la Strasbourg. Este adevărat că aderarea nu ar fi necesară doar în scopul unei bune cooperări între cele două instanțe. Ambele instanțe își urmează îndeaproape jurisprudența reciprocă și sunt dispuse, mai mult sau mai puțin, să facă ajustările necesare pentru a evita discrepanțele flagrante în ceea ce privește nivelul și modalitățile de protecție a drepturilor fundamentale.

Deferența unei curți față de jurisprudența celeilalte nu este suficientă pentru a păstra echilibrul delicat în cadrul unui mecanism judiciar cu mai multe părți, care prezintă o interconectivitate înaltă a tuturor componentelor sale. Observăm că relația dintre CJUE și CEDO, ca sisteme juridice privind drepturile omului la un mediu sănătos, s-a pliat pe jurisprudență, pe parcursul mai multor decenii de constituire a infrastructurilor instituționale a UE. Astfel, pe de o parte, toate statele membre ale CE / UE sunt și părți la CEDO și acceptă jurisdicția CEDO, pe de altă parte, sistemul juridic al Comunității Europene nu este obligat de CEDO – în niciun alt sens decât că CEDO și jurisprudența CEDO pot fi văzute ca făcând parte din tradițiile constituționale comune ale statelor membre - iar aderarea CE la CEDO nu a fost considerată oportună.

CJUE consideră Convenția Europeană a Drepturilor Omului ca un instrument care are forță juridică pentru Uniunea Europeană și, în special în ultimii zece ani, urmărește foarte îndeaproape, citează în mod regulat și încearcă să aplice în mod sistematic jurisprudența CEDO³. UE are un sistem juridic descentralizat, în care exercitarea competențelor, în raport cu persoanele fizice și juridice, este aproape întotdeauna încredințată statelor membre. În majoritatea cazurilor, legalitatea acțiunii statelor membre poate fi revizuită de către CJUE, fie direct, prin sesizarea Curții de către Comisia Europeană, fie indirect, pe bază sesizării din partea unei instanțe naționale. În cursul acestei revizuirii, CJUE poate examina conformitatea acțiunii statelor membre sau a corelării dintre cerințele normelor UE cu sistemul CEDO. Și conduita statelor membre, atunci când își exercită aceste competențe, poate fi, în principiu, supusă revizuirii ulterioare a CEDO, așa cum s-a demonstrat în hotărârea din cauza Bosfor, din 30 iunie 2005⁴.

Relația dintre CEDO și dreptul CE a fost menționată în mai multe cauze soluționate de CJUE, în cazul în care linia consecventă de până acum a CJUE a fost aceea că drepturile protejate de CEDO fac parte integrantă din ordinea juridică a Comunității Europene, deoarece CEDO face parte din tradițiile constituționale comune ale statelor membre. Cu toate acestea, trebuie observat că CJUE nu a acceptat niciodată argumentarea că aceasta ar face CJUE obligată să considere CEDO ca o parte a dreptului CE care creează atribuții asupra instituțiilor comunității, iar CJUE nu a pretins niciodată că ar fi legată de interpretările CEDO. De asemenea, instanța a respins, în mod explicit, faptul că deciziile CEDO pot avea vreun efect obligatoriu asupra CE, dar, de obicei, a evitat încălcarea drepturilor în moduri care ar conduce la responsabilizarea statelor membre în conformitate cu sistemul CEDO. Opinia CJUE conform

¹ Opinion of the Court (Full Court) of 18 December 2014. Opinion pursuant to Article 218(11) TFEU. Opinion pursuant to Article 218(11) TFEU – Draft international agreement – Accession of the European Union to the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms – Compatibility of the draft agreement with the EU and FEU Treaties. Case Opinion 2/13. Luxembourg: European Court of Justice, 2014. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62013CV0002> (Vizitat: 21.04.2023).

² Avotiņš v. Latvia, application no. 17502/07, Judgement of 23 May 2016. Strasbourg: European Court of Human Rights, 2016. [Online]: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22fulltext%22%3A%22Avotins%22%2C%22itemid%22%3A%22001-163114%22%7D> (Vizitat: 07.07.2023).

³ Kinsch P. Case law of the European Court of Human Rights on the application of (some of) the EU family regulations. In: Viarengo I, Villata F. C. (eds.). Planning the future of cross-border families: A path through coordination. London: Hart Publishing, 2020. 976 p.

⁴ Judicial cooperation in criminal matters in European Union fight against environmental crimes. Strasbourg: European Parliament, 2012. [Online]: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/155/judicial-cooperation-in-criminal-matters> (Vizitat: 04.03.2023).

căreia supremația dreptului CE, prin definiție, înseamnă că aquis-ul comunitar are prioritate și asupra normelor constituționale care vizează protejarea drepturilor omului a fost din ce în ce mai moderată, în sensul că s-a spus că dreptul CE încorporează norme ale drepturilor omului comune pentru tradițiile constituționale ale statelor membre.

În formularea drepturilor fundamentale care fac parte din legislația UE, CJUE a afirmat că CEDO are „o poziție specială”¹. Drepturile fundamentale, care sunt tratate ca parte integrantă a dreptului UE, pot fi utilizate pentru a contesta validitatea legislației UE sau a acțiunilor instituțiilor UE. Deci, de exemplu, în cauza *Elliniki Radiophonia Tileorassi (ERT)* [1991] I-2925^{2, 3}, CJUE a statuat că, în cazul în care un stat membru încearcă să se sustragă de la respectarea liberei circulații a mărfurilor și a serviciilor, justificarea sa trebuie să fie compatibilă cu principiile generale ale dreptului UE, inclusiv cu articolul 10 din CEDO⁴. Deși, la un anumit nivel, abordarea adoptată de CJUE în dezvoltarea noțiunii că drepturile fundamentale sunt parte integrantă a dreptului UE este binevenită, nu este lipsită de dificultăți de interpretare, care pot da naștere la tensiuni, în special cu privire la:

(a) faptul că drepturile fundamentale, în dreptul UE, sunt situate în cadrul libertăților economice, a însemnat că abordarea care le-a fost desemnată, în special necesitatea de a echilibra drepturile unul împotriva celuilalt și împotriva interesului public mai larg, nu este întotdeauna la fel de orientată pe drepturi, așa cum ar fi în cadrul sistemelor concepute special pentru protejarea drepturilor omului;

(b) insistența CJUE că legislația UE are întotdeauna prioritate asupra dreptului național, chiar și atunci când aceasta a constat într-o dispoziție privind drepturile fundamentale prevăzută într-o constituție națională, înseamnă că, în cazul în care există conflict între dreptul UE și dreptul intern, poate predomina abordarea UE, chiar dacă ar fi mai puțin exigentă;

(c) faptul că drepturile fundamentale există în dreptul UE numai așa cum sunt recunoscute și declarate de CJUE, de la caz la caz, conduce la incertitudine cu privire la definirea și sfera lor de aplicare.

În prezent, convențiile încheiate de Consiliu sunt considerate de CJUE ca parte a aquis-ului comunitar. Acest tip de cooperare juridică devine proactivă după extinderea competențelor CJUE în mai multe domenii rezervate anterior cooperării dintre statele membre ale CoE (cum ar fi justiția și afacerile interne). Printre instrumentele care au creat acest context este de menționat Acordul din 1987 dintre CoE și CE⁵ și Declarația comună din 2001 privind cooperarea și parteneriatul⁶, precum și MoU între CoE și UE semnat în 2007⁷. Acest din urmă document este legat, în principal, de stabilirea standardelor juridice comune și de cooperarea juridică dintre CJUE și CEDO în domenii precum statul de drept și libertățile fundamentale.

Acest acord a fost realizat pentru a asigura o aplicare uniformă a standardelor legale între aquis-ul comunitar și standardele CoE relevante, în special, în vederea faptului că aquis-ul ar trebui să fie în

¹ McIntyre O. The emerging European Community. Union jurisdiction in respect of environmental crime. 2009. [Online]: https://www.researchgate.net/publication/259975094_The_Emerging_European_Community_UnionJurisdiction_in_Respect_of_Environmental_Crime (Vizitat: 11.03.2023).

² *Elliniki Radiophonia Tileorassi AE v Dimotiki Etairia Pliroforissis and Sotirios Kouvelas*. Reference for a preliminary ruling from the Monomeles Protodikeio (Regional Court) Thessaloniki. Exclusive rights in the matter of radio and television broadcasting – Free movement of goods – Freedom to provide services – Rules on competition – Freedom of expression. Case C-260/89. Luxembourg: European Court of Justice, 1991. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:61989CJ0260> (Vizitat: 14.01.2023).

³ Orlando E. The evolution of EU policy and law in the environmental field: Achievements and current challenges. 2013. [Online]: https://www.iai.it/sites/default/files/TW_WP_21.pdf (Vizitat: 18.03.2023).

⁴ Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale. Roma: Consiliul Europei, 1950. https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ron (Vizitat: 25.01.2023).

⁵ Arrangement between the Council of Europe and the European Community concluded by exchange of letters on the consolidation and intensification of their co-operation. Council of Europe, European Community, 16.06.1987. [Online]: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804595c3> (Vizitat: 21.01.2023).

⁶ Joint Declaration on cooperation and partnership between the Council of Europe and the European Commission. Council of Europe, European Commission, 2001. [Online]: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804595c4> (Vizitat: 28.01.2023).

⁷ Memorandum of Understanding between the Council of Europe and the European Union. Council of Europe, European Union, 2007. [Online]: <https://rm.coe.int/16804e437b> (Vizitat: 04.02.2023).

concordanță cu instrumentele de bază ale dreptului internațional aplicabile în statele membre UE, precum Convenția Europeană a Drepturilor Omului¹. Cu toate acestea, această cooperare este marcată de o lipsă de reciprocitate, spre exemplu, reprezentanții CoE nu au dreptul de a participa la grupurile de lucru ale Consiliului UE sau de a participa la reuniunile COREPER (chiar și ca observatori), dar nu invers. Cu toate acestea, CoE a fost consultată de către Comisie, prin implicarea ONG-urilor care lucrează alături de CoE în domeniul drepturilor omului, de exemplu, în aspectele privind conflictele de competență în procedurile penale, prezumția de nevinovăție, anumite drepturi procedurale în procesul penal etc.

Începând cu momentul în care a pronunțat decizia din cauza Haegeman², CJUE a decis constant că dispozițiile unui acord încheiat de Comunitate fac parte integrantă din dreptul comunitar. Un acord al Comunității poate fi considerat ca un act al uneia dintre instituțiile Comunității, în sensul articolului 234 alineatul (1) litera (b) din Tratatul CE³, astfel încât CJUE este competentă să îl interpreteze fără a exista o legislație comunitară care să pună în aplicare acordul respectiv în dreptul comunitar. În cauza Haegeman⁴, în care s-au pus în discuție dispozițiile unui acord mixt, CJUE nu a făcut o distincție între acordurile individuale încheiate de Comunitate și acordurile mixte. Această distincție a fost făcută de Curte în cauza Demirel⁵, în care CJUE a făcut distincția între dispozițiile unui acord mixt care intra în jurisdicția Comunității și cele care intra în competența exclusivă a statelor membre, în acest ultim caz CJUE neavând competență de interpretare. De atunci, jurisprudența CJUE a confirmat această abordare.

Din articolele 220 și 292 din Tratatul CE⁶ rezultă competența exclusivă a CJUE de a interpreta astfel de acorduri. Articolul 292 din Tratatul CE prevede: „statele membre se angajează să nu supună o dispută privind interpretarea sau aplicarea prezentului tratat la alte metode de soluționare, altele decât cele prevăzute în acesta”⁷. Obiectivul și scopul acestei dispoziții este de a se asigura că dreptul comunitar este interpretat într-un mod consecvent, care poate fi obținut cel mai eficient făcând instanțele comunitare singurele instanțe care decid asupra chestiunilor de drept comunitar. Referirea la „acest tratat” din articolul 292 din Tratatul CE nu se referă doar la tratatul CE ca atare, ci și la legislația secundară.

Referințe:

1. Actul Unic European. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 29.06.1987, nr. L 169 (1-28).
2. Adger W. Neil scales of governance and environmental justice for adaptation and mitigation of climate change. In: Journal of International Development. 2001, vol. 13, nr. 7, p. 921-931. [Online]: <https://doi.org/10.1002/jid.833> (Vizitat: 11.02.2023).
3. Arrangement between the Council of Europe and the European Community concluded by exchange of letters on the consolidation and intensification of their co-operation. Council of Europe, European Community, 16.06.1987. [Online]: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804595c3> (Vizitat: 21.01.2023).

¹ Adger W. Neil scales of governance and environmental justice for adaptation and mitigation of climate change. In: Journal of International Development, 2001, vol. 13, nr. 7, p. 921-931. [Online]: <https://doi.org/10.1002/jid.833> (Vizitat: 25.03.2023).

² Judgment of the Court of 30 April 1974. R. & V. Haegeman v Belgian State. Reference for a preliminary ruling: Tribunal de première instance de Bruxelles – Belgium. Case 181-73. Luxembourg: European Court of Justice, 1974. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61973CJ0181> (Vizitat: 25.03.2023).

³ Tratatul de la Maastricht privind Uniunea Europeană. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 26.10.2012, nr. C 326/13 (0001 – 0390).

⁴ Judgment of the Court of 30 April 1974. R. & V. Haegeman v Belgian State. Reference for a preliminary ruling: Tribunal de première instance de Bruxelles - Belgium. Case 181-73. Luxembourg: European Court of Justice, 1974. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61973CJ0181> (Vizitat: 25.03.2023).

⁵ Judgment of the Court of 30 September 1987. Meryem Demirel v Stadt Schwäbisch Gmünd. Reference for a preliminary ruling: Verwaltungsgericht Stuttgart - Germany. Association agreement between the EEC and Turkey – Freedom of movement for workers. Case 12/86. Luxembourg: European Court of Justice, 1987. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A61986CJ0012> (Vizitat: 11.02.2023).

⁶ Tratatul de la Maastricht privind Uniunea Europeană. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 26.10.2012, nr. C 326/13 (0001 – 0390).

⁷ Ibidem.

4. Atapattu S. The right to a healthy life or the right to die polluted? The emergence of a human right to a healthy environment under international law. In: Tulane Environmental Law Journal. 2002, vol. 16, p. 65-126. [Online]: <https://journals.tulane.edu/index.php/elj/article/view/2083/1919> (Vizitat: 21.07.2023).
5. Avotiņš v. Latvia, application no. 17502/07, Judgement of 23 May 2016. Strasbourg: European Court of Human Rights, 2016. [Online]: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22fulltext%22:%5B%22Avotins%22%2C%22itemid%22:%5B%22001-163114%22%5D%7D> (Vizitat: 07.07.2023).
6. Benvenuti S. Access to justice in environmental matters: Which role for the European networks of judges? In: Journal for European Environmental & Planning Law. 2014, vol. 11, nr. 2, p. 163-182. [Online]: <https://doi.org/10.1163/18760104-01102007> (Vizitat: 11.02.2023).
7. Besselink L. F. M. The EU and the European Convention of Human Rights after Lisbon: From 'Bosphorus' sovereign immunity to full scrutiny? In: SSRN Electronic Journal, 2008. [Online]: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1132788> (Vizitat: 02.06.2023).
8. Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Ireland, application no. 45036/98, judgement of 30 June 2005. Strasbourg: European Court of Human Rights, 2005. [Online]: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22fulltext%22:%5B%22Bosphorus%22%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22:%5B%22001-69564%22%5D%7D> (Vizitat: 02.06.2023).
9. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 30.03.2010, nr. C 83/389 (389-405).
10. Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale. Roma: Consiliul Europei, 1950. [Online]: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ron (Vizitat: 25.01.2023).
11. Diaconu I. Drepturile omului. București: Institutul Roman pentru Drepturile Omului, 1993. 222 p.
12. Elliniki Radiophonia Tileorassi AE v Dimotiki Etairia Pliroforissis and Sotirios Kouvelas. Reference for a preliminary ruling from the Monomeles Protodikeio (Regional Court) Thessaloniki. Exclusive rights in the matter of radio and television broadcasting – Free movement of goods – Freedom to provide services – Rules on competition – Freedom of expression. Case C-260/89. Luxembourg: European Court of Justice, 1991. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:61989CJ0260> (Vizitat: 14.01.2023).
13. Glas L., Krommendijk J. From Opinion 2/13 to Avotiņš: Recent developments in the relationship between the Luxembourg and Strasbourg Court. In: Human Rights Law Review, 2016, vol. 17, nr. 2, p. 567-587. [Online]: <https://doi.org/10.1093/hrlr/ngw047> (Vizitat: 11.02.2023).
14. Jans J. H. Judicial dialogue and judicial competition and global environmental law: A case study on the UNECE Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters. In: SSRN Electronic Journal, 2012. [Online]: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2155768> (Vizitat: 21.04.2023).
15. Joint Declaration on cooperation and partnership between the Council of Europe and the European Commission. Council of Europe, European Commission, 2001. [Online]: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804595c4> (Vizitat: 28.01.2023).
16. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 14 September 2010. Akzo Nobel Chemicals Ltd and Akros Chemicals Ltd v European Commission. Appeal – Competition – Measures of inquiry – Commission's powers of investigation – Legal professional privilege – Employment relationship between a lawyer and an undertaking – Exchanges of e-mails. Case C-550/07 P. Luxembourg: European Court of Justice, 2011. [Online]: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-550/07> (Vizitat: 23.06.2023).
17. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 3 September 2008. Yassin Abdullah Kadi and Al Barakaat International Foundation v Council of the European Union and Commission of the European Communities. Common foreign and security policy (CFSP) – Restrictive measures taken against persons and entities associated with Usama bin Laden, the Al-Qaeda network and the Taliban – United Nations – Security Council – Resolutions adopted under Chapter VII of the Charter of the United Nations – Implementation in the Community – Common Position 2002/402/CFSP – Regulation (EC) No 881/2002 Measures against persons and entities included in a list drawn up by a body of the United Nations – Freezing of funds and economic resources – Committee of the Security Council created by paragraph 6 of Resolution 1267 (1999) of the Security Council (Sanctions Committee) – Inclusion of those persons and entities in Annex I to Regulation (EC) No 881/2002 – Actions for annulment – Competence of the Community – Joint legal basis of Articles 60 EC, 301 EC and 308 EC – Fundamental rights – Right to respect for property, right to be heard and right to effective judicial review. Joined cases C-402/05 P and C-415/05 P. Luxembourg: European Court of Justice, 2011. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62005CJ0402> (Vizitat: 30.06.2023).
18. Judgment of the Court (Grand Chamber), 26 February 2013. Stefano Melloni v Ministerio Fiscal. Request for a preliminary ruling from the Tribunal Constitucional (Spain). Police and judicial cooperation in criminal matters – **RMDIRI, 2023, Nr. 2 (Vol. 18)** <https://rmdir.md/> ; <https://www.usem.md/md/p/rmdir>

European arrest warrant – Surrender procedures between Member States – Decisions rendered at the end of proceedings in which the person concerned has not appeared in person – Execution of a sentence pronounced in absentia – Possibility of review of the judgment. Case C- 399/11. Luxembourg: European Court of Justice, 2013. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62011CJ0399> (Vizitat: 14.04.2023).

19. Judgment of the Court (Second Chamber) of 22 December 2010. DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH v Bundesrepublik Deutschland. Reference for a preliminary ruling: Kammergericht – Germany. Effective judicial protection of rights derived from European Union law – Right of access to a court – Legal aid – National legislation refusing legal aid to legal persons in the absence of ‘public interest’. Case C-279/09. Luxembourg: European Court of Justice, 2010. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62009CJ0279> (Vizitat: 26.05.2023).

20. Judgment of the Court (Second Chamber) of 28 July 2011. Brahim Samba Diouf v Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration. Reference for a preliminary ruling: Tribunal administratif – Luxembourg. Directive 2005/85/EC – Minimum standards on procedures in Member States for granting and withdrawing refugee status – ‘Decision taken on [the] application for asylum’ within the meaning of Article 39 of Directive 2005/85 – Application by a third country national for refugee status – Failure to provide reasons justifying the grant of international protection – Application rejected under an accelerated procedure – No remedy against the decision to deal with the application under an accelerated procedure – Right to effective judicial review. Case C-69/10. Luxembourg: European Court of Justice, 2011. [Online]: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-69/10> (Vizitat: 16.06.2023).

21. Judgment of the Court of 14 May 1974. J. Nold, Kohlen- und Baustoffgroßhandlung v Commission of the European Communities. Case 4-73. Luxembourg: European Court of Justice, 1974. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61973CJ0004> (Vizitat: 05.05.2023).

22. Judgment of the Court of 17 December 1970. Internationale Handelsgesellschaft mbH v Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel. Reference for a preliminary ruling: Verwaltungsgericht Frankfurt am Main – Germany. Case 11-70. Luxembourg: European Court of Justice, 1970. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61970CJ0011> (Vizitat: 28.04.2023).

23. Judgment of the Court of 28 October 1975. Roland Rutili v Ministre de l'intérieur. Reference for a preliminary ruling: Tribunal administratif de Paris – France. Public policy. Case 36-75. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61975CJ0036> (Vizitat: 12.05.2023).

24. Judgment of the Court of 30 April 1974. R. & V. Haegeman v Belgian State. Reference for a preliminary ruling: Tribunal de première instance de Bruxelles – Belgium. Case 181-73. Luxembourg: European Court of Justice, 1974. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61973CJ0181> (Vizitat: 25.03.2023).

25. Judgment of the Court of 30 April 1996. P v S and Cornwall County Council. Reference for a preliminary ruling: Industrial Tribunal, Truro – United Kingdom. Equal treatment for men and women – Dismissal of a transsexual. Case C-13/94. Luxembourg: European Court of Justice, 1996. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61994CJ0013> (Vizitat: 14.07.2023).

26. Judgment of the Court of 30 September 1987. Meryem Demirel v Stadt Schwäbisch Gmünd. Reference for a preliminary ruling: Verwaltungsgericht Stuttgart – Germany. Association agreement between the EEC and Turkey – Freedom of movement for workers. Case 12/86. Luxembourg: European Court of Justice, 1987. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A61986CJ0012> (Vizitat: 11.02.2023).

27. Judicial cooperation in criminal matters in European Union fight against environmental crimes. Strasbourg: European Parliament, 2012. [Online]: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/155/judicial-cooperation-in-criminal-matters> (Vizitat: 04.03.2023).

28. Kinsch P. Case law of the European Court of Human Rights on the application of (some of) the EU family regulations. In: Viarengo I., Villata F. C. (eds.). Planning the future of cross-border families: A path through coordination. London: Hart Publishing, 2020. 976 p.

29. Lee M. Access to justice at EU Level in environmental law. In: SSRN Electronic Journal, 2012. [Online]: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2062252> (Vizitat: 11.02.2023).

30. Lock T. Beyond Bosphorus: The European Court of Human Rights' case law on the responsibility of member states of international organizations under the European Convention on Human Rights. In: Human Rights Law Review, 2010, vol. 10, nr. 3, p. 529-545. [Online]: <https://doi.org/10.1093/hrlr/ngq022> (Vizitat: 11.02.2023).

31. Lock T. The ECJ and the ECtHR: The future relationship between the two European courts. In: The Law and Practice of International Courts and Tribunals, 2009, vol. 8, nr. 3, p. 375-398. [Online]: <https://doi.org/10.1163/156918509x12537882648426> (Vizitat: 02.06.2023).

32. M.S.S. v. Belgium and Greece, application no. 30696/09, judgement of 21 January 2011. Strasbourg: European Court of Human Rights, 2011. [Online]: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-103050%22%7D> (Vizitat: 07.01.2023).

33. *Marckx v. Belgium*, application no. 6833/74, Judgment of 13 June 1979. Strasbourg: European Court of Human Rights, 1979. [Online]: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57534%22%5D%7D> (Vizitat: 19.05.2023).
34. McIntyre O. *The emerging European Community. Union jurisdiction in respect of environmental crime*. 2009. [Online]:
35. Memorandum of Understanding between the Council of Europe and the European Union. Council of Europe, European Union, 2007. [Online]: <https://rm.coe.int/16804e437b> (Vizitat: 04.02.2023).
36. *Michaud v. France*, application no. 12323/11, judgement of 6 December 2012. Strasbourg: European Court of Human Rights, 2012. [Online]: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-115377%22%5D%7D> (Vizitat: 09.06.2023).
37. Opinion of the Court (Full Court) of 18 December 2014. Opinion pursuant to Article 218(11) TFEU. Opinion pursuant to Article 218(11) TFEU – Draft international agreement – Accession of the European Union to the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms – Compatibility of the draft agreement with the EU and FEU Treaties. Case Opinion 2/13. Luxembourg: European Court of Justice, 2014. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62013CV0002> (Vizitat: 21.04.2023).
38. Orlando E. *The evolution of EU policy and law in the environmental field: Achievements and current challenges*. 2013. [Online]: https://www.iai.it/sites/default/files/TW_WP_21.pdf (Vizitat: 18.03.2023).
39. Paris M. L. *La Cour Européenne des Droits de L'Homme et le droit de l'union européenne, notamment la Charte des Droits Fondamentaux: Une gestion subtile entre ajustements systémiques et enrichissements mutuels*. Dans: Blumann C., Decaux E., De la Rochère J. D. (eds.), *L'Union européenne et les droits fondamentaux: Les nouveaux défis*. Paris: Pedone, 2012.
40. Pedersen O. W. *European environmental human rights and environmental rights: A long time coming?* In: *Georgetown International Environmental Law Review*, 2008, vol. 21, nr. 1. [Online]: <https://ssrn.com/abstract=1122289> (Vizitat: 20.06.2023).
41. Petersmann E. U. *Judging judges: From 'principal-agent theory' to 'constitutional justice' in multilevel 'judicial governance' of economic cooperation among citizens*. In: *SSRN Electronic Journal*, 2008, Society of International Economic Law (SIEL) Inaugural Conference 2008 Paper. [Online]: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1147060> (Vizitat: 11.02.2023).
42. Polakiewicz J. *EU law and the ECHR: Will EU accession to the European Convention on Human Rights square the circle?* In: *SSRN Electronic Journal*, 2013. [Online]: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2331497> (Vizitat: 11.02.2023).
43. Regulation (EU) No 604/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member State responsible for examining an application for international protection lodged in one of the Member States by a third-country national or a stateless person (The Dublin Regulation). In: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, 29.06.2013, nr. L 180 (31-59).
44. Schmalenbach K. *Struggle for exclusiveness: The ECJ and competing international tribunals*. In: Buffard I. ș. a. (eds.), *International law between universalism and fragmentation: Festschrift in honor of Gerhard Hafner*. Leiden: Brill, 2009, p. 1045-1068.
45. *Tarakhel v. Switzerland*, application no. 29217/12, judgement of 04.11.2014. Strasbourg: European Court of Human Rights, 2014. [Online]: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22002-10343%22%5D%7D> (Vizitat: 28.07.2023).
46. *The Treaty of Lisbon*. In: *Official Journal of the European Union*, 17.12.2007, nr. C 306.
47. *Tratatul de la Maastricht privind Uniunea Europeană*. In: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, 26.10.2012, nr. C 326/13 (0001 – 0390).
48. *Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts*. In: *Official Journal of the European Union*, 10.11.1997, nr. C 340 (1–144).

Copyright©Daniela PÎRVU, 2023.

Contacts/Contacte/ Контакты:

PÎRVU Daniela,

Student-doctorandă, Universitatea de Studii Europene din Moldova,

Facultatea de Drept, Chișinău, Republica Moldova.

Expert, PRO REORGANIZARE SRL, Iași, România.

E-mail: proreorganizare@yahoo.com

<https://orcid.org/0000-0002-7675-1703>

<https://doi.org/10.61753/1857-1999/2345-1963/2023.18-2.06>

RUBRICA REVISTEI

OUR JOURNAL

О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ

**CONSILIUL REDACȚIONAL AL REVISTEI
„REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL
ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE”**

**EDITORIAL BOARD (CONSILIUM)
OF THE „MOLDAVIAN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW
AND INTERNATIONAL RELATIONS”**

**РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ
„МОЛДАВСКОГО ЖУРНАЛА МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА
И МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ”**

BURIAN Alexandru.

Doctor habilitat în drept, profesor universitar, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar (ret.), Director al Institutului de Cercetări Strategice al Universității de Studii Europene din Moldova, Președinte al Asociației de Drept Internațional din Republica Moldova, Chișinău, Republica Moldova) – *Redactor-șef*.

BURIAN Alexander.

Doctor of Juridical Sciences, Professor, Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador (ret.), Director of The Institute for Strategic Studies of The European University of Moldova, President of the Moldavian Association of International Law, (Chisinau, The Republic of Moldova) – *Editor-in-chief*.

БУРИАН Александр Дмитриевич.

Доктор юридических наук, профессор, Чрезвычайный и Полномочный посол (в отставке), Директор Института стратегических исследований Европейского университета Молдовы, Президент Молдавской Ассоциации международного права, (Кишинев, Республика Молдова) – *Главный редактор*.

E-mail: alexandrurian@yahoo.com; alexandrurian@mail.ru

<https://orcid.org/0000-0001-5761-7456>

Scopus Author ID - 57204128316

<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57204128316>

<https://www.webofscience.com/wos/author/record/JLM-1530-2023>

CHINDÎBALIUC Oleana.

Doctor în științe politice, conferențiar universitar, cercetător științific superior, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, (Chișinău, Republica Moldova). – *Redactor-șef adjunct, Președinte al colegiului de redacție*.

KINDIBALYK Olyana.

PhD in Political Sciences, Associate Professor, Senior Researcher, Institute of Legal, Political and Sociological Research, (Chisinau, The Republic of Moldova). – *Deputy Editor-in-chief, Head of Editorship*.

КИНДЫБАЛЮК Оляна Игоревна.

Кандидат политических наук, доцент, старший научный сотрудник, Институт юридических, политических и социологических исследований, (Кишинев, Республика Молдова). – *Заместитель главного редактора, Председатель редакционной коллегии*.

E-mail: olyana.kindibalyk@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-9859-7279>

LISENCO Vladlena.

Doctor habilitat în drept, conferențiar universitar, Universitatea din Tiraspol „Taras Șevcenco” (Tiraspol, Republica Moldova). – *Redactor-șef adjunct*.

LISENCO Vladlena.

Doctor of Juridical Sciences, Associate Professor, The Tiraspol University „Taras Shevchenko” (Tiraspol, The Republic of Moldova). – *Deputy Editor-in-chief*.

ЛЫСЕНКО Владлена.

Доктор юридических наук, доцент, Тираспольский университет им. Т.Г.Шевченко (Тирасполь, Республика Молдова). – *Заместитель главного редактора*.

E-mail: vlada.lisenco@mail.ru ; vlada.lisenco@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9846-2750>

CHIRTOACĂ Natalia.

Doctor în drept, profesor universitar, cercetător științific coordonator, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice (Chișinău, Republica Moldova) – *Secretar științific.*

CHIRTOACA Natalia.

Ph.D in Law, Professor, leading researcher, Institute for Legal, Political and Sociological Research (Chisinauu, The Republic of Moldova) – *Scientific secretary.*

КИРТОАКЭ Наталия Михайловна.

Кандидат юридических наук, профессор, ведущий научный сотрудник, Институт юридических, политических и социологических исследований (Кишинев, Республика Молдова) – *Ученый секретарь.*

E-mail: natalia.chirtoaca@gmail.com

ANGEL Jose Luis IRIARTE.

Doctor în drept, profesor universitar, Vicerector al Universității Publice din Navarra (Spania) – *Membro al consiliului redacțional.*

ANGEL Jose Luis IRIARTE.

Doctor of Law, Professor, Vicerector of The Navarra Public University (Spain) – *Member of editorial board.*

АНХЕЛ Хосе Луис ИРИАРТЕ.

Доктор права, профессор, проректор Наваррского публичного университета, (Испания) – *Член редакционного совета.*

E-mail: jluis.iriarte@unavarra.es

<https://orcid.org/0000-0002-2353-5003>

[Scopus Author ID 57219652763;](https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57219652763)

<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57219652763>

[Web of Science ResearcherID.AAB-1403-2019](https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57219652763)

ABASHIDZE Aslan.

Doctor habilitat în drept, profesor universitar, Șef catedră Drept Internațional, Universitatea Prieteniei Popoarelor din Rusia, Vice-Președinte al Comisiei ONU pentru drepturile economice, sociale și culturale (Federația Rusă) – *Membro al consiliului redacțional.*

ABASHIDZE Aslan.

Doctor of Juridical Sciences, Professor, Head of the Department of International Law, The Peoples' Friendship University of Russia, Deputy Chairman of the UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR) – (The Russian Federation) – *Member of editorial board.*

АБАШИДЗЕ Аслан Хусейнович.

Доктор юридических наук, профессор, зав. кафедрой международного права РУДН, Заместитель председателя Комитета ООН по экономическим, социальным и культурным правам (Российская Федерация) – *Член редакционного совета.*

E-mail: aslan.abashidze@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0012-8795>

Scopus Author ID: 56364775300

<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56364775300>

<https://www.webofscience.com/wos/author/record/2307757>

FUEREA Augustin.

Doctor în drept, profesor universitar, Universitatea din București (România) – *Membro al consiliului redacțional.*

FUEREA Augustin.

Doctor of Law, Professor, The University of Bucharest (Romania) – *Member of editorial board.*

ФУЕРЕА Августин.

Доктор права, профессор, Бухарестский государственный университет (Румыния) – *Член редакционного совета.*

E-mail: augustinfuerea@yahoo.com, augustin.fuerea@univnt.ro

<https://orcid.org/0009-0005-9769-9720>

BROCKOVA Katarina.

Doctor în drept, Profesor universitar asociat, Catedra drept internațional, Facultatea Relații Internaționale, Universitatea Economică din Bratislava (Bratislava, Republica Slovacă) – *Membru al consiliului redacțional.*

BROCKOVÁ Katarína.

PhD. In Law, Associate professor, Department of International Law, Faculty of International Relations, University of Economics in Bratislava (Bratislava, The Slovak Republic) – *Member of editorial board.*

БРОЦКОВА Катарина.

Кандидат юридических наук, доцент, Кафедра международного права, Факультет международных отношений, Экономический университет в Братиславе (Братислава, Республика Словакия) – *Член редакционного совета.*

E-mail: katarina@brocko.sk

<https://orcid.org/0000-0002-4681-2018> <https://orcid.org/0000-0002-3159-5460>

Scopus Author ID: 57189035130

<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57189035130>

DERGACHEV Vladimir.

Doctor în științe geografice, profesor, expert în geopolitică, redactor-șef, autor și proprietar al portalului Internet „Institutul de geopolitică” (Odesa, Ucraina). – *Membru al consiliului redacțional.*

DERGACHEV Vladimir.

Doctor of Geographical Sciences, Professor, expert in geopolitics, editor-in-chief, author and owner of the Internet portal „Institute of Geopolitics” (Odessa, Ukraine). – *Member of editorial board.*

ДЕРГАЧЕВ Владимир Александрович.

Доктор географических наук, профессор, эксперт в геополитике, главный редактор, автор и владелец Интернет-портала «Институт геополитики» <http://www.dergachev.ru>. (Одесса, Украина). – *Член редакционного совета.*

E-mail: admin@dergachev.ru ;

<http://www.dergachev.farlep.net/> ; <http://www.dergachev.ru/>

<https://orcid.org/0009-0004-3046-1067>

DYULGEROVA Nina Angelova.

Doctor habilitat în economie, doctor în istorie, profesor universitar, Catedra Relații Internaționale și Științe Politice, Universitatea Liberă din Varna „Chernorizec Hrabar” (Varna, Bulgaria) – *Membru al consiliului redacțional.*

DYULGEROVA Nina Angelova.

Doctor of Economic Sciences (management and security), Ph.D. in History, Professor of International relations, Department of International Relations and Political Sciences, Faculty „Social Sciences”, Varna Free University „Chernorizec Hrabar” (Varna, Bulgaria) – *Member of editorial board.*

ДЮЛГЕРОВА Нина Ангелова.

Доктор экономических наук, кандидат исторических наук, профессор Варненского свободного университета «Черноризец Храбър» (Варна, Болгария) – *Член редакционного совета.*

E-mail: nina_d6@hotmail.com; nina_d56@yahoo.com

<https://orcid.org/0000-0003-4447-6759>

SYCI Alexandru.

Doctor habilitat în științe istorice, profesor universitar, Universitatea Națională „Jurie Fedikovic” din Cernăuți, (Cernăuți, Ucraina) – *Membru al consiliului redacțional.*

SYCH Alexander.

Doctor of Historical Sciences, Professor, Chernivtsi National University „Yuri Fedkovych”, (Chernivtsi, Ukraine) – *Member of editorial board.*

СЫЧ Александр Иванович.

Доктор исторических наук, профессор, Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича, (Черновцы, Украина) – *Член редакционного совета.*

E-mail: asych_chnu@yahoo.com, amenitinna@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-1886-4283>

ResearcherID: S-6939-2016

DORUL Olga.

Doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova; cercetător științific, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice (Chișinău, Republica Moldova).

DORUL Olga.

Ph.D in Law, Associate Professor, The Moldova State University; scientific fellow, Institute of Legal, Political and Sociological Research (Chisinau, The Republic of Moldova).

ДОРУЛ Ольга Павловна.

Кандидат юридических наук, доцент, Молдавский государственный университет, научный сотрудник, Институт юридических, политических и социологических исследований (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: dorulolga@yahoo.com

<https://orcid.org/0000-0001-8613-4066>

Scopus Author ID - 57204121430

<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57204121430>

JANAS Karol.

Doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar, Șef Catedră Politologie, Universitatea „Alexandr Dubcek” din Trenčín, Slovacia, Membru al Parlamentului Slovaciei (Trenčín, Republica Slovacă) – *Membru al consiliului redacțional.*

JANAS Karol.

Doctor in Political Sciences, Associate Professor, Head of the Department Politologie of the Trenčianska Univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne, Member of the Parliament of The Slovak Republic (Trenčín, The Slovak Republic) – *Member of editorial board.*

ЯНАС Карол.

Доктор политических наук, доцент, Заведующий кафедрой политологии Тренчанского университета им. Александра Дубчека в Тренчине, член парламента Словацкой Республики (Тренчин, Словацкая Республика) – *Член редакционного совета.*

E-mail: karol.janas@tuni.sk

<https://orcid.org/0000-0002-9169-775X>

Scopus Author ID: 56955276300

<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56955276300>

Web of Science ResearcherID: FCX-4083-2022

KAPUSTIN Anatolii.

Doctor habilitat în drept, profesor universitar, Președinte al Asociației de Drept Internațional din Federația Rusă (Moscova, Federația Rusă) – *Membru al consiliului redacțional.*

KAPUSTIN Anatolij.

Doctor of Juridical Sciences, Professor, President of The Russian Association of International Law (Moscow, The Russian Federation) – *Member of editorial board.*

КАПУСТИН Анатолий Яковлевич.

Доктор юридических наук, профессор, Президент Российской ассоциации международного права (Москва, Российская Федерация) – *Член редакционного совета.*

E-mail: kapustin@izak.ru, akap@mail.ru

<https://orcid.org/0000-0001-9221-3609>

Scopus Author ID: 56727875800; WoS ResearcherID – ABI-1410-2020

<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56727875800>

KRUGLAȘOV Anatol.

Doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, Universitatea Națională „Jurie Fedikovici” din Cernăuți (Cernăuți, Ucraina) – *Membru al consiliului redacțional.*

KRUGLASHOV Anatol.

Doctor of Political Sciences, Professor, Chernivtsi National University „Yuri Fedkovych” (Chernivtsi, Ukraine) – *Member of editorial board.*

КРУГЛАШОВ Анатолий Михайлович.

Доктор политических наук, профессор, Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича (Черновцы, Украина) – *Член редакционного совета.*

E-mail: akruglas@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0611-2698>

ResearcherID: S-7778-2016

Scopus Author ID: 57203308294

<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203308294>

KUANG Zengjun.

Doctor în drept, Profesor universitar, Conducător al studiilor doctorale la Universitatea din Wuhan, Institutul Chinez de Studii asupra Frontierelor și Oceanului, Director al Centrului pentru studii Ruse și Eurasiatice de la Universitatea Wuhan (Wuhan, China).

KUANG Zengjun.

Doctor of Law, Professor, Scientific supervisor of doctoral studies at the China Institute of Boundary and Ocean Studies at Wuhan University, Director of the Center for Russian and Eurasian Studies at Wuhan University (Wuhan, China).

КУАН ЦЭНЦЗЮНЬ.

Доктор юридических наук, профессор, научный руководитель докторантуры Китайского института приграничных и морских исследований Уханьского университета (Wuhan University China Institute of Boundary and Ocean Studies), директор Центра исследований России и стран Евразии Уханьского университета, заместитель главного редактора «Журнала приграничных и морских исследований» (Journal of Boundary and Ocean Studies). (Ухань, КНР).

E-Mail: kuangzj@mail.ru

PALINCHAK Mykola.

Doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, Universitatea Națională din Ujgorod (Ujgorod, Ucraina) – *Membru al consiliului redacțional.*

PALINCHAK Mykola.

Doctor of Political Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Uzhhorod, Ukraine) – *Member of editorial board.*

ПАЛИНЧАК Михаил Михайлович.

Доктор политических наук, профессор, Ужгородский национальный университет (Ужгород, Украина) – *Член редакционного совета.*

E-mail: mykola.palinchak@uzhnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-9990-5314>

Scopus Author ID: 57444960100

<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57444960100>

LIPKOVA Ludmila.

Doctor în Economie, Ing., profesor universitar, Decan, Facultatea de Relații Internaționale, Universitatea Economică din Bratislava (Bratislava, Republica Slovacia) – *Membru al consiliului redacțional.*

Dr.h.c. prof. Ing. LIPKOVA Ludmila, CSc.

Doctor of Economics, Professor, Dean, Faculty of International Relations, University of Economics in Bratislava, Slovakia (Bratislava, The Slovak Republic) – *Member of editorial board.*

ЛИПКОВА Людмила.

Доктор экономических наук, профессор, Декан факультета международных отношений Экономического университета в Братиславе (Братислава, Словацкая Республика) – *Член редакционного совета.*

E-mail: lipkova@euba.sk ; ludmilalipkova1951@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-2063-8429>

Scopus Author ID: 7801519221

<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=7801519221>

POPA Dumitru.

Doctor în drept, profesor universitar, Universitatea „Apollonia” Iași – Facultatea de Științe ale Comunicării – Facultatea de Medicină Dentară (Iași, România) – Membru al consiliului redacțional.

POPA Dumitru.

PhD in Law, Professor, „Apollonia” University Iași – Faculty of Communication Sciences - Faculty of Dental Medicine (Iași, Romania) – *Member of the editorial board.*

ПОПА Дмитрий.

Доктор права, профессор университета «Аполлония» Яссы – Факультет коммуникативных наук – Факультет стоматологической медицины (Яссы, Румыния) – *Член редакционного совета.*

E-mail: dupomi@yahoo.com

<https://orcid.org/0009-0007-9545-3764>

SAFAROV Nizami Abdulla Oglu.

Doctor în drept, Șeful Departamentului juridic al Aparatului Adunării Naționale (Parlamentul) a Republicii Azerbaidjan (Baku, Azerbaidjan) – *Membru al consiliului redacțional.*

SAFAROV Nizami Abdulla Oglu.

Doctor of Law, Head of the Legal Department of the Apparatus of the National Assembly (Parliament) of the Republic of Azerbaijan (Baku, Azerbaijan) – *Member of editorial board.*

САФАРОВ Низами Абдулла Оглу.

Доктор юридических наук, заведующий юридическим отделом Аппарата Национального Собрания (Парламента) Азербайджанской Республики. (Баку, Азербайджан) – *Член редакционного совета.*

E-mail: safarnizi@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-4763-4337>

SEPASHVILI Eka.

Doctor în economie, conferențiar universitar, Universitatea Națională Iv. Javakhishvili din Tbilisi, Georgia, Membru al Parlamentului Georgiei (Tbilisi, Georgia) – *Membru al consiliului redacțional.*

SEPASHVILI Eka. Ph.D. in Economics, associate professor, Tbilisi Iv. Javakhishvili State University, Member of the Parliament of Georgia (Tbilisi, Georgia) – *Member of editorial board.*

СЕПАШВИЛИ Эка. Доктор экономических наук, доцент, Тбилисский государственный университет им. Иванэ Джавахишвили, член парламента Грузии (Тбилиси, Грузия) – *Член редакционного совета.*

E-mail: eka.sepashvili@tsu.ge, esepashvili@parliament.ge

<https://orcid.org/0009-0004-4052-6354>

VERESHCHETIN Vladlen.

Doctor habilitat în științe juridice, profesor universitar. În 1984-1995 – membru al Curții Permanente de Arbitraj a ONU (Haga), în 1992-1994 – membru și președinte al Comisiei de Drept Internațional a ONU, în 1995-2006 – Judecător al Curții Internaționale de Justiție a ONU (Haga), din 2012 – Arbitru în Dreptul Cosmic (Spațial) la Curtea Permanentă de Arbitraj a ONU (Haga). În 1978-1995 – Vice-președinte, din 1995 – Președinte de onoare al Institutului Internațional de Drept Cosmic (Spațial) din Paris. Din 1977 – academician al Academiei Internaționale de Astronautică (SUA), din 2006 – academician al Academiei de Științe din Bulgaria. (Federația Rusă) — *Membru al consiliului redacțional.*

Vladlen S. VERESHCHETIN.

Doctor of Juridical Sciences, Professor. In 1984-1995 - Member of the Permanent Court of Arbitration (the Hague). In 1992-1994 – Member and Chairman of the United Nations International Law Commission. In 1995-2006 – Judge of the International Court of Justice (the Hague). From 2012, the Referee for Space Law of the Permanent Court of Arbitration (the Hague). In 1978-1995-Vice President, from 1995 – Director Emeritus of the International Institute of Space Law (Paris). Since 1977 – Member of the International Astronautical Academy (USA), since 2006 – Foreign Member of Bulgarian Academy of Sciences. (The Russian Federation) – *Member of editorial board.*

ВЕРЕЩЕТИН Владлен Степанович.

Доктор юридических наук, профессор. С 1984 по 1995 год – член Постоянной палаты третейского суда (г. Гаага). В 1992-1994 годах – член Комиссии международного права ООН. В 1994 году возглавлял Комиссию. В 1995-2006 годах – Судья Международного Суда ООН (г. Гаага). С 2012 г. – арбитр по космическому праву Постоянной Палаты третейского суда (г. Гаага). В 1978-1995 годах – вице-президент, с 1995 г. – почетный директор Международного института космического права (Франция). С 1977 г. – действительный член Международной астронавтической академии (США). С 2006 г. – иностранный член Болгарской Академии наук. (Российская Федерация) – *Член редакционного совета.*

E-mail: vsvereshchetin@ziggo.nl;

https://heinonline.org/HOL/AuthorProfile?base=js&search_name=Vereshchetin,%20Vladlen%20S.&l=1697453669

TIMCENCO Leonid.

Doctor habilitat în drept, profesor universitar, Universitatea Națională a Serviciului Fiscal de Stat al Ucrainei (Kiev, Ucraina) – *Membru al consiliului redacțional.*

TIMCHENKO Leonid.

Doctor of Juridical Sciences, Professor, The National University of The State Tax Service of Ukraine (Kiev, Ukraine) – *Member of editorial board.*

ТИМЧЕНКО Леонид Дмитриевич.

Доктор юридических наук, профессор, Национальный университет Государственной налоговой службы Украины (Киев, Украина) – *Член редакционного совета.*

E-mail: ltymch@ukr.net; timchenko@asta.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0001-8897-0308>

Scopus ID 57414384100 ; WOS ID JNS-6357-2023

<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57414384100>

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

**COLEGIUL DE REDACȚIE (RECENZENȚII)
EDITORSHIP (REVIEWERS)
РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ (РЕЦЕНЗЕНТЫ)**

CHINDÎBALIUC Oleana.

Doctor în științe politice, conferențiar universitar, cercetător științific superior, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice (Chișinău, Republica Moldova). – *Redactor-șef adjunct, Președinte al colegiului de redacție.*

KINDIBALYK Olyana.

PhD in political science, Associate Professor, Senior Scientific Fellow, Institute of Legal, Political and Sociological Research (Chisinau, The Republic of Moldova). – *Deputy Editor-in-chief, Head of Editorship.*

КИНДЫБАЛЮК Оляна Игоревна.

Кандидат политических наук, доцент, старший научный сотрудник, Институт юридических, политических и социологических исследований (Кишинев, Республика Молдова). – *Заместитель главного редактора, Председатель редакционной коллегии.*

E-mail: olyana.kindibalyk@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-9859-7279>

ANIȚEI Nadia Cerasela.

Doctor în drept, Profesor universitar, Facultatea de Științe Juridice, Sociale și Politice, Universitatea „Dunărea de Jos” (Galați, România).

ANITEI Nadia Cerasela.

PhD in Law, Professor, Faculty of Legal, Social and Political Sciences, „Dunarea de Jos University” (Galati, Romania).

АНИЦЕЙ Надия Черасела.

Доктор права, профессор, факультет юридических, социальных и политических наук, университет «Нижний Дунай», (Галац, Румыния).

E-mail: nadia.anitei@ugal.ro; ncerasela@yahoo.com

ARHILUC Victoria.

Doctor habilitat în drept, profesor cercetător, Universitatea de Stat din Moldova (Chișinău, Republica Moldova) – *Membriu al consiliului redacțional.*

ARHILUC Victoria.

Doctor of Juridical Sciences, Professor, The State University of Moldova (Chisinau, The Republic of Moldova) – *Member of editorial board.*

АРХИЛЮК Виктория Нестеровна.

Доктор юридических наук, профессор, Молдавский государственный университет (Кишинев, Республика Молдова) – *Член редакционного совета.*

E-mail: arhiliucv57@yahoo.com
<https://orcid.org/0000-0001-9176-4716>

BALAN Oleg.

Doctor habilitat în drept, profesor universitar, Rector al Academiei de Administrare Publică a Republicii Moldova (Chișinău, Republica Moldova) – *Membriu al consiliului redacțional.*

BALAN Oleg.

Doctor of Juridical Sciences, Professor, Rector of The Academy of Public Administration of The Republic of Moldova (Chisinau, The Republic of Moldova) – *Member of editorial board.*

БАЛАН Олег Иванович.

Доктор юридических наук, профессор, ректор Академии публичного управления Республики Молдова (Кишинев, Республика Молдова) – *Член редакционного совета.*

E-mail: balanoleg9@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-5150-3570>

BENIUC Valentin.

Doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar, Universitatea de Studii Europene din Moldova (Chișinău, Republica Moldova).

BENIUC Valentin.

Doctor of Political Sciences, Associate Professor, European University of Moldova (Chisinau, The Republic of Moldova).

БЕНИУК Валентин Анастасьевич.

Доктор политических наук, доцент, Европейский университет Молдовы (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: lauriliana@yahoo.com , l.laur@mail.ru

<https://orcid.org/0000-0002-8980-7120>

BURIAN Cristina.

Doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Studii Europene din Moldova; Consilier, Direcția Generală Drept Internațional, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova (Chișinău, Republica Moldova).

BURIAN Cristina.

Ph.D in Law, Associate Professor, European University of Moldova; Conseller, The International Law Department, Ministry of Foreign Affairs and European Integration of the Republic of Moldova (Chisinau, The Republic of Moldova).

БУРИАН Кристина Александровна.

Кандидат юридических наук, доцент, Европейский университет Молдовы; Советник, Генеральный Департамент международного права, Министерство иностранных дел и европейской интеграции Республики Молдова (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: krisburian@yahoo.com

<https://orcid.org/0009-0008-0959-231X>

CIUCA Aurora.

Doctor în drept, Profesor universitar, Profesor la Universitatea „Stefan Cel Mare” din Suceava, Președinte al Asociației „Vespasian V. Pella” Iași (Iași, România).

CIUCA Aurora.

Ph.D in Law, Professor at „Stefan cel Mare” University of Suceava, President of „Vespasian V. Pella” Association (Iasi, Romania).

ЧИУКЭ Аурора.

Доктор права, профессор, Профессор Сучавского университета «Штефан чел Маре»; Президент ассоциации „Vespasian V. Pella” (Ясы, Румыния),

E-mail: aurora_ciuca_2000@yahoo.com

CAZACU Doina.

Doctor în drept, Conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova (Chișinău, Republica Moldova).

CAZACU Doina.

Ph.D in Law, Associate Professor, State University of Moldova (Chisinau, The Republic of Moldova).

КАЗАКУ Дойна.

Кандидат юридических наук, доцент, Государственный университет Молдовы (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: doina.cazacu@yahoo.com ; <http://drept.usm.md>

<https://orcid.org/0000-0002-0425-189X>

CIUGUREANU-MIHAILUȚĂ

Carolina. Doctor în drept, conferențiar universitar, Departament Drept, Facultatea Economie Generală și Drept, ASEM (Chișinău, Republica Moldova).

CIUGUREANU-MIHAILUTA Carolina.

PhD in Law, Associate Professor, Department of Law, Faculty of General Economics and Law, ASEM (Chisinau, The Republic of Moldova).

ЧУГУРЯНУ-МИХАЙЛУЦĂ Каролина.

Кандидат юридических наук, доцент кафедры права Факультета общей экономики и права ASEM (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: carolinaciugureanu@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0001-8523-8100>

GLADARENCO-STOIAN Maia.

Doctor în istorie, Plymouth City College, Institutul Regal de Personal și Dezvoltare (Plymouth, Marea Britanie).

GLADARENCO-STOIAN Maia.

Ph.D in History, Plymouth City College, Chartered Institute of Personnel and Development Course (Plymouth, United Kingdom).

ГЛАДАРЕНКО-СТОЯН Майя.

Доктор исторических наук, Плимутский колледж, Королевский Институт персонала и развития (Плимут, Великобритания).

E-mail: maia_gl@yahoo.fr

GENTIMIR Alina Mirabela.

Doctor în drept, Lector, Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (Iași, România).

GENTIMIR Alina Mirabela.

Lecturer Ph.D, Faculty of Law, „Alexandru Ioan Cuza” University of Iassy (Iasi, Romania).

ДЖЕНТИМИР Алина.

Кандидат юридических наук, преподаватель, Юридический факультет Ясского университета им. А.И.Кузы (Яссы, Румыния).

E-mail: agentimir@yahoo.fr

<https://orcid.org/0009-0005-6715-0403>

[webofscienceID IAM-8249-2023](https://webofscienceID.IAM-8249-2023)

IOVIȚĂ Alexandrina.

Doctor în drept, UNAIDS, Cartierul general, Coordonator programe, drepturile omului și legislație (Chișinău, Republica Moldova – Geneva, Elveția).

IOVITA Alexandrina.

Ph.D in Law, UNAIDS Secretariat, Headquarters, Programme Officer, Human Rights and Law (Chisinau, The Republic of Moldova – Geneva, Switzerland).

ИОВИЦЭ Александрина Александровна.

Кандидат юридических наук, UNAIDS, генеральный офис, сотрудник по программам, права человека и правовые вопросы (Кишинев, Республика Молдова – Женева, Швейцария).

E-mail: alexandrina_iovita@yahoo.com

<https://orcid.org/0000-0002-6572-8735>

ISMAYL Togrul.

Doctor în istorie, Doctor în economie, conferențiar universitar, Universitatea TOBB, Economie și Tehnologie (Ankara, Turcia).

ISMAYL Togrul.

Ph.D in History, Ph.D in Economic Sciences, Associate Professor, TOBB University of Economics and Technology (Ankara, Turkey).

ИСМАЙЛ Тогрул.

Доктор истории, Доктор экономики, доцент, TOBB университет экономики и технологии (Анкара, Турция).

E-mail: togrul65@hotmail.com, tismayil@etu.edu.tr

MANUKYAN Zhak.

Doctor în istorie, conferențiar universitar, Șeful Departamentului Relații Internaționale și Diplomație, Facultatea Relații Internaționale, Universitatea de Stat din Erevan (Erevan, Armenia).

MANUKYAN Zhak.

PhD in Historical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of International Relations and Diplomacy, Faculty of International Relations, Yerevan State University (Yerevan, Armenia).

МАНУКЯН Жак Самвелович.

Кандидат исторических наук, доцент, Заведующий кафедрой международных отношений и дипломатии, Факультет международных отношений, Ереванский государственный университет (Ереван, Армения).

E-mail: zhak.manukyan@ysu.am

<https://orcid.org/0000-0003-0350-635X>

MAZILU Dumitru.

Doctor în drept, profesor universitar, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar (ret.), Universitatea „Spiru Haret” din București (București, România).

MAZILU Dumitru.

Doctor of Law, Professor, Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador (ret.), The „Spiru Haret” University of Bucharest (Bucharest, Romania).

МАЗИЛУ Думитру.

Доктор права, профессор, Чрезвычайный и Полномочный посол (в отставке), Университет им. Спиру Харета, Бухарест (Бухарест, Румыния).

E-mail: dumitru.mazilu@spiruharet.ro; secretariat@universitatea-cantemir.ro
<https://orcid.org/0000-0003-4199-8471>

METREVELI Levan.

Doctor în științe politice, șef al Centrului pentru dezvoltarea integrată a Georgiei, Universitatea de Stat Tbilisi (Tbilisi, Georgia).

METREVELI Levan.

Doctor of Political Sciences, Head of the Center for integrated development of Georgia, Tiflis State University (Tbilisi, Georgia).

МЕТРЕВЕЛИ Леван.

Доктор политических наук, руководитель Центра комплексного развития Грузии Тбилисского государственного университета (Тбилиси, Грузия).

E-mail: levanmetreveli@yahoo.com
<https://orcid.org/0000-0001-5998-4305>

SÂRCU Diana.

Doctor habilitat în drept, profesor universitar, Judecător al Curții Europene a Drepturilor Omului (Chișinău, Republica Moldova).

SARCU Diana.

Doctor of Juridical Sciences, Professor, Judge of the European Court of Human Rights (Chisinau, The Republic of Moldova).

СЫРКУ Диана.

Доктор юридических наук, профессор, Судья Европейского суда по правам человека (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: sircu@yahoo.com
<https://orcid.org/0000-0002-3405-888X>

SCIUCHINA Natalia.

Doctor habilitat în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Comrat (Comrat, Republica Moldova).

SCIUCHINA Natalia.

Doctor habilitat in law, Associate Professor, Comrat State University (Comrat, The Republic of Moldova).

ЩУКИНА Наталья.

Доктор юридических наук, доцент, Комратский государственный университет (Комрат, Республика Молдова).

E-mail: nataliashchukina@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-5858-4924>

SEDLIȚCHI Iurie.

Doctor în drept, profesor universitar, Rector al Universității de Studii Europene din Moldova (Chișinău, Republica Moldova).

SEDLITSCHI Yuri.

Ph.D in Law, Professor, Rector of The European University of Moldova (Chisinau, The Republic of Moldova).

СЕДЛЕЦКИЙ Юрий Николаевич.

Кандидат юридических наук, профессор, Ректор Европейского университета Молдовы (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: iuriesedletchii@yahoo.fr ; iurie.sedletchi@usem.md
<https://orcid.org/0000-0003-2349-4456>

SMOCHINA Carolina.

Doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea Europeană din Lefke (Lefke, Nicosia, Cipru).

SMOCHINA Carolina.

Ph.D in Law, Associate Professor, European University of Lefke (Lefke, Nicosia, Cyprus).

СМОКИНЭ Каролина.

Доктор права, доцент, Европейский Университет в Лефке (Лефке, Никосия, Кипр)

E-mail: smochina@gmail.com

ZAHARIA Serghei.

Doctor în drept, conferențiar universitar, Rector al Universității de Stat din Comrat (Comrat, Republic of Moldova).

ZAHARIA Serghei.

Ph.D in Law, Associate Professor, Rector of the Comrat State University (Comrat, Republica Moldova).

ЗАХАРИЯ Сергей.

Доктор права, доцент, Ректор Комратского госуниверситета (Комрат, Республика Молдова).

E-mail: skzaharia@mail.ru
<https://orcid.org/0000-0003-3721-2843>

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

**DATE DESPRE AUTORI
DATES OF AUTHORS
СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРАХ**

	<p>BIELOVA Myroslava. Doctor of Law, Associate Professor, Faculty of Law, Department of Constitutional Law and Comparative Jurisprudence, „Uzhgorod National University” (Uzhhorod, Ukraine).</p> <p>BIELOVA Myroslava. Doctor în drept, conferențiar universitar, Facultatea de Drept, Departamentul de Drept Constituțional și Jurisprudență Comparată, „Universitatea Națională Ujhorod” (Ujhorod, Ucraina).</p> <p>БЕЛОВА Мирослава. Доктор юридических наук, доцент юридического факультета, Кафедра конституционного права и сравнительного правоведения, «Ужгородский национальный университет» (Ужгород, Украина).</p> <p>E-mail: myroslavabelova@gmail.com https://orcid.org/0000-0003-2077-2342</p>
	<p>BYELOV Dmytro. Doctor în drept, profesor, profesor la Departamentul de drept constituțional și jurisprudență comparată, Facultatea de drept, „Universitatea Națională Ujgorod” (Ujgorod, Ucraina).</p> <p>BYELOV Dmytro. Doctor of Law, Professor, Professor of the Department of Constitutional Law and Comparative Jurisprudence, Faculty of Law, „Uzhgorod National University” (Uzhgorod, Ukraine).</p> <p>БЕЛОВ Дмитрий. Доктор юридических наук, профессор, профессор кафедры конституционного права и сравнительного правоведения юридического факультета, «Ужгородский национальный университет» (Ужгород, Украина).</p> <p>E-mail: dmitriy.belov@uzhnu.edu.ua ; belov_dimon@yahoo.com https://orcid.org/0000-0002-7168-9488</p>
	<p>BRAJNICOVA Ludmila. Student-masterandă, Facultatea de Drept, Programul de master „Drepturile Omului”, procuroră în Serviciul Protecție Drepturi Copii (Chișinău, Republica Moldova).</p> <p>BRAJNICOVA Ludmila. Master's student, Faculty of Law, „Human Rights” master's program, prosecutor in the Children's Rights Protection Service (Chisinau, The Republic of Moldova).</p> <p>БРАЖНИКОВА Людмила. Студентка-магистрантка Магистерской программы Юридического факультета «Права человека», прокурор Службы по защите прав детей. (Кишинев, Республика Молдова).</p> <p>E-mail: lbrajnicova48@gmail.com https://orcid.org/0009-0000-8889-718X</p>
	<p>CAZACU Doina. Doctor în drept, Conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova (Chișinău, Republica Moldova).</p> <p>CAZACU Doina. Ph.D in Law, Associate Professor, State University of Moldova (Chisinau, The Republic of Moldova).</p> <p>КАЗАКУ Дойна. Кандидат юридических наук, доцент, Государственный университет Молдовы (Кишинев, Республика Молдова).</p> <p>E-mail: doina.cazacu@yahoo.com ; http://drept.usm.md https://orcid.org/0000-0002-0425-189X</p>

	<p>GUȘANU Corneliiu. Student-doctorand, Universitatea Liberă Internațională din Moldova (Chișinău, Republica Moldova).</p> <p>GUSANU Corneliiu. PhD-student, International Free University of Moldova (Chisinau, The Republic of Moldova).</p> <p>ГУШАНУ Корнелиу. Аспирант, Международный независимый университет Молдовы (Кишинев, Республика Молдова).</p> <p>E-mail: corneliu.gusanu@gmail.com https://orcid.org/0000-0002-2376-106X</p>
	<p>MUKHTAR Abdelaziz. Student-doctorand, Universitatea Liberă Internațională din Moldova (Chișinău, RepublicaMoldova).</p> <p>MUKHTAR Abdelaziz. PhD student, International Free University of Moldova (Chisinau, The Republic of Moldova).</p> <p>МУХТАР Абдельазиз. Аспирант, Международный независимый университет Молдовы (Кишинев, Республика Молдова).</p> <p>E-mail: Abdelaziz.zizmuk@gmail.com https://orcid.org/0000-0001-7576-8733</p>
	<p>PALINCHAK Mykola. Doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, Universitatea Națională din Ujgorod (Ujgorod, Ucraina).</p> <p>PALINCHAK Mykola. Doctor of Political Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Uzhhorod, Ukraine).</p> <p>ПАЛИНЧАК Михаил Михайлович. Доктор политических наук, профессор, Ужгородский национальный университет (Ужгород, Украина).</p> <p>E-mail: mykola.palinchak@uzhnu.edu.ua https://orcid.org/0000-0002-9990-5314 Scopus Author ID:57444960100 https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57444960100</p>
	<p>PÎRVU Daniela. Student-doctorandă, Universitatea de Studii Europene din Moldova, Facultatea de Drept (Chișinău, Republica Moldova). Expet, PRO REORGANIZARE SRL, Iași, România.</p> <p>PIRVU Daniela. PhD student, University of European Studies of Moldova, Faculty of Law (Chisinau, The Republic of Moldova). Expet, PRO REORGANIZARE SRL, Iasi, Romania.</p> <p>ПЫРВУ Даниэла. Аспирантка, Европейский университет Молдовы, Юридический факультет (Кишинев, Республика Молдова). Эксперт, PRO REORGANIZARE SRL, Яссы, Румыния.</p> <p>E-mail: proreorganizare@yahoo.com https://orcid.org/0000-0002-7675-1703</p>

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

CERINȚELE

**privind condițiile de prezentare a manuscriselor pentru publicare în
„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”**

Revista teoretico-științifică „Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale” acceptă pentru publicare articole în limbile moldovenească (română), rusă, engleză, spaniolă, franceză, germană (la discreția autorului), care conțin rezultate inedite ale cercetărilor efectuate și care sunt ajustate la „Cerințele privind condițiile de prezentare a manuscriselor articolelor”.

Consiliul Redacțional acceptă manuscrisul articolului pentru publicare în corespundere cu profilurile ediției („drept” și „științe politice”), cu un volum nu mai mult de 20 de pagini, inclusiv figuri și tabele. Manuscrisul ar trebui să conțină doar materiale originale, efectuat la un înalt nivel științific, reflectând rezultatele cercetării efectuate de către autor, obținute cu cel mult un an înainte de publicare, și care conține un element clar privitor la inovația științifică a cercetării și propria contribuție a autorului. Sunt acceptate pentru publicare materialele care anterior nu au fost publicate în alte ediții și nu au fost destinate pentru publicarea simultană în diverse ediții. Articolele sunt expuse recenzării obligatorii, în conformitate cu *Anexa 3*. Pentru doctoranzi (competitori) este obligatorie recenzarea articolelor de către conducătorul științific. Pot fi publicate doar articolele care au primit recenzii pozitive.

Cerințele menționate mai sus se aplică tuturor materialelor trimise pentru publicare în adresa revistei. Consiliul Redacțional are dreptul de a nu accepta publicarea materialelor în caz de: a) nerespectarea cerințele privind condițiile de prezentare a manuscriselor articolelor; b) plagiat; c) conținutul articolului este neadecvat cu profilurile revistei.

În cazurile când nu sunt respectate cerințele redacția are dreptul să nu examineze manuscrisul. Consiliul Redacțional își rezervă dreptul de a reduce volumul articolului prezentat (dacă este necesar), expunându-l în versiunea redacției (introducând modificări redacționale, care nu schimbă sensul general al articolului prezentat de autor). Formulările și prezentarea materialelor în articolele publicate nu reprezintă întotdeauna poziția revistei și nu angajează în nici un fel redacția. Aceste materiale se publică în ordine de discuție, în scopul asigurării posibilității de a expune diverse opinii. Responsabilitatea asupra conținutului articolelor, selecției și preciziei faptelor și informației citate revine în exclusivitate autorilor. În același număr al revistei poate fi publicat doar un singur articol al unui autor.

Numărul de autori al unui articol nu poate fi mai mare de două persoane. Autorul (ii) trimite redacției 2 exemplare originale a articolului (semnate de autor) în imprimare pe hârtie și trimite articolul în format electronic prin e-mail la adresa: alexandrururian@yahoo.com, alexandrururian@mail.ru

Volumul articolului nu trebuie să depășească 1,5 c.a. dactilografiate pe hârtie, format A4 (60 de mii de caractere, sau 16-20 de pagini de text), inclusiv figuri, tablițe, referințe și scheme. Atunci când se plasează referințe bibliografice în limba engleză este necesar de indicat denumirea oficială a surselor (revistelor) în limba engleză.

Pentru a plasa un articol în Revistă este necesar de prezentat următoarele documente: cerere, informațiile despre autor (ia), articolul, fotografia autorului (autorilor) în format JPG, adnotare (abstract, rezumat) în trei limbi (română, rusă și engleză) într-un volum de 100 de cuvinte, cuvinte-cheie (5-7 cuvinte). Adnotarea nu trebuie să conțină referiri la literatura citată, tabele și figuri.

Informația despre autor (i) conține următoarele date: numele, prenumele, patronimicul autorului (autorilor), locul de muncă, funcția, titlul științific, gradul științific, adresa poștală, adresa electronică și numărul de telefon. Numele autorului (autorilor) ar trebui să fie listate sub titlul articolului, în dreapta.

Cerințele tehnice pentru perfectarea manuscrisul pentru publicare:

Titlul articolului nu trebuie să depășească trei linii. Titlul ar trebui să fi dat numai cu majuscule (Times New Roman 16) și centrat. Sursele literare utilizate în articol trebuie prezentate într-o singură listă la sfârșitul textului (bibliografie), în conformitate cu **Anexa 2**. Referirile la literatura de specialitate menționate în text sunt obligatorii, trebuie să fie plasate în partea de jos a fiecărei pagini a textului și necesită să fie perfectate în conformitate cu **Anexa 1**. Referirile la sursele externe sunt prezentate într-o limbă străină și sunt urmate, în cazul traducerii în română și rusă, cu indicație privitor la traducere. Numerotarea referirilor la sursele literare este dată în ordinea menționată în text. Trimiteri la lucrări nepublicate nu sunt permise. Lista bibliografică (de la sfârșitul textului) este dată în ordine alfabetică în funcție de prima literă a prenumelui autorului (autorilor).

Acronimele și abrevierile trebuie să fie descifrate la prima mențiune în textul articolului. În textele în limba română, engleză, franceză, spaniolă și germană se utilizează ghilimele germane („”), în textele în limba rusă se utilizează ghilimelele franceze (« »).

Parametrii paginii:

Documentul trebuie salvat în MS Word, formatul de pagină A 4, marginile paginii: sus și jos - 2 cm, dreapta - 1,5 cm, stânga - 3 cm, Font - Times New Roman; Dimensiune font - 12, spațiere - 1,5. Aliniere pe lățime, un spațiu la stânga - 1,5. Numerotarea paginilor este consecutivă, secvențială, în partea de jos a paginii, pe centru.

Redactarea textului:

Despărțirea manuală în silabe a cuvintelor (transferul din rând în rând) este inacceptabilă. Figurile și tabelele trebuie să fie numerotate, să aibă denumire, legendă și subiect. Titlurile lor și trebuie să fie prezentate în text după alineatul care conține un link de referință la ele.

Exemplarele autorului:

Fiecare autor al articolului obține doar un număr al revistei, indiferent de numărul de autori.

Consiliul Redacțional

Anexa 1

Exemple de referințe bibliografice:

Referințele (citatele) de la sfârșitul fiecărei pagini trebuie să conțină semnele de punctuație și să urmeze aceleași reguli ca și plasarea lor în descrierea bibliografică.

Dacă textul nu este citat de o sursă originală, dar de un alt document, atunci se utilizează următoarele cuvinte la început de referință: citat de: (citând sursele împrumutate):

Exemplu:	Citat de: Dumitru Mazilu. Drept diplomatic. București: Editura Lumina Lex, 2003, p. 115. Citat de: Alexandru Burian. Drept diplomatic și consular. Chișinău: Editura ARC, 2003, p. 154.
----------	--

La amenajarea secvențială a referințelor (citatelor) primare și repetate se utilizează termenul "Ibid." sau ("Ibidem"):

Referință primară	Jeffrey Mankoff. Politicii externe Ruse: întoarcerea unei Mari Puteri în politică. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2009, p. 217.
Referință repetată	Ibid., p. 47 sau Ibidem., p. 47.

La amenajarea nesecvențială a referințelor (citatelor) primare și repetate, când referințele urmează nu concomitent una după alta, se utilizează termenul *Op. cit.* (opus citato) și este prezentat folosind caractere cursive:

Referință primară	Jeffrey Mankoff. Politicii externe Ruse: întoarcerea unei Mari Puteri în politică. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2009, p. 217.
Referință repetată	Jeffrey Mankoff. <i>Op. cit.</i> , p. 65.

Anexa 2

Exemple de „Listă bibliografică” (bibliografie):

Lista bibliografică este plasată după textul articolului cu titulatura „Bibliografie”. Toate link-urile din listă sunt numerotate secvențial și sunt aranjate în ordine alfabetică.

Descrierea unei cărți cu un singur autor:

Exemplu	Jeffrey Mankoff. Politicii externe Ruse: întoarcerea de mare putere politica. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2009. XII + 359 p.
---------	---

Descrierea unei cărți cu trei sau mai mulți autori:

Exemplu	David G. Victor... [et al.]. Gaze naturale și geopolitică: din 1970 pînă în 2040. New York: Cambridge University Press, 2006. xxv + 508 p.
---------	--

Descrierea unui articol publicat într-o revistă:

Este necesar de a indica numele autorului articolului, denumirea articolului, denumirea revistei, anul, numărul ediției sau volumul, numărul paginii de la începutul și sfârșitul articolului.

Exemplu	Serghei Lavrov. Rusia și lumea în secolul XXI. În: Rusia în afacerile globale. Iulie-septembrie 2008, Vol. 6, nr. 3, p. 8 - 18.
---------	---

Descrierea unei teze de doctorat:

Exemplu	Vladislav Boiko. Securitatea energetică în contextul globalizării. Teză de doctor în științe politice. Moscova, 2012. 250 p.
---------	--

Descrierea unui autoreferat a tezei de doctorat:

Exemplu	Yuri Jukov. Centrismul politic în Rusia. Autoreferatul tezei... candidat în științe politice. Sankt-Petersburg, 2012. 24 p.
---------	---

Descrierea publicațiilor științifice electronice:

Pentru surse de electronice, trebuie să specificați practic aceleași informații ca pentru reviste: autorul, titlul, numele site-ului (sau secțiune a site-ului) și URL-ul. Articolul ar trebui să conțină noțiunea [Online];; informații la data de partajare pe rețeaua electronică (după fraza „Vizitat la:” indica data, luna și anul): (Vizitat la: 03.02.2012).

Exemplu	Burian Alexandru, Gurin Corina. Procesul decizional în politica externă și influența lui asupra negocierilor. În: Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale. 2011, nr. 4, p. 39 - 55. [Online]: http://www.rmdir.md/pdf/RMDIRI20114.p.df/ . (Vizitat la: 07.09.2012).
---------	--

REGULAMENTUL
cu privire la recenzarea articolelor științifice în
„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”

1. Articole științifice primite de redacția *Revistei Moldovenești de Drept Internațional și Relații Internaționale* trec prin Instituția de recenzare.

„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale” a adoptat un sistem de patru niveluri de recenzare a articolelor și materialelor prezentate spre publicare:

Primul nivel – recenzarea de către Redactorul-șef (*main editor peer review*);

Al doilea nivel - recenzie de „nivel deschis” (*open peer review* - autorul și recenzentul se cunosc reciproc) – recenzia este transmisă la redacție de către autor;

Al treilea nivel - recenzie de nivel „orb-unilateral” (*single-blind* – recenzentul știe despre autor, autorul - nu);

Al patrulea nivel - recenzie de nivel „orb-dublu” (*double-blind* - atât recenzentul, cât și autorul, nu știu unul despre altul).

2. Fiecare articol științific necesită să aibă recenzii:

- deschise: *primul nivel* – recenzia (decizia) redactorului-șef; *al doilea nivel* - recenzia unui recenzent oficial, specialist în domeniu (doctor sau doctor habilitat);

- confidențiale (oarbe): *al treilea nivel* – recenzia redactorului științific sau a unui membru al consiliului redacțional sau al colegiului de redacție; *al patrulea nivel* – la decizia consiliului redacțional și recenzentul poate fi doar din exterior.

3. Toate articolele științifice, primite de Consiliul redacțional al revistei, sunt supuse obligatoriu recenzării „orb-dublu” (*double-blind* - atât recenzentul, cât și autorul, nu știu unul despre altul). Această recenzare este efectuată de către experți externi din baza de date de experți (recenzori) ai revistei, la solicitarea Consiliului redacțional.

4. Analizând recenziile, redacția evaluează prezența în articole a elementelor de actualitate a problemei științifice pe care autorul pretinde să o soluționeze. Recenzia necesită să descrie în mod clar valoarea teoretică sau aplicativă a investigației, și să coreleze constatările autorului cu conceptele științifice existente. Un element de bază al recenziei ar trebui să fie aprecierea de către recenzent a contribuției personale a autorului articolului la soluționarea problemei. Este necesar de a menționa în recenzie corespunderea stilului, logicii și nivelului de accesibilitate a expunerii științifice a materialului de către autor, precum și un aviz privind fiabilitatea și valabilitatea concluziilor.

5. După primirea recenziilor, redacția analizează articolele prezentate și adoptă decizia finală, în baza unei evaluări complete, privitor la publicarea sau ne-publicarea articolelor. În baza deciziei adoptate autorului i se comunică, prin e-mail sau poștă, informația cu privire la evaluarea articolului și decizia adoptată. În cazul că se refuză de a publica articolul, recenziții rămân anonimi.

6. Colegiul de redacție își rezervă dreptul de a trimite articolul la o recenzie suplimentară externă anonimă (*double-blind*). Redactor-șef, în asemenea caz, trimite recenzentului o scrisoare în care solicită recenzarea, atașând la scrisoare articolul și modelul conform căruia se recomandă de a efectua recenzia.

7. Prezența recenziilor pozitive nu este un motiv suficient pentru publicarea articolului. Decizia finală privitor la publicarea articolului este adoptată de consiliul redacțional.

8. În cazul în care există o critică substanțială din partea recenzentului, însă articolul, la general, este evaluat pozitiv, consiliul redacțional poate aprecia articolul ca polemic și poate decide de a-l publica în rubrica „Tribuna discuțională”.

9. Originalele recenziilor sunt păstrate la „Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”.

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

**REQUIREMENTS
to papers for publication in the
„Moldavian Journal of International Law and International Relations”**

„Moldavian Journal of International Law and International Relations” being a scientific-theoretical journal admits for publication articles in Moldovan (Romanian), Russian, English, Spanish, French, German (optional author) languages, containing the results of original research, designed in accordance with the „Requirements for the articles”.

An Editorial Board of the „Moldavian Journal of International Law and International Relations”, accept manuscript for publication corresponding to the edition profiles, no more than 20 pages, including figures and tables. The manuscript should contain only original material, performed at a high academic level, reflecting the author's research results, completed no more than one year before publication, and containing a clear element of creation of a new knowledge. The materials which earlier were not published and have been not intended to the simultaneous publication in other editions for printing are accepted. Articles are exposed to obligatory reviewing, in accordance with the *Appendix 3*. For post-graduate students (competitors) the review of the supervisor of studies is obligatory. We print only articles which have received only positive reviews.

The rules mentioned above apply to all the material sent to the journal for publication. The Editorial Board has the right not to accept materials to the publication in a case of: a) non-compliance of the paper with the requirements for its publication; b) plagiarism; c) inappropriate content of the presented paper to the journal profiles.

In cases when the requirements are not respected the editorial board has the right not to examine the manuscript. The editors reserve the right to reduce the volume of the article (if it is necessary), exposing it to editorial revision, make editorial (which do not change the general sense) changes in the author's original. Editors can publish materials without sharing author's opinion (in order of discussion). Authors are responsible for the selection and accuracy of the facts, quotes, and other information. Journal will only publish one article per author in each volume of the issue.

The number of authors should not be more than two people. Author (s) sent to the editor two copies of the article (signed by the author both in print and electronic form and send the article in electronic form by e-mail at: alexandruburian@yahoo.com , alexandruburian@mail.ru

The paper shouldn't exceed 1,5 printer's sheet of the typewritten text of format A4 (60 thousand characters, or 16-20 pages of text), including tables, list of references and drawings (schemes). At drafting of bibliographic references in English it is necessary to specify official English-speaking names of journals.

In order to place an article in the journal you should present following documents: an application, information about the author (s), an article, one author (s) photograph in JPG form, annotation provided (abstract) in three languages (Romanian, Russian and English) in a volume of 100 words, Keywords (5 - 7 words). Abstract should not contain references to the quoted literature, tables and figures.

Information about the author (s) contains: author's name, affiliation, post a scientific degree, an academic status, mailing address, e-mail address and telephone number Author's name should be listed under the article's title on the right.

Technical requirements to registration of the manuscript for the publication:

Title of the article should not exceed three lines. The title should be given only in capital letters (Times New Roman 16) and centred. Literary sources used in the paper should be submitted in one list at the end (bibliography). Bibliographical list is presented after the text item in accordance with the *Appendix 2*. Footnotes to the literature mentioned in the text are mandatory and must be prepared in the bottom of the page in accordance with the *Appendix 1*. References to the foreign sources are given in a foreign language and are followed in the case of translation into Romanian and Russian indication of the translation. The numbering of the sources is given in the order mentioned in the text. References to unpublished works are not permitted. The bibliography is given in alphabetic order according to the first letter of authors surnames. Acronyms and abbreviations should be deciphered in a place of the first mention in the text. In text presented in Romanian, English, French, German or Spanish language, German inverted commas („pads”) should be used; in text presented in Russian language the French inverted commas («fur-trees») are used.

Page Setup:

The document must be saved in MS Word, A 4 page format, page margins: top and bottom - 2 cm, right - 1.5 cm, left - 3 cm Font - Times New Roman; font size - 12, line spacing - 1,5. Alignment on width, a space at the left - 1,5. Numbering of pages is through, in the bottom of the page, on the centre.

Text drafting:

Using of manual transfer (manual hyphenation) is unacceptable. Figures and tables should have a caption and subject headings and should be presented in the text after the paragraph containing a link to them.

Author's copies:

Each author obtains only one issue of the journal, regardless of the number of authors.

The Editorial Board

Appendix 1

Example of bibliographic footnotes:

Punctuation and prescribed punctuation in citations should follow the same rules as their placement in the bibliographic description.

If the text is not cited by the original source, but by another document, then following words are used: in the beginning of the reference: *Quoted by*, with a reference to the citing sources of borrowed text:

Example:	Quoted by: Ernst Gabriel Frankel. Oil and Security A World Beyond Petroleum. The Netherlands: Springer, 2007, p. 115.
----------	---

«Ibid.» or (Ibidem) are used in the sequential arrangement of primary and repeated references.

<i>Primary</i>	Jeffrey Mankoff. Russian foreign policy: the return of great power politics. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2009, p. 21.
<i>Repeated</i>	Ibid., p. 47.

Op. cit. (opus citato) is used in repeated footnotes containing item to the same document without following the primary reference and is presented using italics.

<i>Primary</i>	Jeffrey Mankoff. Russian foreign policy: the return of great power politics. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2009, p. 217.
<i>Repeated</i>	Jeffrey Mankoff. <i>Op. cit.</i> , p. 65.

Examples of a bibliography:

Bibliographical list is placed after the text article and is supplied after the notion „Bibliography”. All links in the list are numbered sequentially and are arranged in alphabetical order.

Book with one author:

Example	Jeffrey Mankoff. Russian foreign policy: the return of great power politics. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2009. xii + 359 p.
---------	--

Book with three and more authors:

Example	David G. Victor ... [et al.]. Natural gas and geopolitics: from 1970 to 2040. Cambridge; New York: Cambridge University Press Cambridge University Press, 2006. xxv + 508 p.
---------	--

The paper from the journal:

Article from a journal should contain following description - author (s), article title, journal name, year, and page number of the beginning and of the end of the article.

Example	Sergei Lavrov. Russia and the World in the 21 st Century. In: Russia in global affairs. July-September 2008, Vol. 6, nr. 3, p. 8 – 18.
---------	--

Dissertation

Example	Vladislav Boiko. Energy security in the context of globalization. Political Science Dissertation. Moscow, 2012. 250 p.
---------	--

A dissertation synopsis:

Example	Yuri Jukov E.H. Political centrism in Russia. Dissertation synopsis ... candidate in political science. Saint Petersburg, 2012. 24 p.
---------	---

Description of the electronic scientific publications:

For electronic sources, you need to specify practically the same information as for journals: author, title, name of the site (or section of the website) and the URL. The item should contain the notion [Online];; information on the date of the electronic network share (after „Visited on:” indicate the date, month and year): (Visited on: 03.02.2012) is used in referring to the e-resource e-mail address.

Example	Chietigi Bajpae. China’s Quest for Energy Security. In: Power and Interest News Report. February 25, 2005. [Online]: http://www.pinr.com/ . (Visited on: 07.09.2011).
---------	--

PROVISION
about the reviewing of scientific articles in
„Moldavian Journal of International Law and International Relations”

1. Scientific papers received to the Editorial office of „Moldavian Journal of International Law and International Relations”, pass through peer review process.
 „Moldavian Journal of International Law and International Relations” comprises a four-level system of peer review articles:
 - 1st level* – reviewing by the editor (main editor peer review);
 - 2nd level* – an open peer review (the author and the reviewer know each other) – a review is submitted to the editor by the author;
 - 3rd level* - one-sided i.e. „blind” peer review (single-blind - the reviewer knows the author, but the author - doesn't know the reviewer);
 - 4th level* – double-blind peer review (neither reviewer nor author know about each other).
2. Each scientific article must be accompanied by a review:
 - Open: 1st level – a review (conclusion) of the editor; 2nd level – a review of official reviewer, specialist of appropriate scientific profile (doctorate or PhD);
 - Closed (blind): 3rd level – a review done by a scientific editor or a member of the editorial board; 4th level - a review done by the decision of the editorial board and only external.
3. All scientific articles, received by the Editorial Board of our journal are subject to mandatory review by bilateral double-blind („double-blind” - the reviewer does not know who the author of the article is, the author does not know who the reviewer is). This review is carried out by external experts from the expert database of experts (reviewers), at the request of the Editorial Board.
4. An editorial board, making the evaluation of reviews, draws attention to the relevance of the scientific problem to be solved by the author. The Review should clearly describe the theoretical or applied significance of the study; correlate the author's conclusions to existing scientific concepts. An essential element of the review should be the assessment a personal contribution to the solution of the issue by the reviewer. Correspondence to the style, logics and the availability of the narration to the scientific nature of the material and obtaining of the conclusions about the reliability and validity of the findings – are key aspects that must be noted in the review.
5. The issue about the received articles is considered after the obtaining of reviews, and then the final decision, based on the evaluation of reviews about the publication or refusal to publish articles, is made. On the basis of the decision the author (s) is sent a letter by e-mail or mail, which provides a general assessment of the article and the decision. In the case of failure in the publication, the reviewers remain anonymous.
6. The Editorial Board has the right to direct the article for additional external anonymous peer review. Editor in Chief directs the reviewer a letter asking for peer review. The letter includes an article and a recommended form of review.
7. The presence of positive reviews is not sufficient grounds for the publication of the article. The final decision on advisability of publication is taken by the editorial board.
8. In cases when the article is composed by a significant proportion of criticisms that have been made by the reviewer, as well as the overall positive recommendation, the Editorial Board can attribute the material to the category of polemical material and print it in the manner of scientific debate.
9. The Review originals are stored in „Moldavian Journal of International Law and International Relations”.

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

**ТРЕБОВАНИЯ
к оформлению статей для публикации в
«Молдавском журнале международного права и международных отношений»**

Научно-теоретический журнал «Молдавский журнал Международного права и международных отношений» принимает к публикации статьи на молдавском (румынском), русском, английском, испанском, французском, немецком (по выбору автора) языках, содержащие результаты оригинальных исследований, оформленные в соответствии с «Требованиями к оформлению статей».

Редакция «Молдавского журнала международного права и международных отношений» принимает к публикации рукописи, соответствующие профилям издания, не более 20 страниц, включая рисунки и таблицы. Рукопись должна содержать только оригинальный материал, выполненный на высоком научном уровне, отражая результаты исследований автора, заверенных не более чем за год до публикации и содержать очевидный элемент создания нового знания. К печати принимаются материалы, ранее не издававшиеся и не предназначенные к одновременной публикации в других изданиях. Статьи подвергаются обязательному рецензированию, в соответствии с *Приложением 3*. Для аспирантов (соискателей) обязательна рецензия научного руководителя. Печатаются только статьи, получившие положительные рецензии. Гонорар за публикации не выплачивается.

Настоящие правила распространяются на все материалы, направляемые в редакцию журнала для публикации. Редакция вправе не принять материал к публикации в случае: а) несоблюдения автором правил оформления рукописи; б) выявления элементов плагиата; с) несоответствия материала тематике журнала.

В случае несоблюдения настоящих требований редакционная коллегия вправе не рассматривать рукопись. Редакция оставляет за собой право при необходимости сокращать статьи, подвергая их редакционной правке, вносить редакционные (не меняющие общего смысла) изменения в авторский оригинал. Редакция может опубликовать материалы, не разделяя точку зрения автора (в порядке обсуждения). Авторы несут ответственность за подбор и достоверность приведенных фактов, цитат и прочих сведений. В одном номере журнала может быть опубликована только одна статья одного автора.

Число авторов статьи не должно быть более двух человек. Автор (ы) присылают в редакцию 2 экземпляра статьи (подписанные автором) в печатном виде и направляют статью в электронном виде по электронной почте по адресу: alexandrurburian@yahoo.com , alexandrurburian@mail.ru

Объем статьи не должен превышать 1,5 п. л. машинописного текста формата А4 (60 тыс. знаков, или 16-20 страниц текста), включая таблицы, список литературы и рисунки (схемы). При оформлении библиографических ссылок на английском языке необходимо указывать официальные англоязычные названия журналов.

Для размещения статьи в журнале необходимо предоставить в редакцию заявку, информацию об авторе (ах), статью, фотографию автора (ов) в формате JPG, аннотацию (резюме), представленную на трех языках (румынском, русском, английском) объемом – до 100 слов, ключевые слова (5-7 слов). Аннотация не должна содержать ссылок на цитируемую литературу, рисунки, таблицы.

Информация об авторе (ах) содержит: ФИО авторов, место работы, должность, ученую степень, ученое звание, почтовый адрес, электронный адрес и контактный телефон. ФИО автора должно быть указано под названием статьи справа.

Технические требования к оформлению рукописи для публикации:

Название статьи не должно превышать трех строк. Название должно даваться только заглавными буквами (Times New Roman 16) и располагаться по центру. Литературные источники, использованные в статье, должны быть представлены общим списком в ее конце (Библиография). Библиографический список приводится после текста статьи в соответствии с *Приложением 2*. Сноски на упомянутую литературу в тексте обязательны и должны быть оформлены внизу страницы в соответствии с *Приложением 1*. Ссылки на иностранные источники даются на иностранном языке и сопровождаются в случае перевода на румынский и русский язык указанием на перевод. Нумерация источников идет в последовательности упоминания в тексте. Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Список литературы (библиография) дается в алфавитном порядке по фамилиям первых авторов. Сокращения и аббревиатуры должны расшифровываться по месту первого упоминания в тексте статьи. В тексте на румынском, английском, французском, испанском языке используется немецкие кавычки („лапки”), в тексте на русском языке используются французские кавычки («ёлочки»).

Параметры страницы:

Документ должен быть сохранён в формате MS Word. Формат страницы А 4; поля страницы: верхнее и нижнее – 2 см, правое — 1,5 см, левое — 3 см. Шрифт - Times New Roman; кегль — 12; межстрочный интервал — 1,5. Выравнивание по ширине, отступ слева — 1,5. Нумерация страниц — сквозная, внизу страницы, по центру.

Оформление текста:

Использование ручных переносов (manual hyphenation) неприемлемо. Рисунки и таблицы должны иметь нумерационный и тематический заголовки и должны быть представлены в тексте после абзацев, содержащих ссылку на них.

Авторские экземпляры:

Каждому автору полагается один авторский экземпляр номера журнала вне зависимости от количества авторов статьи.

Редакционный совет

Приложение 1

Пример оформления библиографических сносок:

В библиографических сносках расстановка знаков препинания и предписанной пунктуации должна подчиняться тем же правилам, что и расстановка их в библиографическом описании.

Если текст цитируется не по первоисточнику, а по другому документу, то в начале ссылки приводят слова: Цит. по: (цитируется по), Приводится по: , с указанием источника заимствования:

Пример оформления:	Цит. по: Крупянко М.И., Арешидзе Л.Г. США и Восточная Азия. Борьба за «новый порядок». М.: Международные отношения, 2010, с. 325.
--------------------	---

При последовательном расположении первичной и повторной ссылок используют слова «Там же» или «Ibid.» (ibidem) для документов на языках, применяющих латинскую графику:

<i>Первичная</i>	Гаджиев К.С. Геополитика. Учебник для бакалавров. М.: Издательство Юрайт, 2012, с. 27.
<i>Повторная</i>	Там же, с. 47. или Ibid., p. 47.

В повторных сносках, содержащих запись на один и тот же документ, не следующих за первичной ссылкой, приводят заголовок, а основное заглавие и следующие за ним повторяющиеся элементы заменяют словами «Указ. соч.» (указанное сочинение), «Цит. соч.» (цитируемое сочинение), «Op. cit.» (opus citato):

<i>Первичная</i>	Жинкина Ю.В. Стратегия безопасности России: проблемы формирования понятийного аппарата. М.: Российский научный фонд, 1995, с. 87.
<i>Повторная</i>	Жинкина Ю.В. Указ. соч., с. 67. или Жинкина Ю.В. <i>Op. cit.</i> , p. 65.

Приложение 2

Примеры оформления списка библиографии:

Библиографический список приводится после текста статьи и следует после слова «Библиография». Все ссылки в списке последовательно нумеруются и располагаются в алфавитном порядке.

Описание книги одного автора:

Пример оформления	Гаджиев К.С. Геополитика. Учебник для бакалавров. М.: Издательство Юрайт, 2012. 479 с.
-------------------	--

Описание книги четырех и более авторов:

Пример оформления	David G. Victor ... [et al.]. Natural gas and geopolitics: from 1970 to 2040. Cambridge; New York: Cambridge University Press Cambridge University Press, 2006. xxv + 508 p.
-------------------	--

Описание статьи из журнала:

Для статьи из журнала нужно указать автора (ов) статьи, название статьи, название журнала, год, номер выпуска и страницы начала и окончания статьи.

Пример оформления	Конобеев В.Н. Геостратегия США в Евразии. В: Проблемы управления. 2008, №1 (26), с. 87 – 97.
-------------------	--

Описание диссертаций

Пример оформления	Ганюхина Т.Г. Модификация свойств ПВХ в процессе синтеза: дис. ... канд. хим. наук: 02.00.06. Н. Новгород, 1999. 109 с.
-------------------	---

Описание авторефератов диссертаций:

Пример оформления	Жуков Е.Н. Политический центризм в России: автореф. дис. ... канд. филос. наук. М., 2000. 24 с.
-------------------	---

Описание электронных научных изданий:

Для электронных источников нужно указать практически те же данные, что и для журналов: автор, название статьи, название сайта (или раздела сайта) и адрес URL. В записи обязательно должен присутствовать текст [Online]; при ссылке на электронный ресурс после электронного адреса в круглых скобках приводят сведения о дате обращения к электронному сетевому ресурсу (после слов «дата обращения» указывают число, месяц и год): (Дата посещения: 02.03.2012)

Пример оформления	Китай встает на «правильную сторону истории» в Персидском заливе. В: Мировая политика и ресурсы. [Online]: http://www.wpr.ru/?p=2591 . (Дата посещения: 07.01.2012).
-------------------	--

ПОЛОЖЕНИЕ
о рецензировании научных статей в журнале
«Молдавский журнал международного права и международных отношений»

1. Научные статьи, поступившие в редакцию журнала «Молдавский журнал международного права и международных отношений», проходят через институт рецензирования.

В журнале «Молдавский журнал международного права и международных отношений» принята четырехуровневая система рецензирования статей:

1^й уровень — рецензирование главным редактором (main editor peer review);

2^й уровень — открытое рецензирование (open peer review — автор и рецензент знают друг о друге) - рецензия, представленная в редакцию автором;

3^й уровень — одностороннее «слепое» рецензирование (single-blind — рецензент знает об авторе, автор — нет);

4^й уровень — двухстороннее «слепое» рецензирование (double-blind — оба не знают друг о друге).

2. Каждая научная статья должна иметь рецензии:

– открытые: 1^й уровень — рецензия (заключение) главного редактора; 2^й уровень официального рецензента – специалиста соответствующего научного профиля (доктора или кандидата наук);

– закрытые (слепые): 3^й уровень — научным редактором или одним из членов редколлегии; 4^й уровень — по решению редколлегии и только внешнее.

3. Все научные статьи, поступившие в редакцию нашего журнала, подлежат обязательному двустороннему слепому рецензированию (double-blind — рецензент не знает, кто автор статьи, автор статьи не знает, кто рецензент). Это рецензирование производится сторонними специалистами из базы экспертов-специалистов (рецензентов), по поручению редакции.

4. Редколлегия при оценке рецензий обращает внимание на наличие в материале актуальности решаемой автором научной проблемы. Рецензия должна однозначно характеризовать теоретическую или прикладную значимость исследования, соотносить выводы автора с существующими научными концепциями. Необходимым элементом рецензии должна служить оценка рецензентом личного вклада автора статьи в решение рассматриваемой проблемы. Целесообразно отметить в рецензии соответствие стиля, логики и доступности изложения научному характеру материала, а также получить заключение о достоверности и обоснованности выводов.

5. После получения рецензий рассматривается вопрос о поступивших статьях и принимается окончательное решение на основе оценки рецензий об опубликовании или отказе в опубликовании статей. На основе принятого решения автору (авторам) по e-mail или почте направляется письмо, в котором дается общая оценка статьи и принятое решение. При отказе в публикации рецензенты остаются анонимными.

6. Редколлегия вправе направлять статьи на дополнительное внешнее анонимное рецензирование. Главный редактор направляет рецензенту письмо с просьбой о рецензировании. К письму прилагаются статья и рекомендуемая форма рецензии.

7. Наличие положительных рецензий не является достаточным основанием для публикации статьи. Окончательное решение о целесообразности публикации принимает редакционная коллегия.

8. При наличии в статье существенной доли критических замечаний рецензента и при общей положительной рекомендации редколлегия может отнести материал к разряду полемичных и печатать его в порядке научной дискуссии.

9. Оригиналы рецензий хранятся в редакции журнала «Молдавский журнал международного права и международных отношений».

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

Declarație

**privind etica publicațiilor științifice și baza juridică a politicii editoriale a revistei
„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”**

Colegiul de redacție al publicației periodice științifico-teoretice și informațional-practice „Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale” aderă la principiile de etică a publicațiilor științifice acceptate la nivel internațional, reflectate, printre altele, în recomandările Comisiei pentru etică a publicațiilor științifice (Comisia pentru publicație etică (COPE) (<http://publicationethics.org/about/guide>), Ghid pentru etica publicațiilor științifice (editura etică Resource Kit) Elsevier editor (<https://www.elsevier.com/editors/publishing-ethics>), Codul de etică și deontologie profesională a cercetătorilor și a personalului universitar din Republica Moldova, aprobat de către Consiliul Național de Atestare și Acreditare la 23.05. 2012 (http://edu.asm.md/tc_userfiles/cod-etica.pdf).

Termeni-cheie:

Etica publicațiilor științifice — un sistem de reguli de conduită profesională în relațiile dintre autori, recenzenti, redactori, editori și cititori în crearea, diseminarea și utilizarea publicațiilor științifice.

Redactor — un reprezentant al revistei sau editurii științifice, responsabil pentru pregătirea materialelor pentru publicare, precum și menținerea contactului cu autorii și cititorii publicațiilor științifice.

Autor — o persoană sau un grup de persoane (grup de autori), care participă la crearea și publicarea rezultatelor cercetării științifice.

Recenzent — expert care acționează în numele unei reviste științifice sau editurii și realizează expertiza materialelor științifice prezentate de către autor pentru a determina posibilitatea publicării lor.

Editor — persoană juridică sau fizică care exercită editarea publică a unei publicații științifice.

Cititor — orice persoană care a făcut cunoștință cu materialul publicat.

Plagiat — atribuție intenționată a dreptului de autor a unei alte opere de artă sau știință, idei sau invenții ale altor oameni. Plagiatul poate fi o încălcare a legii drepturilor de autor și legii brevetelor și poate atrage după sine răspunderea juridică ca atare.

1. Principiile de etică profesională în activitatea redactorului și editorului

Membrii consiliului editorial au următoarele responsabilități:

1.1. Să ia în considerare toate materialele manuscrise furnizate de autor, și să ia o decizie obiectivă cu privire la posibilitatea publicării lor, pe baza relevanței și a fiabilității studiului, precum și profilul de specialitate al revistei.

1.2. Să aibă atitudine respectuoasă față de autor, indiferent de rasă, sex, orientare sexuală, religie, origine, naționalitate, statutul social, preferințele politice sau a altor calități subiective;

1.3. Să respecte dreptul autorului de proprietate intelectuală, să împiedice divulgarea rezultatelor cercetării utilizarea acestora în scopuri personale fără consimțământul autorului;

1.4. Să excludă din articol materialele care conțin falsificarea rezultatelor și a plagiatului, precum și copierea multiplă a informațiilor și atribuirea falsă a dreptului de autor;

1.5. Să asigure confidențialitatea și anonimatul recenzării materialelor manuscrise;

1.6. Să angajeze în calitate de recenzenti a articolelor doar specialiștii de înaltă clasificare.

2. Principiile etice în activitățile recenzentului

Recenzentul este responsabil pentru respectarea următoarelor principii:

- 2.1. Să efectueze expertiza științifică confidențială a materialelor științifice manuscrise prezentate spre publicare de către autor, care are ca scop îmbunătățirea calității acestora și ajutorarea consiliului editorial să ia o decizie cu privire la posibilitatea publicării rezultatelor studiului;
- 2.2. Autorul/coautorul manuscrisului nu poate acționa în calitate de referent al articolului său;
- 2.3. Să refuze să recenzeze articolul în cazul când dispune de o insuficientă competență pentru această abilitate sau incapacitatea de a furniza recenzia manuscrisului într-un timp specificat;
- 2.4. Să asigure o maximă obiectivitate a recenziei pe baza relevanței, meritelor științifice, originalitatea și autenticitatea rezultatelor cercetărilor efectuate de autor. Orice critică a naturii subiective, care decurg din relațiile personale ale recenzentului cu autorul sau orice alte motive, sunt inacceptabile și nu sunt permise;
- 2.5. Să raporteze toate cazurile de posibile conflicte de interese;
- 2.6. Să nu păstreze copii ale manuscrisului și nu-l transmită la alte persoane terțe. În plus, informațiile furnizate în manuscrisele peer-revizuite, nu pot fi folosite în propriile cercetări înainte de publicarea lor fără consimțământul autorului;
- 2.7. Să verifice claritatea prezentării materialului în curs de revizuire pentru ca acesta să conțină link-uri către toate datele utilizate din lucrările publicate anterior;
- 2.8. Să argumenteze concluziile sale cu privire la manuscrisele peer-revizuite, astfel încât autorului și membrilor consiliului editorial să le fie clar obiectivitatea și legitimitatea acestora;
- 2.9. Să informeze membrii consiliului editorial, în cazul în care manuscrisul în curs de revizuire are o asemănare semnificativă cu articole publicate anterior, adică, cazuri de *plagiat*.

3. Principiile pe care trebuie să le ghideze autorul publicațiilor

Autorul — este persoana care a avut o contribuție personală la formarea și interpretarea rezultatelor cercetării. Prin furnizarea manuscrisului în vederea editării și difuzării comunității științifice a conținutului acestuia, autorul trebuie:

- 3.1. Să se bazeze exclusiv pe date precise și reale, precum și interpretarea lor obiectivă, evitând declarații inițial false și frauduloase cu privire la rezultatele obținute;
- 3.2. Să nu prezinte materialele manuscrise pentru examinare spre publicare în mai mult de o revistă, și să nu participe multiple și duplicate publicații, care sunt considerate ca fiind *autoplăgiat*;
- 3.3. Să dezvăluie toate sursele de sprijin financiar sau de altă natură pentru studiu, în rezultatul cărora a fost pregătit manuscrisul, cu menționarea separată a rolului și contribuției fiecărei părți;
- 3.4. Informații de conversații personale sau corespondență pot fi folosite în cercetare numai cu acordul scris al persoanei căreia îi este furnizat;
- 3.5. Textele și informațiile grafice derivate din rezultatele publicate ale studiilor altor persoane, trebuie să fie prevăzute cu referire la activitatea relevantă. În plus, activitatea de același subiect, rezultatele care au influențat cursul studiului, ar trebui să fie anunțate în lista de referințe;
- 3.6. Atunci când a fost depistată o denaturare semnificativă sau constatări eronate în manuscrisul acceptat spre publicare sau articolul deja publicat este obligat să notifice consiliului editorial de a face corecții, negări sau revocarea lucrărilor;
- 3.7. În cazul luării deciziilor de către consiliul editorial privitor la publicarea manuscrisului, autorul este de acord cu transferul drepturilor la publicarea și difuzarea acestuia (în versiunile electronice și pe hârtie), inclusiv plasarea informațiilor bibliografice în bazele de date Science Citation, SCOPUS, Web of Science și versiunea full-text al Bibliotecii Electronice Științifice (elibrary.ru) în acces liber.

Consiliul Redacțional

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

**Declaration
on the ethical and legal basis of the editorial policy
of the „Moldavian Journal of International Law and International Relations”**

The Editorial Board of the scientific-theoretical and information-practical periodical publication „*Moldavian Journal of International Law and International Relations*“ commits to the internationally accepted principles of publication ethics expressed in the recommendations of the Committee on Publication Ethics (COPE) (<http://publicationethics.org/about/guide>), Elsevier Publishing Ethics Resource Kit (<https://www.elsevier.com/editors/publishing-ethics>) and the Code of ethics and professional deontology of the researchers and academic staff in the Republic of Moldova, approved by the National Certification Board and Acreditatare at 23.05. 2012. (http://edu.asm.md/tc_userfiles/cod-etica.pdf).

Key terms

Publication ethics is a system of professional conduct standards in relations between authors, reviewers, editors, publishers and readers when creating, disseminating and using scientific publications.

The **Editor** is a representative of the research journal or the publisher responsible for selecting and preparing materials for publication and encouraging communication between authors and readers of scientific papers.

The **Author** is a person or a group of persons (group of authors) who produce a manuscript that contains the results of their scientific research.

The **Reviewer** is an expert acting on behalf of the research journal or the publisher and providing scientific evaluation of authors' works in order to consider their publishing.

The **Publisher** is a legal entity or a natural person responsible for publication.

The **Reader** is any person who has familiarized themselves with the published materials.

Plagiarism is a wrongful appropriation of another author's scientific or artistic work, ideas, discoveries or inventions. Plagiarism may be a violation of copyright law and patent law and, as such, can entail legal liability.

The Code of Conduct for Editors-in-Chief and Publishers

Editors have the following general responsibilities:

1.1. Editor is bound to consider all materials of the manuscript submitted by Author. The final responsibility for accepting or rejecting the manuscript (based on its relevance, integrity, and fitting into the journal profile) without any personal and ideological favoritism or malice rests with Editor;

1.2. Editor should treat Author respectfully, regardless of their race, ethnicity, gender, sexual orientation, religious beliefs, origin, citizenship, social status or political preferences of the author and other subjective qualities;

1.3. Editor is obligated to observe the intellectual property rights of Authors by keeping in confidentiality all data provided in the manuscript without using them for personal purposes or transferring to the third parties;

1.4. Editor should exclude from publishing all plagiarized or falsified materials, as well as take serious steps in case of redundancy and false attribution of authorship;

1.5. Editor ensures confidentiality and anonymity of the review process;

1.6. Editor should invite only highly professional specialists as Reviewers.

The Code of Conduct for Reviewers

Reviewing of the submitted manuscript should be based on the following major principles:

- 2.1. Reviewer maintains confidentiality concerning the scientific inquiry of the manuscript, which is intended to improve its quality and helps the editorial board to finalize their decision on publishing the results of research;
- 2.2. Author/Co-author of the manuscript cannot act as Reviewer;
- 2.3. If Reviewer recognizes that either the manuscript is not related to their scholarly background or the time allocated for review is not enough, it immediately sets the ground for refusal;
- 2.4. When reviewing the material submitted for publication, Reviewers are obligated to be objective in their evaluation of the manuscript. All suggestions and judgements should be based on the relevance, integrity, and originality of the results of research performed by Author. Any critical statements of a subjective nature arising from personal attitudes to Author or other reasons are not acceptable;
- 2.5. Reviewers should disclose all conflicts of interest that may arise;
- 2.6. Reviewer is not allowed to keep any copies of the manuscript or transfer the materials under review to any other side. The manuscript cannot be used for personal research purposes prior to its publication unless special permission is obtained from Author;
- 2.7. Reviewer ensures that the manuscript is coherently written and contains all references to the cited or used works;
- 2.8. Reviewer should support their conclusions about the manuscript, thus ensuring that Author and Editor understand the basis of all comments and judgements;
- 2.9. Reviewer should point out if the manuscript bears considerable similarities to the works published earlier, i.e., report on plagiarism.

The Code of Conduct for Authors

Author is a person who has made a worthy contribution to the process of research or interpretation of its results. Author submitting their manuscript for the purpose of publishing and distribution in the scientific community should strive to comply with the following rules:

- 3.1. Authors should rely upon exceptionally accurate and actual data, as well as their unbiased interpretation without permitting any false or fraudulent claims about the obtained results;
- 3.2. Authors are not allowed to submit the same manuscript to any other journal for publication, in whole or in part, when it is being considered by Journal. In addition, they should not participate in multiple and redundant publications, which is regarded as self-plagiarism;
- 3.3. All research funders, as well as other sources of support, should be clearly identified and listed in the manuscript, including indication of the role of each contributing party;
- 3.4. Data obtained in the private talk or correspondence can be used only subject to prior written approval from the person, who provided them;
- 3.5. Graphic or textual data from the works published by other authors should be indicated with reference to the source, from which they were taken. Besides, all works published elsewhere and covering similar issues, which influenced the research, should be given in the list of references;
- 3.6. If Authors discover significant errors and incorrect conclusions in their manuscripts, either accepted for publishing or already published by Journal they should immediately inform Editor about it in order to take appropriate steps, such as correction, disclamation, or retraction;
- 3.7. As Editor makes the final decision to publish the manuscript, Authors agree with the transfer of the right to publish and distribute their published work (in print and electronic versions), as well as with that the bibliographic data will be included in the science citation databases SCOPUS, Web of Science and the full text will be freely available in the Scientific Electronic Library (elibrary.ru).

The Editorial Board

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

Декларация

**об этических и правовых основах редакционной политики журнала
«Молдавский журнал международного права и международных отношений»**

Редакционная коллегия научно-теоретического и информационно-практического периодического журнала «Молдавский журнал международного права и международных отношений» придерживается принятых международным сообществом принципов публикационной этики, отраженных, в частности, в рекомендациях Комитета по этике научных публикаций (Committee on Publication Ethics (COPE) (<http://publicationethics.org/about/guide>), Руководстве по этике научных публикаций (Publishing Ethics Resource Kit) издательства Elsevier (<https://www.elsevier.com/editors/publishing-ethics>), Кодексе этики и профессиональной деонтологии исследователей и университетских кадров Республики Молдова от 23.05. 2012 г. (http://edu.asm.md/tc_userfiles/cod-etica.pdf).

Основные термины:

Этика научных публикаций — это система норм профессионального поведения во взаимоотношениях авторов, рецензентов, редакторов, издателей и читателей в процессе создания, распространения и использования научных публикаций.

Редактор — представитель научного журнала или издательства, осуществляющий подготовку материалов для публикации, а также поддерживающий общение с авторами и читателями научных публикаций.

Автор — это лицо или группа лиц (коллектив авторов), участвующих в создании публикации результатов научного исследования.

Рецензент — эксперт, действующий от имени научного журнала или издательства и проводящий научную экспертизу авторских материалов с целью определения возможности их публикации.

Издатель — юридическое или физическое лицо, осуществляющие выпуск в свет научной публикации.

Читатель — любое лицо, ознакомившееся с опубликованными материалами.

Плагиат — умышленное присвоение авторства чужого произведения науки или искусства, чужих идей или изобретений. Плагиат может быть нарушением авторско-правового законодательства и патентного законодательства и в качестве такового может повлечь за собой юридическую ответственность.

1. Принципы профессиональной этики в деятельности редактора и издателя

На членов редакционной коллегии возлагаются следующие обязанности:

1.1. Рассматривать все материалы рукописи, предоставляемые автором, и принимать объективное решение о возможности их публикации, исходя из актуальности и достоверности проведенного исследования, а также соответствия профилю Журнала.

1.2. Уважительно относиться к автору вне зависимости от его расы, пола, сексуальной ориентации, религиозных взглядов, происхождения, гражданства, социального положения, политических предпочтений авторов или иных субъективных качеств;

1.3. Соблюдать право автора на интеллектуальную собственность, не допуская раскрытия данных исследования или использования их в личных целях без согласования с автором;

1.4. Исключать из публикации материалы, содержащие фальсификацию результатов и плагиат, а также многократное копирование информации и ложное приписывание авторства;

1.5. Обеспечивать конфиденциальность и анонимность рецензирования материалов рукописи;

1.6. Привлекать к рецензированию статей исключительно профильных специалистов высокого класса.

2. Этические принципы в деятельности рецензента

Рецензент несет ответственность за соблюдение следующих основных принципов:

2.1. Осуществлять конфиденциальную научную экспертизу авторских материалов рукописи, которая призвана улучшить ее качество и помочь редакционной коллегии принять решение о возможности публикации результатов проведенного исследования;

2.2. Автор/соавтор рукописи не может выступать в роли ее рецензента;

2.3. Отказываться от рецензирования в случае недостаточной для этого квалификации или невозможности предоставить рецензию рукописи в указанные сроки;

2.4. Гарантировать максимальную объективность рецензии на основе актуальности, научной значимости, достоверности и новизны результатов исследования, проведенного автором. Любые критические замечания субъективного характера, проистекающие из личного отношения к автору или каких-либо иных причин, неприемлемы и не допускаются;

2.5. Сообщать о всех случаях возможного конфликта интересов;

2.6. Не хранить у себя копии рукописи и не передавать ее материалы иным лицам. Кроме того, сведения, приводимые в рецензируемой рукописи, не могут быть использованы в собственных исследованиях до опубликования без согласия автора;

2.7. Проверять ясность изложения рецензируемого материала и наличие в нем ссылок на все используемые сведения из ранее опубликованных работ;

2.8. Аргументировать свои выводы о рецензируемой рукописи так, чтобы автору и членам редакционной коллегии была понятна их объективность и правомерность;

2.9. Информировать членов редакционной коллегии, если рецензируемая рукопись имеет значительное сходство с ранее опубликованными статьями, то есть о случаях плагиата.

3. Принципы, которыми должен руководствоваться автор научных публикаций

Автор — лицо, которое внесло свой индивидуальный вклад в формирование и интерпретацию результатов исследования. Автор, предоставляющий рукопись с целью опубликования и распространения в научном сообществе содержащихся в ней сведений, должен:

3.1. Опирается исключительно на точные и реальные данные, а также их объективную интерпретацию, не допуская изначально ложных и мошеннических заявлений о достигнутых результатах;

3.2. Не подавать материалы рукописи на рассмотрение к публикации в более чем один журнал, а также не принимать участие в многократных и дублирующих публикациях, что расценивается как самоплагиат;

3.3. Раскрывать все источники финансовой или иной поддержки исследования, по результатам которого подготовлена рукопись, с отдельным указанием роли и вклада каждой стороны;

3.4. Информация из личной беседы или переписки может быть использована в исследовании только с письменного согласия лица, которое ее предоставило;

3.5. Текстовая и графическая информация, заимствованная из опубликованных результатов исследований иных лиц, должна быть приведена с указанием ссылки на соответствующую работу. Кроме того, работы в рамках схожей тематики, результаты которых повлияли на ход исследования, должны быть оглашены в списке литературы;

3.6. При обнаружении существенных неточностей или ошибочных выводов в принятой к публикации или уже опубликованной рукописи требуется уведомить об этом редакционную коллегию Журнала для внесения корректировки, опровержения или отзыва работы;

3.7. При принятии редакционной коллегией решения о публикации рукописи автор соглашается с передачей права на ее издание и распространение (в электронной и бумажной версиях), в том числе на размещение библиографической информации в базах научного цитирования SCOPUS, Web of Science и полнотекстовой версии в Научной электронной библиотеке (elibrary.ru) в свободном доступе.

Редакционный совет

**REVISTA MOLDOVENEASCĂ
DE DREPT INTERNAȚIONAL
ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE**

**MOLDAVIAN JOURNAL
OF INTERNATIONAL LAW
AND INTERNATIONAL RELATIONS**

**МОЛДАВСКИЙ ЖУРНАЛ
МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА
И МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ**

Nr. 2 (Volumul 18), 2023

**ISSN 1857-1999
E-ISSN 2345-1963**

www.rmdiri.md/

Bun de tipar 20.11.2023.

Format A4

Coli de tipar 11,56. Coli editoriale 11,60.

Tipar *Digital*. Hârtie ofset. Garnitura *Times New Roman*

Comanda 01/12B/2023 Tirajul 300 ex.

TIPOGRAFIA CENTRALA I.S.

Firma editorial-poligrafica.
Str. Florilor 1
MD-2068, mun. Chișinău, Republica Moldova
Tel: (373-22) 440091; 442315, 4921
Fax: (+373-22) 440091

Centrul Editorial-Poligrafic al USM

MD 2009, Chișinău, Republica Moldova, str. A. Mateevici, 60.
Tel: +37379451426;
E-mail: usmcep@mail.ru

©„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”, 2023.